Adolygiad 1

Joint Council for Qualifications

Addasiadau ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu

Trefniadau Mynediad ac Addasiadau Rhesymol

Mae'r llyfryn hwn yn ymdrin â'r cymwysterau canlynol:

Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA,
Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA,
Cymwysterau Cyntaf BTEC, Cymwysterau Cenedlaethol BTEC, Dyfarniadau Tech BTEC,
Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt, Cymwysterau Technegol Caergrawnt,
Cymwysterau Sgiliau Allweddol CCEA,
Cymwysterau Technegol Lefel 2 a Lefel 3 City & Guilds,
TLM, Mathemateg Annibynnol (FSMQ), TAG, TGAU, Tystysgrifau Lefel 3 OCR,
Cymhwyster Bagloriaeth Cymru (CBC),
Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC,
Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC,
Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC

1 Medi 2022 hyd at 31 Awst 2023

At sylw Cydlynwyr Anghenion Addysgol Arbennig, aseswyr ac uwch arweinwyr mewn ysgolion a cholegau.

Cyhoeddwyd: 1 Medi 2022

Adolygiad 1: 4 Mai 2023

Cynhyrchwyd ar ran:

©JCQ

© JCQ^CIC 2022

Cyhoeddwyd gyntaf yn 2022 gan

Y Cyd-gyngor Cymwysterau^CIC

E-bost: centresupport@jcq.org.uk

Ar gael ar ffurf pdf o:

Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Anogir canolfannau i gyrchu'r fersiwn rhyngweithiol o'r ddogfen hon gan ddefnyddio'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Mae'r CAP ar gael drwy unrhyw un o wefannau allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Cynnwys

Newidiadau allweddol ar gyfer 2022-23 v

Cyflwyniad 1

Pwysigrwydd y rheoliadau hyn 1

Manylion cyswllt 3

Newidiadau ar gyfer blwyddyn academaidd 2022/23 4

Terfynau amser ar gyfer cyflwyno ceisiadau am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ac archebion ar gyfer papurau wedi'u haddasu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* 5

Diffiniadau 7

Diffiniad Deddf Cydraddoldeb 2010 o anabledd 8

Adran A

Pennod 1 **Cymwysterau cyffredinol – gwybodaeth a chanllawiau i ganolfannau** **9**
1.1 Cyrff dyfarnu – cymwysterau cyffredinol 9
1.2 Y ddyletswydd i wneud addasiad rhesymol 9
1.3 Diffiniad o anabledd 9
1.4 Diffiniad o anghenion addysgol arbennig 9
1.5 Pŵer y rheoleiddiwr 10
1.6 Pa gymwysterau y mae adran 96 Deddf Cydraddoldeb 2010 yng Nghymru a Lloegr yn ymdrin â nhw? 10
1.7 Sut gall canolfannau wneud cais am addasiadau rhesymol ar gyfer ymgeiswyr a ddiffinnir fel ymgeiswyr anablo o dan delerau Deddf Cydraddoldeb 2010? 10
1.8 Trefniadau yng Ngogledd Iwerddon 12

Pennod 2 **Cymwysterau galwedigaethol – gwybodaeth a chanllawiau i ganolfannau** **13**
2.1 Pa gymwysterau yr ymdrinnir â nhw? 13
2.2 Cyrff dyfarnu – cymwysterau galwedigaethol 13
2.3 Beth yw dyletswyddau cyrff dyfarnu? 13
2.4 Cymhwyso safonau cymhwysedd 13
2.5 Cymryd cyngor gan y corff dyfarnu am safonau cymhwysedd 13
2.6 Recriwtio dysgwyr didwyll 14
2.7 Canllawiau ar addasiadau rhesymol 14
2.8 Addasiadau rhesymol â chymwysterau galwedigaethol 14
2.9 Cymhwyso addasiadau rhesymol at asesiadau mewnol 15
2.10 Sut gall canolfannau wneud cais am addasiadau rhesymol ar gyfer asesiadau allanol? 16
2.11 Papurau wedi'u haddasu 16

Pennod 3 **Ymgeiswyr ag anableddau ac anawsterau dysgu, a chymhwyso’r amcanion asesu** **17**
Cymwysterau cyffredinol 17
Amcanion asesu a ffiniau graddau 17

Adran B **Addasiadau ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu**

Pennod 4 **Rheoli anghenion ymgeiswyr ac egwyddorion ar gyfer canolfannau** **19**

4.1 Rheoli anghenion ymgeiswyr ag anableddau ac anawsterau dysgu **19**
4.2 Egwyddorion ar gyfer canolfannau **21**

Pennod 5 **Trefniadau mynediad ac addasiadau** **25**

5.1 Egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth **26**
5.2 25% o amser ychwanegol **28**
5.3 Amser ychwanegol o hyd at 50% (rhwng 26% a 50% o amser ychwanegol) **37**
5.4 Amser Ychwanegol dros 50% **40**
5.5 Darllenydd/Darllenydd cyfrifiadur **43**
5.6 Darllen yn uchel a/neu ddefnyddio ysgrifbin darllen arholiad **52**
5.7 Ysgrifennydd/technoleg adnabod llais **53**
5.8 Prosesydd geiriau **63**
5.9 Trawsgrifiad Braille **66**
5.10 Anogwr **67**
5.11 Addasydd Iaith **68**
5.12 Siaradwr byw ar gyfer cydrannau arholiadau wedi'u recordio ymlaen llaw **71**
5.13 Cyfathrebydd Proffesiynol (ar gyfer ymgeiswyr sy'n defnyddio Iaith Arwyddion) **72**
5.14 Cynorthwyydd Ymarferol **74**
5.15 Safle arall i gynnal arholiadau **77**
5.16 Trefniadau eraill ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anableddau **78**
5.17 Eithriadau **79**
5.18 Geiriaduron cyfieithu dwyieithog a 10% o amser ychwanegol **80**

Pennod 6 **Papurau wedi'u haddasu** **82**

6.1 Papurau wedi'u haddasu – trosolwg o'r broses **82**
6.2 Papurau Braille **86**
6.3 Papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau **86**
6.4 Addasiadau Rhesymol – papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau **87**
6.5 Papur lliw/wedi'i helaethu (e.e. Papurau maint A3 heb eu haddasu wedi'u helaethu) **87**
6.6 Papurau â'r iaith wedi'i haddasu a thrawsgrifiad o brawf gwrando/cyfryngau **88**
6.7 Papurau cwestiynau electronig nad ydynt yn rhyngweithiol (PDF) **89**
6.8 Archebu papurau wedi'u haddasu **89**
6.9 Dyddiadau cau ar gyfer cyflwyno archebion am bapurau wedi'u haddasu **90**

Pennod 7 **Anawsterau dysgu** **91**

7.1 Atebolrwydd **91**
7.2 Addasiadau rhesymol ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anawsterau dysgu **91**
7.3 Penodi aseswyr ymgeiswyr sydd ag anawsterau dysgu **92**
7.4 Adrodd am benodi aseswyr **94**
7.5 Canllawiau ar gyfer asesu anawsterau dysgu ymgeisydd **94**
7.6 Llenwi Ffurflen 8 – JCQ/AA/LD, Proffil o Anawsterau Dysgu **97**

Pennod 8 Prosesu ceisiadau ar gyfer trefniadau mynediad ac addasiadau 100

8.1 Gwybodaeth gyffredinol **100**
8.2 Rheoliadau'r CGC a *Threfniadau mynediad ar-lein* 100
8.3 Diagnosis hwyr o anabledd, amlygiad hwyr o nam neu anaf/nam dros dro 100
8.4 Achosion na chânt eu cymeradwyo 102
8.5 Cymwysterau a threfniadau y mae *Trefniadau mynediad ar-lein* yn berthnasol iddynt 103
8.6 Sut i ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* 104
8.7 Blaengynllunio cyn y gyfres arholiadau 105
8.8 Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM) 106
8.9 Addasiadau eraill 106
8.10 Cymwysterau Technegol a Chymwysterau Project Caergrawnt a gaiff eu hasesu'n fewnol 107

Atodiadau

Atodiad 1 Cymorth cof i ddarllenydd 108

Atodiad 2 Cymorth cof i ysgrifennydd 109

Atodiad 3 Cymorth cof i Addasydd Iaith 110

Atodiad 4 Cymorth cof i Gyfathrebwr Proffesiynol 111

Newidiadau allweddol ar gyfer 2022-23

Adran	Paragraff	Crynodeb o'r newid
Cyflwyniad		Gofyniad i bennaeth y ganolfan sicrhau bod digon o amser ar gael i'r CAAA i reoli'r broses drefniadau mynediad ac ymgyfarwyddo â rheoliadau'r CGC.
1	1.7	Trefniadau diwygiedig ar gyfer ymgeiswyr anabl gydag anghenion sylweddol a chymhleth iawn.
4	4.2.10	Manylion y sawl sydd ddim yn cael hwyluso trefniadau mynediad.
5	5.1.2	Manylion ynghylch egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth.
	5.2.2	Pa bryd i ddefnyddio mesur o gyflymder darllen testun neu gyflymder ysgrifennu fel un o'r ddwy sgôr sy'n ofynnol i gael 25% o amser ychwanegol.
		Gofynion tystiolaeth i gael 25% o amser ychwanegol yn gysylltiedig â llenwi Ffurflen 8.
	5.3.2	Pa bryd i ddefnyddio mesur o gyflymder darllen testun neu gyflymder ysgrifennu fel un o'r ddwy sgôr sy'n ofynnol i gael 50% o amser ychwanegol.
	5.5.5	Tystiolaeth sydd ei hangen ar gyfer y defnydd o ddarllenydd cyfrifiadur/darllenydd.
	5.16	Trefniadau ychwanegol nad oes angen cyflwyno cais drwy TMA ar eu cyfer.
		Arweiniad pellach ynghylch goruchwyliaeth ar wahân.
7	7.4.1	Enghreifftiau o dystiolaeth i ddangos bod y cymwysterau addas gan yr aseswr.
	7.5.10	Pa bryd y gellir ac na ellir defnyddio mesur o gyflymder darllen testun fel tystiolaeth i gael 25% o amser ychwanegol.
	7.5.11	Pa bryd na ellir defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel tystiolaeth i gael 25% o amser ychwanegol.
8	8.5	Trefniadau ychwanegol nad oes angen cyflwyno cais drwy TMA ar eu cyfer.
	8.8	Cymwysterau TLM - trefniadau ychwanegol wedi'u dirprwyo i'r ganolfan.

Cyflwyniad

Pwysigrwydd y rheoliadau hyn

Mae'r rheoliadau hyn yn adlewyrchu dull canolfan gyfan mewn perthynas â threfniadau mynediad ac addasiadau rhesymol. Cyfrifoldeb pennaeth y ganolfan, aelodau'r uwch dîm arweinyddiaeth, y CAAA/aseswr (aseswyr) AAA† a lle y bo'n berthnasol, y Llywodraethwr AAA, yw ymgyfarwyddo â **holl** gynnwys y ddogfen hon.

Rhaid i bennaeth y ganolfan sicrhau bod digon o amser gan y Cydlynydd Anghenion Arbennig i reoli'r broses drefniadau mynediad yn y ganolfan **ac** i ymgyfarwyddo â chyhoeddiad *Trefniadau Mynediad ac Addasiadau Rhesymol* y CGC.

Rhaid i'r CAAA, neu aelod cyfatebol o staff o fewn coleg AB, gyda chefnogaeth lawn staff addysgu ac aelodau'r uwch dîm arweinyddiaeth, arwain ar y broses trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol yn ei ganolfan.

Rhaid i staff addysgu ac aelodau'r uwch dîm arweinyddiaeth gefnogi'r CAAA wrth nodi trefniadau mynediad ac addasiadau rhesymol priodol ac ymarferol, gwneud penderfyniadau yn eu cylch a'u rhoi ar waith.

Rhaid i'r CAAA weithio ar y cyd â staff addysgu, staff cymorth (fel Cynorthwywyr Cymorth Dysgu a Chynorthwywyr Addysgu) a phersonél y swyddfa arholiadau er mwyn sicrhau bod trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol cymeradwy ar waith ar gyfer profion mewnol yn yr ysgol, ffug arholiadau ac arholiadau.

Lle y bo'n briodol, bydd angen i'r CAAA weithio gydag athrawon ymgynghorol arbenigol, seicolegwyr addysgol a gweithwyr meddygol proffesiynol hefyd.

Yn ddelfrydol, y CAAA fydd yn cwblhau'r gwaith asesu mewnol † ac ar sail hynny dyma'r unigolyn fydd yn asesu ymgeiswyr, yn prosesu ceisiadau ar-lein ac yn cadw yn ei feddiant y dystiolaeth at ddibenion arolygu mewn perthynas â chymwysterau TGAU a/neu TAG.

Rhaid i'r CAAA weithio gyda staff addysgu i nodi'r ffurf gyhoeddedig fwyaf priodol o bapurau wedi'u haddasu (gweler Pennod 6) a fydd yn galluogi'r ymgeiswyr i gael mynediad at eu harholiadau.

Mae'n **rhaid** i'r rheoliadau hyn gael eu defnyddio wrth brosesu ceisiadau gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Gallai methu â chydymffurfio â'r rheoliadau a gaiff eu cynnwys yn y ddogfen hon fod yn achos o gamymddwyn a allai effeithio ar ganlyniad(au) yr ymgeisydd.

Mae enghreifftiau o fethu â chydymffurfio yn cynnwys y canlynol:

- rhoi trefniadau mynediad/addasiadau ar waith **nas** cymeradwywyd;
- methu ag ystyried rhoi trefniadau mynediad ar waith (a all fod yn gyfystyr â methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol);

- caniatáu trefniadau mynediad/addasiadau o fewn y ganolfan **na** cheir tystiolaeth briodol i’w hategu; neu

- codi ffi am ddarparu addasiadau rhesymol i ymgeiswyr anabl.

Er bod y ddogfen hon yn mynd i’r afael â’r ddyletswydd sydd ar gyrff dyfarnu i wneud addasiadau rhesymol ac osgoi trin ymgeiswyr anabl yn anffafriol, ni all gynnwys pob senario. Bydd pob achos yn dibynnu ar ffeithiau ei hun o ran yr hyn sy'n rhesymol.

†Caiff aseswr ei ddiffinio ym Mhennod 7, paragraff 7.3.3.

Manylion cyswllt

CGC†
E-bost: centresupport@jcq.org.uk
Ffacs: 020 7374 4343
Gwefan: www.jcq.org.uk

AQA
Stag Hill House
Guildford
Surrey
GU2 7XJ
Ffôn: 0800 197 7162
Gwefan: www.aqa.org.uk

City & Guilds
Giltspur House
5-6 Giltspur Street
Llundain
EC1A 9DE
Ffôn: 020 7294 2772
Gwefan: www.cityandguilds.com

CCEA
29 Clarendon Road
Belffast
BT1 3BG
Ffôn: 02890 261 200
Ffacs: 02890 261 234
Gwefan: www.ccea.org.uk

OCR
The Triangle Building
Shaftesbury Road
Caergrawnt
CB2 8EA
Ffôn: 01223 553 998
Gwefan: www.ocr.org.uk

Pearson
Tîm Gofynion Arbennig
Fretwell Road
Parc Busnes Hellaby
Rotherham
S66 8HN
Ffôn: 0344 463 2535
Gwefan:
http://qualifications.pearson.com

WJEC/CBAC
245 Rhodfa'r Gorllewin
Caerdydd
CF5 2YX
e-bost: specialrequirements@wjec.co.uk
Ffôn: 02920 265 000
Gwefan: www.cbac.co.uk

†**Rhaid** cyflwyno ymholiadau i'r CGC drwy e-bost ac **nid** dros y ffôn. **Rhaid** i bob ymholiad gael ei anfon i centresupport@jcq.org.uk

Ni ddylid defnyddio'r cyfeiriad e-bost info@jcq.org.uk ar gyfer ymholiadau am drefniadau mynediad.

Newidiadau ar gyfer blwyddyn academaidd 2022/23

Rhaid i benaethiaid canolfannau, aelodau o uwch dimau arweinyddiaeth, Cydlynwyr AAA ac aseswyr ymgyfarwyddo â holl gynnwys y ddogfen hon.

Mae unrhyw newidiadau a wnaed i gynnwys y ddogfen hon ers y fersiwn blaenorol (1 Medi 2021 hyd at 31 Awst 2022) wedi'u hamlygu mewn melyn fel eu bod yn hawdd eu gweld.

Cafodd y ddogfen hon ei chyhoeddi gyntaf ar 1 Medi 2022. Cafodd ei diwygio ar 4 Mai 2023. Mae'r testun wedi'i uwcholeuo yn felyn lle cafodd diwygiadau dilynol eu gwneud.

Anogir Cydlynwyr AAA ac aelodau cyfatebol o staff o fewn colegau AB i gyrchu'r fersiwn rhyngweithiol o'r llyfryn hwn gan ddefnyddio'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Mae'r CAP ar gael drwy unrhyw un o wefannau allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Mae cyhoeddiad CGC, *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau*, y cyfeirir ato yn y ddogfen hon, hefyd ar gael mewn fformat rhyngweithiol.

Dylai canolfannau nodi bod unrhyw gyfeiriad at 'CGC' neu 'Cyd-gyngor Cymwysterau' yn y ddogfen hon yn golygu CGC^{CIC} neu Cyd-gyngor Cymwysterau^{CIC}.

Terfynau amser ar gyfer cyflwyno ceisiadau am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ac archebion ar gyfer papurau wedi'u haddasu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*

Gall trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol fod ar waith ar gyfer y cwrs cyfan. Yn ddelfrydol, dylid gwneud cais ar eu cyfer ar ddechrau'r cwrs. **Rhaid** defnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* i brosesu ceisiadau ar gyfer y mathau canlynol o gymhwyster:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- FSMQ
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymhwyster Bagloriaeth Cymru (CBC)
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

Rhaid i drefniadau gael eu prosesu a'u cymeradwyo **cyn** arholiad neu asesiad, heb fod yn hwyrach na'r terfyn amser a gyhoeddwyd isod.

Cyfres arholiadau	Trefniant mynediad	Dyddiad cau terfynol
Tachwedd 2022	Papurau wedi'u haddasu	20 Medi 2022
Tachwedd 2022	Pob trefniant mynediad arall	1 Tachwedd 2022
Ionawr 2023	Papurau wedi'u haddasu	4 Hydref 2022
Ionawr 2023	Pob trefniant mynediad arall	21 Hydref 2022
Mehefin 2023	Papurau wedi'u haddasu	31 Ionawr 2023
Mehefin 2023	Pob trefniant mynediad arall	21 Mawrth 2023

Cyfres arholiadau TGAU mis Ionawr 2023 – **nid** oes manylebau TGAU ar gael i ganolfannau yn Lloegr.

Yn achos yr ymgeiswyr hynny sy'n penderfynu ailsefyll unedau TGAU ym mis Mehefin 2023, ar ôl cyhoeddi canlyniadau arholiadau TGAU mis Ionawr 2023, **rhaid** derbyn archebion am bapurau wedi'u haddasu erbyn 21 Mawrth 2023 fan bellaf.

(Gweler gwefan CCEA am wybodaeth am gymwysterau TGAU unedol yng Ngogledd Iwerddon ym mis Mawrth 2023.)

Noder na fydd ymgeiswyr o bosibl yn gallu cael y papurau wedi'u haddasu ar gyfer eu harholiadau oni chaiff archebion eu derbyn erbyn y terfyn amser cyhoeddedig.

Rhaid prosesu ceisiadau a'u cymeradwyo **cyn** arholiad neu asesiad, heb fod yn hwyrach na'r terfyn amser a gyhoeddwyd uchod.

Caniateir ceisiadau hwyr oherwydd anaf neu nam dros dro, neu ddiagnosis o anabledd neu amlygiad o nam sy'n ymwneud ag anabledd presennol sy'n codi ar ôl y dyddiad cau a gyhoeddwyd. **Rhaid** i ganolfannau brosesu ceisiadau fel y nodir ym Mhennod 8, adran 8.3, gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* lle y bo angen.

Mae'n bosibl y bydd unrhyw gais a gaiff ei brosesu ar ôl y dyddiad a gyhoeddwyd yn destun craffu. **Rhaid** i Gydlynwyr AAA sicrhau bod y gwaith papur priodol ar ffeil ac ar gael i'w archwilio.

Lle bydd cais cymeradwy sy'n bodoli eisoes yn dod i ben cyn neu yn ystod cyfres arholiadau mis Mehefin 2023, a bod yr ymgeisydd yn astudio ar yr un lefel cymhwyster, caniateir prosesu cais newydd ar-lein, ar ôl iddo ddod i ben ac ar ôl 21 Mawrth 2023.

Dylai canolfannau gyfeirio at Bennod 8 am wybodaeth fanylach am sut i ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Diffiniadau

Trefniadau Mynediad

Cytunir ar drefniadau mynediad **cyn** asesiad. Maent yn galluogi ymgeiswyr sydd ag **anghenion penodol**, megis anghenion addysgol arbennig, anableddau neu anafiadau dros dro i gael mynediad at yr asesiad ac i ddangos eu gwybodaeth a beth maent yn gallu ei wneud heb newid gofynion yr asesiad. Y bwriad y tu ôl i drefniant mynediad yw bodloni anghenion ymgeiswyr unigol heb effeithio ar uniondeb yr asesiad. Trefniadau mynediad yw'r brif ffordd i gyrff dyfarnu gydymffurfio â'r ddyletswydd yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010* i wneud 'addasiadau rhesymol'.

Addasiadau rhesymol

Mae Deddf Cydraddoldeb 2010* yn mynnu bod corff dyfarnu yn gwneud addasiadau rhesymol lle byddai ymgeisydd, sydd ag anabledd o fewn yr ystyr a geir yn Neddf Cydraddoldeb 2010, o dan **anfantais sylweddol** o'i gymharu â rhywun nad oes ganddo anabledd. Mae'n ofynnol i'r corff dyfarnu gymryd camau rhesymol i oresgyn yr anfantais honno. Enghraifft fyddai papur Braille, a fyddai'n addasiad rhesymol i berson sydd â nam sylweddol ar y golwg a allai ddarllen Braille. Gall addasiad rhesymol i berson fod yn unigryw i'r unigolyn hwnnw ac efallai na fyddai wedi'i gynnwys yn y rhestr o drefniadau mynediad sydd ar gael. Bydd p'un ai a ystyrir addasiad yn rhesymol yn dibynnu ar sawl ffactor a fydd yn cynnwys y canlynol, ond heb fod yn gyfyngedig iddynt:

- anghenion yr ymgeisydd anabl;
- effeithiolrwydd yr addasiad;
- cost yr addasiad; **a**
- effaith debygol yr addasiad ar yr ymgeisydd ac ymgeiswyr eraill.

Ni chaiff addasiad ei gymeradwyo os yw'n golygu bod:

- costau afresymol i'r corff dyfarnu;
- cyfnodau amser afresymol; **neu**
- ei fod yn effeithio ar ddiogelwch a manwl gywirdeb yr asesu.

Mae hyn oherwydd nad yw'r addasiad yn un 'rhesymol'.

Yn y rhan fwyaf o achosion ni fydd yn rhesymol gwneud addasiadau i amcanion asesu o fewn cymhwyster. Byddai gwneud hyn yn tanseilio effeithiolrwydd y cymhwyster wrth ddarparu syniad o wybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth yr ymgeisydd. Nid oes unrhyw ddyletswydd ar y cyrff dyfarnu i wneud addasiadau na ddylid eu gwneud yn ôl y rheoleiddwyr cymwysterau. Fel y nodir ym Mhennod 2, nid oes dyletswydd i wneud newidiadau i safonau cymhwysedd o fewn cymwysterau galwedigaethol.

(Gweler Pennod 3 i gael gwybodaeth am amcanion asesu a Phennod 1, adrannau 1.6 ac 1.8 am restr o gymwysterau cyffredinol y mae deddfwriaeth yn ymwneud â chydraddoldeb yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon yn berthnasol iddynt.)

Cyfrifoldeb pennaf y corff dyfarnu yw gwneud addasiadau rhesymol ar gyfer ymgeisydd y diffinnir ei fod yn anabl yn ôl Deddf Cydraddoldeb 2010.

*Mae'r cyfeiriadau at ddeddfwriaeth ym Mhennod 1 yn cyfeirio at Ddeddf Cydraddoldeb 2010. Mae deddfwriaeth wahanol ar waith yng Ngogledd Iwerddon (gweler Pennod 1, adran 1.8). Bydd y diffiniadau a'r gweithdrefnau yn y ddogfen hon yn ymwneud â threfniadau mynediad ac addasiadau rhesymol hefyd yn berthnasol yng Ngogledd Iwerddon.

Tystiolaeth o angen

Bydd tystiolaeth o angen yn amrywio gan ddibynnu ar yr anabledd a'r trefniant mynediad y gwneir cais amdano. Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* yn rhoi awgrymiadau ynghylch y dystiolaeth sy'n ofynnol. Fodd bynnag, gweler yr adran(nau) perthnasol o Bennod 5 am fanylion llawn ynglŷn â beth yw'r dystiolaeth graidd/tystiolaeth o angen ar gyfer pob trefniant mynediad. Bydd methu cynhyrchu'r dystiolaeth briodol o angen yn golygu y bydd y cais yn cael ei wrthod. Fel arfer, bydd angen tystiolaeth bellach o angen ar gyfer nam sylweddol.
Mae'r dystiolaeth o angen sydd ei hangen ar gyfer y trefniadau mynediad canlynol, lle mae gan ymgeisydd nam sylweddol, i'w gweld ym Mhennod 5:

- adran 5.2 – 25% o amser ychwanegol
- adran 5.3 – amser ychwanegol o hyd at 50% (rhwng 26% a 50% o amser ychwanegol)
- adran 5.7 – technoleg ysgrifennydd/adnabod llais.

Diffiniad Deddf Cydraddoldeb 2010 o anabledd

Yn gyffredinol, mae unrhyw nam yn gorfod bodloni gofynion statudol a nodir yn adran 6 ac Atodiad 1 Deddf Cydraddoleb 2010 a rheoliadau cysylltiedig.

Mae diffiniad Deddf Cydraddoldeb 2010 o anabledd fel rheol yn cael ei ystyried yn gynyddol yn nhermau:

- adnabod nam corfforol neu feddyliol;
- ymchwilio i effeithiau andwyol ac asesu pa rai sy'n sylweddol;
- ystyried a yw effeithiau andwyol sylweddol yn rhai tymor hir;
- barnu effaith effeithiau andwyol tymor hir ar weithgareddau arferol o ddydd i ddydd.

Mae canllawiau statudol ar ddiffiniad Deddf Cydraddoldeb 2010 o anabledd wedi'u cynhyrchu gan y Swyddfa dros Faterion Pobl Anabl (o fewn yr Adran Gwaith a Phensiynau) i helpu i ddeall y diffiniad yn well a'i gymhwyso:
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/570382/Equality_Act_2010-disability_definition.pdf

Y man cychwyn clir yn y canllawiau statudol yw bod anabledd yn golygu 'cyfyngiadau y tu hwnt i wahaniaethau arferol o ran gallu a allai fodoli ymhlith pobl'.

Mae 'sylweddol' yn golygu 'mwy na rhywbeth mân neu bitw'. Gellir diffinio effeithiau andwyol sylweddol drwy edrych ar yr effeithiau ar y person sydd â'r nam, a'i gymharu â pherson nad oes nam ganddo, i farnu os yw'r gwahaniaeth rhwng y ddau yn fwy na mân-wahaniaeth neu wahaniaeth pitw.

Mae 'tymor hir' yn golygu bod y nam wedi bodoli am o leiaf 12 mis, neu'n debygol o wneud hynny.

Gellid diffinio 'gweithgareddau arferol o ddydd i ddydd' drwy gyfeirio at y rhestr gynhwysfawr, drylwyr o ffactorau ar dudalennau 47 i 51 y canllawiau statudol sy'n gysylltiedig â Deddf Cydraddoldeb 2010. (Caiff astudio a gweithgareddau'n ymwneud ag addysg eu cynnwys yn y diffiniad o weithgareddau 'o ddydd i ddydd'.)

Mae'r canllawiau gan y Swyddfa dros Faterion Pobl Anabl y cyfeiriwyd atynt uchod yn egluro'r ffactorau y gellid ystyried yn rhesymol eu bod yn cael effaith andwyol sylweddol ar weithgareddau arferol o ddydd i ddydd. Darperir ffactorau na fyddai disgwyl iddynt yn rhesymol gael effaith andwyol sylweddol hefyd.

Ymhlith y ffactorau y disgwylir yn rhesymol iddynt gael effaith andwyol sylweddol mae:

- anhawster cyson a sylweddol i ddarllen a deall deunydd ysgrifenedig lle dyma iaith gyntaf y person, er enghraifft oherwydd nam ar y meddwl, anhawster dysgu neu nam synhwyraidd neu amlsynhwyraidd;
- pethau'n tynnu sylw'n gyson neu anhawster mawr i ganolbwyntio;
- anhawster i ddeall neu ddilyn cyfarwyddiadau syml ar lafar;
- nam corfforol – er enghraifft, anhawster gweithredu cyfrifiadur oherwydd cyfyngiadau corfforol yn defnyddio bysellfwrdd.

Ymhlith y ffactorau y disgwylir yn rhesymol **na** fyddant yn cael effaith andwyol sylweddol mae:

- mân-broblemau gydag ysgrifennu neu sillafu;
- analluu i ddarllen print bach neu brint aneglur heb gymorth chwyddwydr;
- analluu i sgwrsio ar lafar mewn iaith nad yw'n iaith lafar frodorol y siaradwr;
- nerfusrwydd neu orbryder ar lefel isel am arholiadau.

Adran A

Pennod 1

Cymwysterau cyffredinol – gwybodaeth ac arweiniad i ganolfannau

Mae gan y cyrff dyfarnu ddyletswydd i beidio â gwahaniaethu yn erbyn unigolion wrth gyflwyno cymwysterau mewn perthynas â'r holl nodweddion sy'n cael eu nodi yn Neddf Cydraddoldeb 2010 (ac eithrio nodweddion priodas a phartneriaeth sifil a ddiogelir). Byddant yn cymryd camau wrth ddatblygu manylebau, gan adnabod y meini prawf asesu a drafftio papurau cwestiynau i sicrhau bod effaith pob un o'r rhain ar unigolion sydd â gwahanol nodweddion a ddiogelir yn cael ei chadw mor isel â phosibl.

Mae'r bennod hon yn rhoi sylw'n benodol i'r ddyletswydd sydd ar gyrff dyfarnu i wneud addasiadau rhesymol ac i osgoi triniaeth anffafriol i ymgeiswyr anabl.

1.1 Cyrff dyfarnu – cymwysterau cyffredinol

Mae Adran 96 (1-6) Deddf Cydraddoldeb 2010 yn nodi **na ddylai** cyrff dyfarnu wahaniaethu, aflonyddu nac erlid wrth asesu ymgeiswyr a chyflwyno cymwysterau cyffredinol ac mae arnynt ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol.

1.2 Dyletswydd i wneud addasiad rhesymol

Bydd y ddyletswydd sydd ar gorff dyfarnu i wneud addasiad rhesymol yn berthnasol lle byddai trefniadau asesu yn rhoi ymgeisydd anabl o dan **anfantais sylweddol** o'i gymharu ag ymgeisydd nad yw'n anabl. Mewn amgylchiadau o'r fath, mae'n ofynnol bod y corff dyfarnu'n cymryd camau rhesymol i osgoi'r anfantais honno. **Nid** yw'n ofynnol i gyrff dyfarnu wneud addasiadau i'r safon academaidd neu safon arall sy'n cael ei chymhwyso wrth gynnal arholiad/asesiad.

Lle mae gan y ganolfan ddyletswydd i wneud addasiad rhesymol, **ni ddylai** godi unrhyw ffi ychwanegol ar ymgeisydd anabl mewn perthynas â'r addasiad neu'r cymorth.

1.3 Diffiniad o anabledd

Mae Adran 6 Deddf Cydraddoldeb 2010 yn diffinio anabledd fel 'nam corfforol neu feddyliol sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar allu rhywun i wneud gweithgareddau arferol o ddydd i ddydd'.

1.4 Diffiniad o anghenion addysgol arbennig

Mae gan ymgeisydd 'anghenion addysgol arbennig' fel y'u diffinnir yn y *Cod Ymarfer AAA: 0 - 25 oed.*

Mae gan blant anghenion addysgol arbennig os oes ganddynt anhawster dysgu neu anabledd sy'n galw am ddarpariaeth addysgol arbennig ar eu cyfer.

Mae diffiniad Deddf Cydraddoldeb 2010 o anabledd yn cynnwys namau synhwyraidd sylweddol a thymor hir fel y rhai sy'n effeithio ar y golwg neu'r clyw, anawsterau iechyd meddwl a chyflyrau iechyd tymor hir fel asthma, diabetes, epilepsi a chanser. Nid oes gan blant a phobl ifanc sydd â chyflyrau o'r fath AAA o reidrwydd, ond ceir gorgyffwrdd sylweddol rhwng plant a phobl ifanc anabl a'r rheini sydd ag AAA.

1.5 Pŵer y rheoleiddiwr

Mae Adran 96 (7-8) yn nodi nad yw'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol i gymwysterau cyffredinol mewn grym lle mae'r rheoleiddiwr yn nodi darpariaethau, meini prawf neu arferion lle:

- nad yw'r corff dyfarnu o dan ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol;
- mae'r corff dyfarnu o dan ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol, ond na ddylid gwneud addasiadau o'r fath mewn perthynas ag ef.

Dylid nodi bod pwerau'r rheoleiddwyr o dan Adran 96 Deddf Cydraddoldeb 2010 yn 'negyddol' yn hytrach na 'goddefol'. Hynny yw, mae adran 96 yn caniatáu i'r rheoleiddwyr nodi ble **nad** yw cyrff dyfarnu o dan ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol, yn hytrach na dweud yn union pa addasiadau y dylid eu gwneud. Er enghraifft, mae'r rheoleiddwyr wedi nodi **na** ellir defnyddio darllenydd fel addasiad rhesymol os mai gallu darllen yr ymgeisydd sy'n cael ei asesu.

1.6 Pa gymwysterau y mae adran 96 Deddf Cydraddoldeb 2010 yng Nghymru a Lloegr yn ymwneud â hwy?

- Dyfarniadau Uwch Estynedig
- Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad
- Sgiliau Hanfodol (Cymru)
- Cymwysterau Mathemateg Annibynnol
- Tystysgrif Addysg Gyffredinol (Safon Uwch ac Uwch Gyfrannol)
- Tystysgrif Gyffredinol Addysg Uwchradd
- Cymwysterau Project (Projectau Estynedig, Sylfaen ac Uwch)
- Cymhwyster Bagloriaeth Cymru, Tystysgrif Graidd.

1.7 Sut gall canolfannau wneud cais am addasiadau rhesymol ar gyfer ymgeiswyr a ddiffinnir yn anabl dan delerau Deddf Cydraddoldeb 2010?

Addasiadau rhesymol

Fel arfer trefniant mynediad ar gyfer yr asesiad dan sylw, yn ôl y rhestr ym Mhenodau 5 a 6 y ddogfen hon, fydd yr addasiad rhesymol sydd ei angen ar ymgeisydd sy’n anabl yn ôl ystyr y Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

Y trefniadau a nodir ym Mhenodau 5 a 6 y ddogfen hon yw'r rhai mwyaf cyffredin a gaiff eu rhoi ar waith. Bydd y trefniadau hyn yn ddigonol i ymgeiswyr a chanddynt **anawsterau sylweddol a pharhaus** (pa un a ydynt yn ganlyniad "anabledd" yn ôl ystyr hynny yn y Ddeddf Cydraddoldeb neu fel arall) i gael mynediad at asesiadau.

Gweler yr enghreifftiau isod.

Enghreifftiau o addasiadau rhesymol ar gyfer ymgeiswyr anabl

- Mae angen i ymgeisydd â dyslecsia ddefnyddio troshaen lliw a phrosesydd geiriau, a chael 25% o amser ychwanegol. Mae defnyddio troshaen lliw melyn yn addasiad rhesymol i'r ymgeisydd hwn gan ei fod yn ei helpu i wella ei gywirdeb darllen. Mae defnyddio prosesydd geiriau'n addasiad rhesymol gan mai dyma'r ffordd y bydd yn cynhyrchu gwaith ysgrifenedig fel arfer ac mae'n briodol i'w anghenion.

  Aseswyd yr ymgeisydd gan aseswr penodedig y ganolfan gan ddefnyddio profion cyfredol wedi'u safoni'n genedlaethol. Mae'r asesiad yn dangos bod gan yr ymgeisydd **nam sylweddol a thymor hir** gan fod ei gof gweithio a'i gyflymder darllen yn yr ystod is na'r cyfartalog. Mae gan yr ymgeisydd sgorau wedi'u safoni o 79 ac 81. Cyn asesu'r ymgeisydd, cwblhaodd y CAAA Ran 1, Ffurflen 8. Mae'r cais am 25% o amser ychwanegol yn addasiad rhesymol ac mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

- Mae gan ymgeisydd sydd ag Anhwylder Diffyg Canolbwyntio â Gorfywiogrwydd (ADD) **anhawster parhaus** wrth ganolbwyntio a chof gweithio gwael. Addasiadau rhesymol fyddai egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth a defnyddio anogwr, y gall fod angen iddo/iddi ddangos yn gorfforol ymhle ar dudalen y bu'r ymgeisydd yn gweithio er mwyn iddi ailddechrau ar ei gwaith.

- Mae gan ymgeisydd ASD sydd wedi'i gadarnhau'n ffurfiol mewn llythyr gan baediatregydd ymgynghorol. Mae ganddo **anawsterau sylweddol a pharhaus** gyda'i lawysgrifen sy'n wael ond nid yn annarllenadwy. Nid yw'n gallu cwblhau ffug bapurau Saesneg, Daearyddiaeth nac Astudiaethau Crefyddol o fewn yr amser a ganiateir. Mewn pynciau eraill mae'n gorffen ffug bapurau cyn diwedd y prawf. Mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol oherwydd ei nam sy'n cael effaith **sylweddol ac andwyol** yn y pynciau TGAU hynny ag ysgrifennu estynedig. Heb ddefnyddio'r 25% o amser ychwanegol yn y pynciau hynny, byddai'r ymgeisydd **o dan anfantais sylweddol**.

- Mae angen i ymgeisydd â nam gweld sylweddol gael 50% o amser ychwanegol er mwyn gallu gwneud defnydd effeithiol o'r papurau wedi'u mwyhau a'u haddasu a archebwyd ar ei chyfer. Mewn papurau a chanddynt gynllun a diagramau cymhleth mae gofyn iddi hefyd gael defnyddio cynorthwyydd ymarferol a darllenydd i weithio'n ôl ei chyfarwyddyd i ganfod gwybodaeth berthnasol. Mae'r cyrff dyfarnu yn cymeradwyo'r defnydd o gynorthwyydd ymarferol, darllenydd a 50% o amser ychwanegol gan fod gan yr ymgeisydd **nam sylweddol a thymor hir**.

- Mae ymgeisydd yn fyddar iawn ac yn defnyddio BSL fel ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan. Bydd papurau â'r iaith wedi'i haddasu yn cael eu darparu ar gyfer yr ymgeisydd (lle nad yw'r papur wedi'i addasu yn y man cychwyn), siaradwr byw ar gyfer cydrannau a recordiwyd ymlaen llaw a Chyfathrebwr Proffesiynol. Mae'r rhain i gyd yn addasiadau rhesymol i'r ymgeisydd. Mae'r CAAA yn archebu papurau â'r iaith wedi'i haddasu, lle bo'n briodol, gan ddefnyddio *Trefniadau Mynediad ar-lein*.

- Caiff darllenydd ei ddarparu ar gyfer ymgeisydd y mae ganddo Anghenion Siarad, Iaith a Chyfathrebu (SLCN) difrifol. Cymeradwyir cais ar-lein ar gyfer darllenydd. Mae gan yr ymgeisydd **nam sylweddol a thymor hir** ac mae'r defnydd o ddarllenydd yn adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan. Oherwydd ei **hanawsterau sylweddol**, mae'r ymgeisydd yn cael nifer o gardiau annog sy'n dweud "ailadrodda'r cyfarwyddiadau eto", "darllena hwnna eto", "darllena fy atebion yn ôl". Byddai defnyddio darllenydd a chardiau annog (wedi'u rhoi ar ddesg yr ymgeisydd ac ar gael i'w harchwilio gan Arolygwr Canolfannau CGC) yn addasiadau rhesymol i'r ymgeisydd hwn.

  Mae gan yr ymgeisydd hefyd **anhawster sylweddol a pharhaus** wrth gofio iaith lafar ac mae angen ail-adrodd. mae angen amser ychwanegol o hyd at 25% gan y bydd y broses ddarllen yn llawer arafach. Heb ddefnyddio'r 25% o amser ychwanegol byddai'r ymgeisydd **o dan anfantais sylweddol**. Mae'r CAAA yn penderfynu gwneud cais am 25% o amser ychwanegol ac yn prosesu cais ar-lein.

Nodi addasiadau ar ddechrau cwrs ar gyfer ymgeisydd anabl gydag anghenion sylweddol a chymhleth iawn

Mae'n bosibl, pan fo gan ymgeisydd anabl anghenion sylweddol a chymhleth iawn, efallai na fydd yr amrywiaeth o drefniadau mynediad cyhoeddedig yn ymdrin â'r anghenion hyn. Er enghraifft, ymgeisydd ag anaf i'r ymennydd a allai fod angen mynediad at dechnoleg syllu â'r llygaid neu ymgeisydd sydd angen gwrando ar sŵn gwyn yn cael ei chwarae drwy glustffonau. Nid yw'r rhestr o drefniadau'n gyflawn.

Rhaid i ganolfannau drafod yr achosion hyn gyda'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol cyn prosesu cais ar-lein ar gyfer 'Arall'.

Er y dylai unrhyw drefniadau arfaethedig gefnogi ymgeisydd anabl o ran gallu dangos ei wybodaeth a'i ddealltwriaeth o'r pwnc, rhaid i'r cymhwyster barhau i roi syniad dibynadwy o'i wybodaeth, ei sgiliau a'i ddealltwriaeth. Yn y rhan fwyaf o achosion, ni fyddai'n rhesymol gwneud addasiadau i gynnwys pwnc neu'r amcanion asesu o fewn cymhwyster. Byddai gwneud hyn yn tanseilio effeithiolrwydd y cymhwyster o ran darparu syniad dibynadwy o wybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth yr ymgeisydd.

Bydd y corff/cyrff dyfarnu yn gallu cynghori'r ganolfan ynglŷn â'r dystiolaeth sydd ei hangen i gefnogi cais ar-lein ar gyfer 'Arall'. Efallai y bydd angen mwy o dystiolaeth o angen er mwyn sicrhau nad yw'r ymgeisydd yn cael mantais annheg. Os na all y ganolfan ddarparu tystiolaeth, efallai na fydd yn bosibl i'r corff dyfarnu gymeradwyo'r addasiad(au) y gwneir cais amdanynt.

Mae'r gofyniad am dystiolaeth o angen yn bwysig er mwyn cynnal manwl gywirdeb a safon y system arholiadau ac i sicrhau bod modd i'r rheini sy'n defnyddio tystysgrifau arholiadau barhau i fod yn hyderus yn nyfarniad graddau cymwysterau.

Newid sylweddol yng nghyflwr ymgeisydd lle efallai na fydd trefniadau a gymeradwywyd yn flaenorol yn ddigonol mwyach

Rhaid i ganolfannau barhau i adolygu ymgeiswyr sydd ag anghenion sylweddol a chymhleth iawn.

Os yw anabledd yr ymgeisydd bellach yn golygu nad yw addasiadau a gymeradwywyd yn flaenorol yn ddigonol i ddiwallu ei anghenion mwyach, h.y. anawsterau y tu hwynt i'r hyn y byddai'r addasiadau a gymeradwywyd yn flaenorol wedi'u lleddfu, rhaid i'r ganolfan gysylltu â'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol i drafod addasiadau pellach.

Bydd y corff/cyrff dyfarnu bob amser yn archwilio addasiadau rhesymol ychwanegol gyda'r ganolfan i sicrhau, lle bo hynny'n bosibl, y bydd yr ymgeisydd yn gallu sefyll ei arholiadau. Rhaid i unrhyw drefniadau diwygiedig, fel addasiadau rhesymol ychwanegol, gael eu cymeradwyo gan y corff/cyrff dyfarnu cyn arholiadau'r ymgeisydd.

Amgylchiadau prin ac eithriadol lle na fydd unrhyw addasiadau rhesymol eraill yn caniatáu i ymgeisydd anabl sefyll ei arholiadau

Mewn amgylchiadau prin ac eithriadol lle na all y ganolfan nodi addasiadau rhesymol ychwanegol a fyddai'n caniatáu i'r ymgeisydd sefyll ei arholiadau, rhaidcysylltu â'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol.

Bydd y corff/cyrff dyfarnu yn penderfynu pob achos yn unigol. Byddant am ddeall amgylchiadau unigol yr ymgeisydd a lle bynnag y bo modd i wneud addasiadau priodol a fydd yn caniatáu i'r ymgeisydd sefyll ei arholiadau. Dim ond y corff/cyrff dyfarnu fydd yn penderfynu a yw'n briodol ystyried trefniadau amgen ar gyfer yr ymgeisydd.

Efallai y bydd corff dyfarnu yn gallu pennu graddau gan ddefnyddio tystiolaeth asesu amgen addas. Fodd bynnag, bydd hyn ond yn bosibl fel addasiad rhesymol os yw ymgeisydd yn cael ei ystyried yn anabl yn ôl ystyr y gair yn Neddf Cydraddoldeb 2010†. Mae'n rhaid bod gan y ganolfan dystiolaeth feddygol sy'n cadarnhau anabledd yr ymgeisydd.

Er mwyn i gorff dyfarnu bennu graddau gan ddefnyddio tystiolaeth asesu amgen, rhaid i'r ymgeisydd fod wedi ymgymryd â chwrs astudio sydd wedi caniatáu iddo arddangos y wybodaeth, y sgiliau a'r ddealltwriaeth fel sy'n ofynnol ym manyleb y corff dyfarnu. Mae'n rhaid bod y ganolfan wedi ystyried a diystyru'r holl addasiadau rhesymol addas. Ni ddylai fod unrhyw addasiadau rhesymol eraill a fyddai'n caniatáu i'r ymgeisydd sefyll ei arholiadau.

Er mwyn caniatáu i'r corff dyfarnu bennu gradd, rhaid i'r ganolfan gadw yn ddiogel y dystiolaeth asesu amgen addas, sy'n gynrychiolaeth ddigonol o ofynion manyleb y corff dyfarnu ac mae'n rhaid gallu cymharu'r dystiolaeth â'r safon genedlaethol ddilynol ar gyfer y gyfres arholiadau. Y corff dyfarnu fydd yn pennu gradd sy'n cyd-fynd â'r safon genedlaethol a osodwyd ar gyfer arholiadau ac asesiadau ffurfiol eraill, ac nid athro'r ymgeisydd.

Lluniwyd astudiaethau achos o ymgeiswyr anabl ag anawsterau sylweddol yn cael ystod o addasiadau, er mwyn helpu Cydlynwyr Anghenion Addysgol Arbennig gydag achosion eithriadol. Gellir dod o hyd i'r rhain yn:

http://www.jcq.org.uk/exams-office/access-arrangements-and-special-consideration

†Ar gyfer canolfannau yng Ngogledd Iwerddon diffinnir anabledd yn y canlynol:

Deddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd 1995 (fel y'i diwygiwyd) ("Deddf 1995")

Gorchymyn Anghenion Addysgol Arbennig ac Anabledd (Gogledd Iwerddon) 2005 ("Gorchymyn 2005")

Rheoliadau Anghenion Addysgol Arbennig ac Anabledd (Cyrff Cymwysterau Cyffredinol) (Cymwysterau Perthnasol, Camau Rhesymol a Nodweddion Ffisegol) (Gogledd Iwerddon) 2008 ("Gorchymyn 2008")

1.8 Trefniadau yng Ngogledd Iwerddon

Mae deddfwriaeth ar wahân ar waith yng Ngogledd Iwerddon. Fodd bynnag, bydd diffiniadau a gweithdrefnau'r ddogfen hon yn ymwneud â threfniadau mynediad ac addasiadau rhesymol yn berthnasol.

Caiff diffiniad o anabledd ei roi yn y Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 (fel y cafodd ei diwygio).
Cynhwysir y ddarpariaeth sy'n gwneud gwahaniaethu yn anghyfreithlon o ran trefniadau dyfarnu cymwysterau cyffredinol gan gyrff dyfarnu ym Mhennod 3 Rhan 3 y Mesur Anghenion Addysgol Arbennig ac Anabledd (Gogledd Iwerddon) 2005 (SENDO 2005).

Mae'r cymwysterau cyfredol sy'n cael eu cynnwys yn SENDO 2005 wedi'u nodi yn Atodlen Rheoliadau Anghenion Addysgol Arbennig ac Anabledd (Cyrff Cymwysterau Cyffredinol) (Cymwysterau Perthnasol, Camau Rhesymol a Nodweddion Ffisegol) (Gogledd Iwerddon) 2008 ("Rheoliadau 2008”). Mae'r rhain fel a ganlyn:

- Dyfarniadau Uwch Estynedig
- Cymwysterau Lefel Mynediad
- Sgiliau Hanfodol
- Cymwysterau Mathemateg Annibynnol
- Tystysgrif Addysg Gyffredinol (Safon Uwch ac Uwch Gyfrannol)
- Tystysgrif Gyffredinol Addysg Uwchradd
- Sgiliau Allweddol.

Mae canllawiau a gyhoeddwyd gan Gomisiwn Cydraddoldeb Gogledd Iwerddon (Arweiniad Drafft i Gyfraith Gwahaniaethu ar sail Anabledd sy'n ymwneud â Chyrff Cymwysterau Cyffredinol) yn disgrifio'r dyletswyddau a roddir ar gyrff cymwysterau cyffredinol sy'n cynnig cymwysterau yng Ngogledd Iwerddon. Mae tudalennau 6 a 7 y canllawiau hyn hefyd yn rhoi manylion y cymwysterau y mae Rheoliadau 2008 yn barnu eu bod yn gymwysterau cyffredinol perthnasol.

Gellir gweld copi o'r canllawiau ar wefan y Comisiwn Cydraddoldeb: https://www.equalityni.org/ECNI/media/ECNI/Publications/Employers%20and%20Service%20Providers/DraftguidetodiscrimlawGeneralQualificationsbodies2010.pdf?ext=.pdf

Pennod 2

Cymwysterau galwedigaethol – gwybodaeth ac arweiniad i ganolfannau

2.1 Pa gymwysterau yr ymdrinnir â hwy?

Mae'r bennod hon yn ymwneud yn benodol â chymwysterau galwedigaethol fel y'u diffinnir yn adran 54 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010.

2.2 Cyrff dyfarnu – cymwysterau galwedigaethol

Mae adran 53 o Ddeddf Cydraddoldeb 2010 yn datgan **na ddylai** cyrff dyfarnu, wrth asesu ymgeiswyr a rhoi cymwysterau galwedigaethol, wahaniaethu, aflonyddu nac erlid, a bod ganddynt ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol.

2.3 Beth yw dyletswyddau cyrff dyfarnu?

Bydd y ddyletswydd sydd ar gorff dyfarnu i wneud addasiad rhesymol yn berthnasol lle y byddai trefniant asesu yn rhoi person anabl **o dan anfantais sylweddol** o'i gymharu â rhywun nad yw'n anabl. Mewn amgylchiadau o'r fath, mae'n ofynnol bod y corff dyfarnu'n cymryd camau rhesymol i osgoi'r anfantais honno. Nid yw'n ofynnol i gyrff dyfarnu wneud addasiadau i'r safon academaidd neu safon arall sy'n cael ei gymhwyso wrth gynnal archwiliad/asesiad.

2.4 Cymhwyso safonau cymhwysedd

Caniateir i gyrff dyfarnu sy'n cynnig cymwysterau galwedigaethol ddefnyddio safonau cymhwysedd gyda pherson anabl. (Mae hyn yr un mor berthnasol i gymwysterau cyffredinol.)

Diffinnir safon cymhwysedd fel safon academaidd, meddygol neu unrhyw gymhwysedd arall a ddefnyddir at y diben o benderfynu p'un ai a oes gan berson lefel penodol o gymhwysedd neu allu ai peidio.

Pan fydd corff dyfarnu yn gosod safon cymhwysedd ar gyfer person anabl, ni fydd yn gwahaniaethu ar sail anabledd oni bai ei fod yn gwahaniaethu yn rhinwedd Adran 19 Deddf Cydraddoldeb 2010 (o ran gwahaniaethu anuniongyrchol).

2.5 Cymryd cyngor gan gorff dyfarnu am safonau cymhwysedd

Mae materion pwnc penodol yn ymwneud â chymwysterau galwedigaethol lle y bydd angen efallai i ganolfannau geisio cyngor penodol gan y corff dyfarnu sy'n rhoi'r cymhwyster.

Mewn llawer o gymwysterau galwedigaethol, bydd amrediad eang o addasiadau rhesymol ar gael. Gall y trefniadau a restrir ym Mhenodau 5 a 6 fod yn berthnasol i rai ymgeiswyr sy'n cofrestru ar gyfer gymwysterau galwedigaethol.

Fodd bynnag, mae rhai eithriadau pwysig lle byddai safonau cymhwysedd yn cael eu dirymu pe bai addasiad yn cael ei wneud. Mae angen ystyried yn ofalus addasiadau rhesymol i gymwysterau galwedigaethol sy'n meddu ar "drwydded i ymarfer" er mwyn peidio dirymu'r 'drwydded'.

2.6 Recriwtio ymgeiswyr gyda didwylledd

Mae'n hanfodol bod canolfannau yn recriwtio gyda didwylledd o ran cymwysterau galwedigaethol. **Rhaid** i ganolfannau sicrhau bod gan ddysgwyr y wybodaeth a'r cyngor cywir ar y cymhwyster/cymwysterau a ddewisant ac y bydd y cymhwyster/cymwysterau'n bodloni eu hanghenion. **Rhaid** i'r broses recriwtio gynnwys y ganolfan sy'n asesu pob darpar ddysgwr. Mae'n rhaid i'r ganolfan lunio barn broffesiynol y gellir ei chyfiawnhau am botensial y dysgwr i gwblhau'r asesiad yn llwyddiannus ac i ennill y cymhwyster. Mae'n **rhaid** i asesiad o'r fath adnabod, lle y bo'n briodol, y gefnogaeth a fydd ar gael i'r dysgwyr i hwyluso mynediad i'r cymhwyster/cymwysterau.

Lle mae'r broses recriwtio yn nodi na fydd y dysgwr efallai'n gallu dangos cyrhaeddiad ac felly ennill cyrhaeddiad ym mhob asesiad ar gyfer y cymhwyster a ddewiswyd, **rhaid** cyfathrebu hyn yn glir i'r dysgwr. Efallai y bydd dysgwr yn penderfynu parhau i astudio cymhwyster a pheidio â chael ei gofrestru ar gyfer yr asesiad cyfan neu ran ohono.

Mae'n **rhaid** i ganolfannau sicrhau bod dysgwyr yn ymwybodol o:

- amrywiaeth y dewisiadau sydd ar gael, gan gynnwys unrhyw addasiadau rhesymol a all fod yn angenrheidiol, i alluogi dangos cyrhaeddiad ar draws yr holl asesiadau angenrheidiol; **a**

- unrhyw gyfyngiadau ar lwybrau cynnydd i'r dysgwr o ganlyniad i beidio â chyrraedd rhai canlyniadau.

2.7 Arweiniad ar addasiadau rhesymol

Mae'r cyrff dyfarnu'n ceisio sicrhau bod cymwysterau galwedigaethol ar gael i bob dysgwr sy'n gymwys am addasiadau rhesymol mewn asesiadau, heb gyfaddawdu asesiad y sgiliau, gwybodaeth, dealltwriaeth neu gymhwysedd sy'n cael eu mesur.

Cytunir ar addasiad rhesymol yn ystod y cyfnod cynllunio cyn asesu, ac mae'n cynnwys unrhyw weithred sy'n helpu i leihau effaith anabledd neu anhawster, sy'n golygu bod y dysgwr **o dan anfantais sylweddol**.

Ni fydd addasiad yn rhesymol os bydd yn effeithio ar ddibynadwyedd neu ddilysrwydd canlyniadau asesiadau, neu'n rhoi mantais asesu annheg (h.y. **nid** un rhesymol) o gymharu â dysgwyr eraill sy'n ymgymryd â'r un asesiadau neu asesiadau tebyg.

Mae'n rhaid i bennaeth y ganolfan/y Pennaeth/Prif Weithredwr (neu unigolyn enwebedig) sicrhau bod addasiad y mae'r ganolfan yn ei roi ar waith ar ran y dysgwr yn cael ei seilio ar dystiolaeth gadarn fod rhwystr i'r asesiad a'i fod yn unol â'r canllawiau hyn. Gall methiant i wneud hynny olygu rhoi cyngor neu weithredu i'r ganolfan hyd at roi camau ar waith i reoli camymddwyn yn y ganolfan. Yn y pendraw gallai hyn arwain at alw tystysgrifau'n ôl, tynnu cymeradwyaeth i gynnig cymhwyster neu dynnu cymeradwyaeth y ganolfan yn ei hôl.

2.8 Addasiadau rhesymol mewn cymwysterau galwedigaethol

Mae cymwysterau galwedigaethol yn achredu cymhwysedd yn erbyn manylebau a meini prawf asesu cymwysterau a/neu Safonau Cenedlaethol a strategaeth asesu gymeradwy. **Rhaid** i unrhyw addasiad rhesymol adlewyrchu arfer gweithio arferol dysgwr mewn canolfan neu'n gweithio yn y maes galwedigaethol.

Fodd bynnag, gall dysgwyr ddefnyddio cymhorthion mecanyddol, electronig a rhai eraill er mwyn dangos cymhwysedd. **Rhaid** i'r cymhorthion naill ai fod ar gael yn gyffredinol yn fasnachol, neu fod ar gael gan gyflenwr arbenigol, a rhaid ei bod yn ddichonadwy eu defnyddio yn y ganolfan neu ar safle'r cyflogwr.

Gellir ystyried bod yr addasiadau canlynol yn hwyluso mynediad os **nad** ydynt yn cael effaith ar unrhyw safonau cymhwysedd sy'n cael eu profi:

- addasu deunyddiau asesu;
- addasu'r amgylchedd corfforol at ddibenion mynediad;
- addasu'r offer;
- deunydd asesu mewn fformat wedi'i fwyhau neu Braille;
- deunydd asesu ar bapur lliw neu mewn fformat clywedol;
- Iaith Arwyddion Prydain (BSL);
- newid neu addasu'r dull asesu;
- newid y trefniadau asesu arferol;
- amser ychwanegol, e.e. estyniadau amser ar gyfer aseiniadau;
- deunydd asesu iaith wedi'i addasu;
- cynorthwyydd ymarferol;
- anogwr;
- rhoi cymorth yn ystod yr asesiad;
- darllenydd;
- ysgrifennydd;
- defnydd o feddalwedd/technoleg gynorthwyol;
- defnyddio troshaenau lliw, cymhorthion golwg isel, teledu cylch cyfyng;
- defnyddio lleoliad gwahanol ar gyfer yr asesiad;
- defnyddio TGCh / ymateb gan ddefnyddio dyfeisiau electronig.

Mae'n bwysig nodi na fydd pob un o'r addasiadau a ddisgrifiwyd uchod yn rhai sy'n rhesymol, yn cael eu caniatáu nac yn ymarferol mewn rhai sefyllfaoedd. Efallai na fydd ar y dysgwr angen yr un addasiad ar gyfer pob asesiad, ac na fydd hynny efallai'n cael ei ganiatáu ychwaith.

Dylai dysgwyr gymryd rhan lawn mewn unrhyw benderfyniadau am newidiadau / addasiadau. O wneud hyn bydd modd bodloni anghenion yr unigolyn, gan gadw meini prawf asesu penodol cymhwyster mewn cof.

Gan fod anghenion ac amgylchiadau pob dysgwr yn wahanol, **rhaid** i ganolfannau ystyried unrhyw gais am addasiad rhesymol ar sail pob achos unigol. Bydd angen tystiolaeth o angen.

2.9 Cymhwyso addasiadau rhesymol i asesiadau mewnol

Nid oes angen i ganolfannau gyflwyno cais i'r corff dyfarnu os yw'r cymhwyster yn cael ei asesu'n fewnol. **Rhaid** i ganolfannau serch hynny wneud addasiadau rhesymol sy'n cyfateb i bolisïau'r corff dyfarnu.

Rhaid cadw cofnod o'r holl addasiadau rhesymol a wneir mewn perthynas ag asesiadau mewnol ar y Ffurflen VQ/IA a chadw honno ar ffeil yn y ganolfan at ddibenion archwilio gan gorff dyfarnu.

Mae ffurflen VQ/IA ar gael yn electronig yn: Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Os yw'r ganolfan yn ansicr a yw'r addasiad rhesymol sy'n cael ei gynnig yn cyd-fynd â'r canllawiau hyn, rhaid cysylltu â'r corff dyfarnu perthnasol am gyngor.

2.10 Sut gall canolfannau neu ddarparwyr hyfforddiant wneud cais am addasiadau rhesymol ar gyfer asesiadau allanol?

Rhaid i ganolfannau sydd am wneud cais am addasiad rhesymol mewn cymhwyster galwedigaethol anfon cais i'r corff dyfarnu perthnasol **o leiaf chwe wythnos cyn dyddiad yr asesiad. Rhaid** defnyddio ffurflen VQ/EA.

Mae ffurflen VQ/EA ar gael yn electronig yn:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Bydd pob cais yn cael ei ystyried yn unigol. Bydd yr ymateb yn ymwneud yn bennaf â pha effaith y gallai'r addasiad y gofynnir amdano ei chael ar y cymhwysedd a'r gallu sy'n cael ei brofi yn y cymhwyster, yn ogystal â dibynadwyedd a dilysrwydd yr asesiad.

Efallai na chaiff rhai addasiadau eu hystyried yn rhesymol:

- os nad ydynt yn bodloni'r meini prawf a gyhoeddwyd;
- os oes costau afresymol i'r corff dyfarnu;
- os ydynt yn cynnwys fframiau amser afresymol; neu
- os ydynt yn effeithio ar ddiogelwch a manwl gywirdeb y cymhwyster ei hun.

Er enghraifft, ni ellir cynhyrchu papurau Braille ar fyr rybudd. Rhaid i addasiadau **beidio** â pheryglu iechyd a llesiant yr ymgeisydd ei hun nac unrhyw berson arall.

2.11 Papurau wedi'u haddasu

I wneud cais am bapurau Braille, papurau wedi'u mwyhau a'u haddasu, papurau â'r iaith wedi'i haddasu neu bapurau wedi'u haddasu ar gyfer defnyddio recordiad, cyflwynwch Ffurflen VQ/EA **heb fod yn hwyrach na deg wythnos cyn dyddiad yr asesiad.**

Lle mae'n adlewyrchu ffordd arferol dysgwr o weithio, gall canolfannau ddarparu fersiwn A3 wedi'i mwyhau o ddeunydd nad yw'n ddiogel heb ofyn am ganiatâd y corff dyfarnu.

Ni ddylid newid iaith deunyddiau nad ydynt yn ddiogel heb ganiatâd blaenorol y corff dyfarnu.

Ni ddylid agor papurau cwestiynau diogel yn gynnar heb ganiatâd y corff dyfarnu ymlaen llaw.

Mae ffurflen VQ/EA ar gael yn electronig yn:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Pennod 3

Ymgeiswyr ag anableddau ac anawsterau dysgu, a chymhwyso'r amcanion asesu

Cymwysterau cyffredinol

3.1 **Mae'n hanfodol bod canolfannau yn recriwtio gyda didwylledd o ran cymwysterau cyffredinol.**
Rhaid i ganolfannau sicrhau bod gan ddysgwyr, mewn fformat hygyrch, y wybodaeth a'r cyngor cywir ar y cymwysterau a ddewisir ganddynt ac y bydd y cymwysterau yn diwallu eu hanghenion.

Rhaid i'r ganolfan asesu pob darpar ddysgwr a llunio barn broffesiynol y gellir ei chyfiawnhau am botensial y dysgwr i gwblhau'n llwyddiannus ac ennill y cymhwyster. **Rhaid** i asesiad o'r fath adnabod, lle y bo'n briodol, y gefnogaeth a fydd ar gael i'r dysgwr i hwyluso mynediad i'r cymwysterau.

Amcanion asesu a ffiniau graddau

3.2 Mewn cymwysterau cyffredinol (gweler Pennod 1, adran 1.6 ac adran 1.8), rhaid i'r ymgeisydd ddangos cyrhaeddiad mewn nifer o amcanion asesu.

Mae'r amcanion asesu'n diffinio'r cymwyseddau sy'n cael eu profi gan y fanyleb. Mae'r rhain yn profi gwybodaeth, dealltwriaeth, sgiliau a'r defnydd ohonynt. Nodir yr amcanion asesu ym manylebau'r cyrff dyfarnu ar gyfer pob pwnc.

Bydd y marciau a enillir pan fesurir y sgiliau hyn yn cael eu lluosi â ffactor agregu i gynnal y pwysiadau priodol.

Caiff y cyfanswm marciau hwn ei gydweddu â'r nifer o farciau a gytunwyd (ffin gradd) sy'n angenrheidiol ar gyfer pob gradd y gellir cyhoeddi'r cymhwyster arni.

3.3 Mae'r ffin gradd yn dangos y safon neu'r lefel academaidd y mae'n rhaid i bob ymgeisydd ei chyrraedd er mwyn ennill gradd arbennig. Bydd y ffiniau gradd yn cael eu cymhwyso'n gyfartal i bob ymgeisydd. Er mwyn cael dyfarnu gradd, **rhaid** i'r ymgeisydd allu dangos y lefel o gymhwysedd neu allu yn erbyn yr amcanion asesu.

3.4 Gallai rhai mathau o anableddau effeithio ar allu'r ymgeisydd i ddangos un neu fwy o'r amcanion asesu. Gall ffordd arall fod ar gael yn y fanyleb a **rhaid** cael cyngor gan y corff dyfarnu. Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen eithrio ymgeisydd anabl rhag cydran (gweler Pennod 5, adran 5.17) os mai dyna'r unig addasiad sydd ar gael i'w alluogi i oresgyn **anfantais sylweddol** wrth gael mynediad i'r fanyleb.

Weithiau, fodd bynnag, ni ellir dod o hyd i ddewis amgen, am fod y nam yn ymwneud â rhan sylfaenol o'r asesiad. O ganlyniad, efallai na fydd yr ymgeisydd yn sgorio digon o farciau i gyfiawnhau cofrestru am y cymhwyster.

Gall canolfan gynnwys ymgeisydd ar y cwrs gan wybod yn iawn na fyddant efallai'n gallu bodloni'r amcanion asesu i gyd. **Rhaid** sicrhau bod yr ymgeisydd a'i rieni/gwarcheidwaid/gofalwyr yn gwbl ymwybodol o'r graddau y byddai'n ddoeth cofrestru'r ymgeisydd am y cymhwyster. Nid yw'n bosibl bob amser sicrhau cael yr un mynediad i ymgeisydd y mae ei amhariad yn effeithio ar gymhwysedd sy'n cael ei brofi ac na fydd modd iddo/iddi efallai ddangos yr amcanion asesu.

Dylai canolfannau gymryd camau i sicrhau bod gan eu haseswyr (gweler Pennod 7, adran 7.3) fynediad at yr amcanion asesu ar gyfer y fanyleb berthnasol/manylebau perthnasol.

3.5 Mae'r enghreifftiau isod yn dangos sut y gellir gwneud addasiadau i alluogi ymgeiswyr i gael cyfle i gael mynediad at y cymhwysterau ac i ddangos beth y maent yn ei wybod a beth y gallant ei wneud. Mae'r enghreifftiau yn dangos achosion lle na chaniateir addasiad a lle nad argymhellir y dylai'r ymgeisydd gofrestru am y cymhwyster, (oni theimlir na fydd y nam yn effeithio ar gyfran sylweddol o'r cymhwyster).

3.6 Yn y rhan fwyaf o achosion ni fydd yn rhesymol gwneud addasiadau i amcanion asesu o fewn cymhwyster. Byddai gwneud hyn yn tanseilio effeithiolrwydd y cymhwyster wrth ddarparu syniad o wybodaeth, sgiliau a dealltwriaeth yr ymgeisydd. Nid oes unrhyw ddyletswydd ar y cyrff dyfarnu i wneud addasiadau na ddylid eu gwneud yn ôl y rheoleiddwyr cymwysterau.

Enghreifftiau o sut y byddai amcanion asesu yn effeithio ar argaeledd trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol

- Mae ymgeisydd â pharlys difrifol yr ymennydd yn mwynhau ei chwrs TGAU Dylunio a Thechnoleg ond ni all ddefnyddio ei dwylo. Ni all ddylunio na gwireddu dyluniad yn annibynnol hyd yn oed gyda chymorth CAD/CAM. Gan fod y rhan hon o'r asesiad yn gyfran fawr o'r cymhwyster, mae'n penderfynu peidio â chofrestru am y pwnc arbennig hwn. Gan mai dylunio a gwneud yw'r amcanion asesu, ni ellir gwneud unrhyw addasiad.

- Mae ymgeisydd â dyslecsia difrifol am gymryd ei TGAU Saesneg Iaith a TGAU Sbaeneg ond ni all ddarllen nac ysgrifennu'n ddigonol.
  Ni all gael addasiad ar ffurf darllenydd yn rhan Darllen y papur TGAU Saesneg Iaith ac yn y papur Darllen TGAU Sbaeneg ond gall ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur.
  Ni all gael ysgrifennydd ar gyfer arholiadau TGAU Sbaeneg oni bai ei fod yn gallu arddweud pob gair tramor fesul llythyren. Gallai fod yn briodol i gofrestru'r ymgeisydd am TGAU Sbaeneg os, gydag amser ychwanegol o hyd at 50%, neu'r defnydd o brosesydd geiriau gyda'r cyfleuster gwirio sillafu a gramadeg wedi'i analluogi, y gall gael mynediad annibynnol at yr arholiadau.
  Fodd bynnag, gall gael ysgrifennydd yn rhannau Darllen ac Ysgrifennu y papur TGAU Saesneg Iaith. (Lle defnyddir ysgrifennydd mewn arholiad sy'n asesu ansawdd y cyfathrebu ysgrifenedig neu'r sillafu, yr atalnodi a'r gramadeg, dim ond os gall yr ymgeisydd ddangos ei fod wedi dangos y sgiliau sy'n cael eu hasesu y gellir dyfarnu marciau.)

- Mae ymgeisydd heb ddwylo am gymryd TAG Safon Uwch Celfyddyd Gain. Awgrymir y byddai peintio â'r geg neu draed yn dderbyniol. Ni all yr ymgeisydd wneud y naill na'r llall ac mae am i berson arall beintio gan ddilyn ei chyfarwyddiadau. **Ni** chaniateir hyn gan fod y sgìl o beintio'n rhan o'r asesiad.

ADRAN B:

Addasiadau ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu

Pennod 4 Rheoli anghenion ymgeiswyr ac egwyddorion ar gyfer canolfannau

4.1 Rheoli anghenion ymgeiswyr sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu

Mae'n debyg y bydd gan rai ymgeiswyr sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu sawl angen fel y nodir ym mharagraffau 4.1.1-4.1.4. Gall fod angen amrywiaeth o addasiadau arnynt. Nid yw'r enghreifftiau a roddir felly'n gynhwysfawr, rhaid cofio mai enghreifftiau ydynt yn unig.

(Gweler Penodau 5 a 6 am fanylion am y trefniadau hyn.)

4.1.1 Anghenion gwybyddiaeth ac anghenion dysgu†

E.e. Anawsterau dysgu neu anawsterau dysgu penodol (fel Dyscalcwlia a Dyslecsia)

Efallai y bydd angen y canlynol ar ymgeiswyr ag anghenion gwybyddiaeth ac anghenion dysgu:

- egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- amser ychwanegol
- darllenydd cyfrifiadur neu ddarllenydd
- Darllen yn uchel neu ysgrifbin darllen arholiad
- ysgrifennydd
- prosesydd geiriau
- anogwr
- cynorthwyydd ymarferol
- troshaenau lliw
- papurau lliw/wedi'u mwyhau
- papurau iaith wedi'u haddasu.

4.1.2 Anghenion cyfathrebu a rhyngweithio†

E.e. Anhwylderau'r Sbectrwm Awtistig (ASD), Anghenion Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu (SLCN)

Efallai y bydd angen y canlynol ar ymgeiswyr ag anawsterau cyfathrebu a rhyngweithio:

- egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- amser ychwanegol
- darllenydd cyfrifiadur neu ddarllenydd
- Darllen yn uchel neu ysgrifbin darllen arholiad
- ysgrifennydd
- prosesydd geiriau
- papurau iaith wedi'u haddasu.

†Mae'n **rhaid** bod gan yr ymgeisydd nam yn ei iaith gyntaf sy'n cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir**. **Nid** oes gan ymgeisydd anhawster dysgu dim ond am nad Cymraeg, Saesneg neu Wyddeleg yw ei iaith gyntaf.

4.1.3 Anghenion synhwyraidd a chorfforol

E.e. Nam ar y Clyw (HI), Nam Gweld (VI), Nam Amlsynhwyraidd (MSI), Anabledd Corfforol (PD)

Efallai y bydd angen y canlynol ar ymgeiswyr ag anghenion synhwyraidd a chorfforol:

- egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- amser ychwanegol
- darllenydd cyfrifiadur neu ddarllenydd
- Darllen yn uchel neu ysgrifbin darllen arholiad
- ysgrifennydd
- prosesydd geiriau
- Addasydd Iaith
- siaradwr byw;
- Cyfathrebydd Proffesiynol
- cynorthwyydd ymarferol
- papurau Braille, papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau a/neu bapurau iaith wedi'u haddasu.

4.1.4 Anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl†

E.e. Anhwylder Diffyg Canolbwyntio â Gorfywiogrwydd (ADHD), Cyflyrau Iechyd Meddwl

Efallai y bydd angen y canlynol ar ymgeiswyr ag anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl:

- egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- amser ychwanegol
- darllenydd cyfrifiadur neu ddarllenydd
- darllen yn uchel neu ysgrifbin darllen arholiad
- ysgrifennydd
- prosesydd geiriau
- anogwr
- trefniant safle arall
- goruchwyliaeth ar wahân o fewn y ganolfan.

†Mae'n **rhaid** bod gan yr ymgeisydd nam yn ei iaith gyntaf sy'n cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir**. **Nid** oes gan ymgeisydd anhawster dysgu dim ond am nad Cymraeg, Saesneg neu Wyddeleg yw ei iaith gyntaf.

4.2 Egwyddorion ar gyfer canolfannau

4.2.1 Diben trefniant mynediad/addasiad rhesymol yw sicrhau, lle y bo’n bosibl, bod rhwystrau rhag asesiad yn cael eu dileu ar gyfer ymgeisydd anabl gan ei atal rhag cael ei roi o dan anfantais sylweddol o ganlyniad i anawsterau sylweddol a pharhaus. Cynhelir dilysrwydd yr asesiad, ond ar yr un pryd darperir mynediad i asesiad ar gyfer ymgeisydd anabl.

Rhaid i'r CAAA, neu aelod cyfatebol o staff o fewn coleg AB, sicrhau nad yw'r trefniant mynediad/addasiad rhesymol a gynigir yn rhoi'r ymgeisydd o dan anfantais annheg nac yn rhoi mantais annheg iddo.

4.2.2 Er y bwriedir i drefniadau mynediad/addasiadau ganiatáu mynediad i asesiadau, ni ellir eu caniatáu lle byddan nhw'n tarfu ar amcanion asesu'r fanyleb o dan sylw (gweler Pennod 3). Er enghraifft, fel arfer, **ni** chaniateir defnyddio cynorthwyydd ymarferol wrth brofi sgiliau ymarferol.

4.2.3 Efallai na fydd angen yr un trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ar ymgeiswyr ym mhob manyleb. Gall pynciau a'u dulliau asesu amrywio, gan arwain at wahanol ofynion ar yr ymgeiswyr. **Rhaid** i Gydlynwyr AAA ystyried yr angen am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ar sail pynciau unigol. (Gweler yr ail enghraifft isod.)

Enghreifftiau

- Bydd ymgeisydd TAG UG yn defnyddio prosesydd geiriau ym mhapurau Llenyddiaeth Saesneg, Hanes a Chymdeithaseg ond nid ym mhapurau Mathemateg Bellach. Mae’r defnydd o brosesydd geiriau ym mhapurau Llenyddiaeth Saesneg, Hanes a Chymdeithaseg yn briodol i’w anghenion ac yn adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan.

- Mae ymgeisydd TGAU yn cael 25% o amser ychwanegol mewn papurau ag ysgrifennu estynedig –
Saesneg Iaith, Llenyddiaeth Saesneg, Daearyddiaeth a Hanes gan mai dim ond ar ei gallu i lunio testun di-dor y mae ei nam yn cael effaith **sylweddol**. Nid yw’r anawsterau hyn mor helaeth ym mhapurau atebion byr papurau Ffrangeg a Sbaeneg, papurau Gwyddoniaeth a Mathemateg felly ni roddir amser ychwanegol o 25%.

- Mae ymgeisydd TGAU yn cael 25% o amser ychwanegol ym mhob papur gan fod ei nam yn amharu'n **sylweddol** ar ei sgiliau darllen, ysgrifennu a phrosesu.

4.2.4 Dylid prosesu trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ar **ddechrau'r** cwrs. Er enghraifft, dylai ysgolion allu prosesu ceisiadau ar ddechrau neu yn ystod blwyddyn gyntaf cwrs TGAU dwy flynedd ar ôl sefydlu darlun o angen yn glir a ffordd arferol o weithio yn ystod blynyddoedd 7 i 9.

Fodd bynnag, yn achos anaf neu nam dros dro, neu ddiagnosis o anabledd neu amlygiad o nam sy'n ymwneud ag anabledd presennol sy'n codi ar ôl dechrau'r cwrs, dylid gwneud cais am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol cyn gynted â phosibl. **Rhaid** i ganolfannau brosesu ceisiadau fel y nodir ym Mhennod 8, adran 8.3, gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* lle y bo angen.

Rhaid i drefniadau gael eu cymeradwyo **cyn** arholiad neu asesiad bob amser.

4.2.5 Mae'n **rhaid** i'r trefniant/trefniadau a roddir ar waith adlewyrchu'r cymorth a roddir i'r ymgeisydd yn y ganolfan†, er enghraifft:

- yn yr ystafell ddosbarth (lle bo'n briodol);
- gweithio mewn grwpiau bach i ddarllen a/neu ysgrifennu;
- gwersi cefnogi;
- strategaethau ymyrryd;
- ym mhrofion/arholiadau mewnol yr ysgol;
- ffug arholiadau.

Cyfeirir at hyn yn gyffredin fel 'ffordd arferol o weithio'. Ar gyfer ymgeiswyr ag anawsterau dysgu dyma fel arfer yw'r wybodaeth gefndirol a gofnodir yn Rhan 1 Ffurflen 8 gan y CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan.

Rhaid i Gydlynwyr AAA ac aseswyr gyfeirio at Bennod 7, paragraff 7.6.1 am wybodaeth am sut i gadarnhau 'ffordd arferol o weithio'.

†Yr unig eithriad i hyn yw lle mae trefniant yn cael ei roi ar waith o ganlyniad i anaf neu nam dros dro (gweler adran 8.3).

4.2.6 Gan fod pynciau'n amrywio, gan arwain at ofynion gwahanol gan yr ymgeisydd, gallai fod angen cefnogaeth mewn un neu ddau o bynciau; gallai ymgeisydd arall fod angen cefnogaeth yn ei holl bynciau. Y brif egwyddor yw y gall y CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan, ddangos hanes o gefnogaeth a darpariaeth. **Nid** yw'r trefniant yn cael ei roi yn sydyn i'r ymgeisydd ar gyfer ei arholiadau.

4.2.7 **Rhaid** i'r CAAA/aseswr weithio ar y cyd â staff addysgu, staff cymorth a phersonél y swyddfa arholiadau er mwyn sicrhau bod trefniadau mynediad cymeradwy yn cael eu rhoi ar waith ar gyfer profion mewnol yn yr ysgol, ffug arholiadau ac arholiadau.

Rhaid i'r ymgeisydd fod wedi cael cyfleoedd priodol i ymarfer gan ddefnyddio'r trefniant (trefniadau) mynediad/addasiad (addasiadau) rhesymol cyn ei arholiad cyntaf. Mae hyn yn arbennig o berthnasol pan fydd darllenydd cyfrifiadur, papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau, ysgrifennydd, technoleg adnabod llais neu brosesydd geiriau yn cael eu defnyddio mewn arholiadau.

4.2.8 Os nad yw ymgeisydd erioed wedi defnyddio'r trefniant a ganiatawyd iddo/iddi, e.e. 25% o amser ychwanegol neu egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth, yna **nid** dyma ei ffordd arferol o weithio. Gall y CAAA ystyried tynnu'r trefniant yn ôl, ar yr amod **na** fydd yr ymgeisydd yn cael ei roi o dan anfantais sylweddol. (Bydd y CAAA wedi monitro'r defnydd o'r trefniant mewn profion mewnol yn yr ysgol a ffug arholiadau).

4.2.9 Lle y caiff asesiad di-arholiad ei farcio gan athrawon, dim ond am sgiliau wedi'u dangos gan yr ymgeisydd wrth weithio'n annibynnol y dylid rhoi credyd. **Ni** ddylai trefniadau mynediad/addasiadau gyfaddawdu gofynion asesu.

4.2.10 Lle caiff unigolyn ei benodi i hwyluso trefniant mynediad/addasiad rhesymol, h.y.

- Cyfathrebydd Proffesiynol
- Addasydd Iaith
- cynorthwyydd ymarferol
- anogwr
- darllenydd
- ysgrifennydd

mae'n atebol i'r swyddog arholiadau a **rhaid** iddo/iddi fod yn dderbyniol i bennaeth y ganolfan. Fel arfer, ni ddylai'r person a benodir fod yn athro pwnc neu gynorthwyydd addysgu'r ymgeisydd ei hun. Lle defnyddir athro pwnc neu gynorthwyydd addysgu'r ymgeisydd ei hun, **rhaid** i oruchwyliwr arall fod yn bresennol **bob amser**. Ni ddylid penodi un o berthnasau, ffrindiau na chyfoedion yr ymgeisydd. **Ni all** tiwtor preifat hwyluso trefniant mynediad.

Rhaid i bennaeth y ganolfan sicrhau bod y person a benodir yn oedolyn cyfrifol, wedi'i hyfforddi'n briodol ac yn deall rheolau'r trefniant (trefniadau) mynediad/addasiad (addasiadau) rhesymol yn llawn, yn unol â'r manylion yn y ddogfen hon.

Nid yw'n dderbyniol i ganolfan ddefnyddio ymgeisydd o Flwyddyn 12 neu Flwyddyn 13 i hwyluso trefniant mynediad/addasiad rhesymol.

4.2.11 **Gallai methu â chydymffurfio â'r rheoliadau a gaiff eu cynnwys yn y ddogfen hon fod yn achos o gamymddwyn a allai effeithio ar ganlyniad(au) yr ymgeisydd.**

Mae enghreifftiau o fethu â chydymffurfio yn cynnwys y canlynol:

- rhoi trefniadau mynediad/addasiadau ar waith **nas** cymeradwywyd;
- methu ag ystyried rhoi trefniadau mynediad ar waith (a all fod yn gyfystyr â methu â chydymffurfio â'r ddyletswydd i wneud addasiadau rhesymol);
- caniatáu trefniadau mynediad/addasiadau o fewn y ganolfan **na** cheir tystiolaeth briodol i'w hategu; neu
- codi ffi am ddarparu addasiadau rhesymol i ymgeiswyr anabl.

4.2.12 Dim ond gyda chanolfan yr ymgeisydd y gall y CGC a'r cyrff dyfarnu drafod trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol, ac **nid** â rhieni/gofalwyr.

4.2.13 Pan fo trefniant mynediad/addasiad rhesymol wedi'i brosesu ar-lein a'i gymeradwyo, ar gyfer cymwysterau TGAU a TAG **rhaid** i'r CAAA sicrhau bod y dystiolaeth o angen (pan fydd ei hangen) ar gael i Arolygwr Canolfannau CGC ar gais. Gall corff dyfarnu hefyd ofyn am dystiolaeth o angen pan ystyrir bod hynny'n angenrheidiol. Gall hyn fod naill ai ar ffurf papur copi caled neu'n electronig.

Lle mae'r CAAA yn storio dogfennaeth yn electronig mae'n **rhaid** iddo/iddi greu e-ffolder ar gyfer pob ymgeisydd unigol. **Rhaid** i e-ffolder yr ymgeisydd gynnwys yr holl ddogfennau gofynnol i'w harchwilio.

Caiff pob canolfan TGAU a TAG ei harolygu gan Arolygwr Canolfannau'r CGC. Bydd yr Arolygwr yn disgwyl gweld dogfennaeth briodol i gyfiawnhau cais ar-lein sydd wedi'i gymeradwyo ar gyfer trefniant mynediad/addasiad rhesymol.

Os canfyddir mewn arolygiad o ganolfan gan y CGC bod perfformiad canolfan yn ddiffygiol wrth ofyn am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol a/neu eu rhoi ar waith, bydd corff dyfarnu yn cymryd camau pendant. Yn y pen draw, mae'n bosibl y bydd yn rhaid i gorff dyfarnu dynnu cymeradwyaeth y ganolfan yn ôl. Byddai hyn yn digwydd lle mae'n amlwg bod canolfan wedi methu â chydymffurfio â'i rhwymedigaethau i nodi'r angen am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol, gwneud cais amdanynt a'u rhoi ar waith.

4.2.14 **Rhaid** i'r CAAA gyflwyno'r dogfennau i Arolygwr Canolfannau CGC.

Os nad yw'r CAAA ar gael pan fydd yr arolygwr yn galw, **rhaid** i'r aelod perthnasol o'r uwch dîm arweinyddiaeth gyfarfod â'r Arolygwr a mynd i'r afael ag unrhyw ymholiadau ac unrhyw gwestiynau y bydd yn eu codi.

Enghreifftiau – tystiolaeth at ddibenion arolygu

Gellir storio'r dystiolaeth yn electronig neu fel copi caled gan yr CAAA.

Bydd ymgeisydd TGAU gydag awtistiaeth difrifol sy'n cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir** yn cael darllenydd ac ysgrifennydd. Mae'r CAAA yn cyflwyno'r canlynol i'w arolygu:

- tystiolaeth a gafwyd o'r ganolfan wedi'i hategu gan ddatganiad ysgrifenedig gan Therapydd Lleferydd ac Iaith; (Cynhyrchir y dystiolaeth a gafwyd yn y ganolfan, wedi'i llofnodi a'i dyddio, ac a ysgrifennwyd gan y CAAA, yn unol â'r rheoliadau hyn.)
- y ddalen gymeradwyo o Trefniadau Mynediad Ar-lein;
- ffurflen caniatâd data personol ymgeisydd wedi'i llofnodi.

Dyfernir 25% o amser ychwanegol i ymgeisydd TAG ag anawsterau dysgu penodol. Mae ganddi ddwy sgôr wedi'u safoni â chyfartaledd isel (85-89) sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio. Mae'r CAAA yn cyflwyno'r canlynol i'w arolygu:

- Ffurflen 8, gyda llofnod electronig a dyddiad, gyda Rhannau 1, 2 a 3 wedi'u cwblhau a thystiolaeth o gymhwyster ôl-raddedig yr aseswr mewn asesiad arbenigol unigol ar Lefel 7 neu lefel gyfwerth;
- IEP; (Mae'n ofynnol i'r CAAA gyflwyno samplau o dystiolaeth **yn ogystal â** Ffurflen 8.)
- cymeradwyaeth gan y cyrff dyfarnu;
- ffurflen caniatâd data personol ymgeisydd wedi'i llofnodi.

Caniateir darllenydd cyfrifiadur i ymgeisydd TGAU ag anawsterau dysgu penodol oherwydd ei anawsterau darllen parhaus. Mae'r CAAA yn cyflwyno'r canlynol i'w arolygu:

- tystiolaeth sy'n seiliedig ar y ganolfan fel y manylir ym mharagraff 5.5.5;
- y ddalen gymeradwyo o Trefniadau Mynediad Ar-lein;
- ffurflen caniatâd data personol ymgeisydd wedi'i llofnodi.

Pennod 5

Trefniadau mynediad ac addasiadau

Mae’r trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol sydd wedi’u rhestru yn y bennod hon yn gymwys ar gyfer y cymwysterau canlynol:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cyntaf BTEC
- Cymwysterau Cenedlaethol BTEC
- Dyfarniadau BTEC Tech
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Lefel 2 a Lefel 3 City & Guilds
- Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)
- Cymwysterau Mathemateg Annibynnol (FSMQ)
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymhwyster Bagloriaeth Cymru (CBC)
- Sgiliau Hanfodol (Cymru) CBAC
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC

(lle y caniateir hyn gan y fanyleb).

Bydd yr egwyddor yr un fath ar draws pob math o gymhwyster: **ni** ddylid caniatáu i drefniadau mynediad ac addasiadau ymyrryd â dilysrwydd yr asesiad na rhoi credyd am sgiliau, gwybodaeth a dealltwriaeth na all yr ymgeisydd eu dangos.

Dylai canolfannau gofio y bydd ganddynt ddyletswyddau tuag at ymgeiswyr anabl, sy’n cynnwys gwneud addasiadau rhesymol i’r gwasanaeth y maent yn ei ddarparu i ymgeiswyr. Lle mae gan y ganolfan ddyletswydd i wneud addasiad rhesymol, **ni** ddylai'r ganolfan godi unrhyw ffi ychwanegol ar ymgeisydd anabl mewn perthynas â'r addasiad neu'r cymorth.

Rhaid i'r CAAA gymryd y camau angenrheidiol a phriodol i greu darlun priodol o angen a dangos ffordd arferol o weithio ar gyfer ymgeisydd preifat. Mae hyn yn cynnwys dysgwyr o bell a myfyrwyr sydd wedi'u haddysgu gartref. **Rhaid** i'r ganolfan, lle bo angen, arwain ar y broses asesu. **Rhaid** i'r ymgeisydd gael ei asesu gan aseswr penodedig y ganolfan. Mewn rhai achosion, gan ddibynnu ar ei anghenion, mae'n bosibl y bydd yn rhaid i'r ymgeisydd gael ei asesu y tu allan i'r ganolfan, er enghraifft yn y cartref. **Rhaid** i'r ganolfan gydymffurfio â'r rhwymedigaeth i nodi'r angen am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol, gwneud cais amdanynt a'u rhoi ar waith.

DS

Lle cyfeirir at asesiad 'yn ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9', Blwyddyn 10 fyddai hyn ar gyfer ymgeiswyr yng Ngogledd Iwerddon.

Yng Nghymru, mae gan Gynllun Datblygu Unigol, sy'n cadarnhau anabledd yr ymgeisydd, yr un statws â Chynllun Addysg, Iechyd a Gofal neu Ddatganiad o Anghenion Addysgol Arbennig **cyfredol** (Gogledd Iwerddon).

Lle cyfeirir at 'sgorau wedi'u safoni', mae'r rhain yn sgorau safonol sy'n defnyddio cymedr o 100 a gwyriad safonol o 15.

5.1 Egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth*

***Nid** yw'n ofynnol prosesu cais ar gyfer egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Fodd bynnag, ar gyfer cymwysterau TGAU a TAG, **rhaid** i'r CAAA ddarparu nodyn ffeil cryno byr ar bapur pennawd y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio, yn cadarnhau'r angen am egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth. **Rhaid** i hyn gadarnhau natur nam yr ymgeisydd, a bod egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth yn adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan. Gall Arolygwr Canolfannau'r CGC ofyn am gael gweld y nodiadau sydd ar ffeil i gefnogi dyfarnu egwyliadau gorffwys dan oruchwyliaeth.

Lle mae amhariad heblaw anhawster dysgu ar ymgeisydd, dylai'r CAAA fod wedi ystyried ac wedi treialu'r dewis o egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth yn ystod profion mewnol wedi'u hamseru a ffug arholiadau cyn gwneud cais am 25% o amser ychwanegol.

Gall fod angen 25% o amser ychwanegol yn ogystal ar rai ymgeiswyr.

5.1.1 Caniateir i'r CAAA ddarparu egwyl dan oruchwyliaeth i ymgeisydd lle mai hyn yw ei **ddull arferol o weithio yn y ganolfan.**

Rhaid i'r CAAA fod yn fodlon ar y canlynol:

- mae gan yr ymgeisydd nam sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir sy'n achosi anawsterau sylweddol a pharhaus (mae'r ymgeisydd yn anabl o fewn ystyr y Ddeddf Cydraddoldeb); a
- mae angen gwirioneddol am y trefniant.

Bydd egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth yn cael eu dyfarnu ar gyfer:

- anghenion gwybyddiaeth a dysgu
- anghenion cyfathrebu a rhyngweithio;
- cyflwr meddygol;
- anghenion synhwyraidd a chorfforol;
- anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl.

Yn ogystal, **rhaid** i anawsterau'r ymgeisydd fod wedi eu **sefydlu yn y ganolfan**, ac felly yn hysbys i'r Tiwtor Dosbarth, Pennaeth Blwyddyn, y CAAA a/neu uwch aelod staff gyda chyfrifoldebau bugeiliol.

5.1.2 Dylid stopio amseru'r arholiad ac ailddechrau pan fydd yr ymgeisydd yn barod i barhau.

Yn ystod yr egwyl orffwys dan oruchwyliaeth, **ni ddylai'r** ymgeisydd gael mynediad i'r papur cwestiynau/llyfryn ateb. Pwrpas egwyl orffwys dan oruchwyliaeth yw rhoi cyfle i gael egwyl o'r arholiad ac **ni ddylai** gael ei ddefnyddio fel 'amser meddwl'.

Os bydd angen i'r ymgeisydd adael yr ystafell arholiad, mae'n **rhaid** i oruchwyliwr fynd gyda'r ymgeisydd.

Nid oes uchafswm amser am egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth. **Rhaid** i'r penderfyniad gael ei wneud gan y CAAA ar sail ei wybodaeth am anghenion yr ymgeisydd a ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio o fewn terfynau amser. Gall fod yn ddefnyddiol ystyried cyn yr arholiad(au) sawl egwyl y gallai fod ei angen ar ymgeisydd a hyd bras yr egwyl gorffwys dan oruchwyliaeth. Bydd hyn yn caniatáu i ddigon o staff fod ar gael i hwyluso'r egwyl gorffwys.

5.1.3 Bydd rhai cyfyngiadau o ran amseru os bydd gan yr ymgeisydd fwy nag un arholiad i'w sefyll bob dydd. **Ni** chynhwysir yr egwyl gorffwys dan oruchwyliaeth fel rhan o unrhyw lwfans amser ychwanegol.

Dylai canolfannau sicrhau bod cyngor meddygol yn cael ei geisio mewn achosion o salwch difrifol, a bod yr ymgeisydd yn ddigon iach i sefyll yr arholiad.

5.2 amser ychwanegol

(**Ni** ddylid cymysgu rhwng amser ychwanegol ac egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth – gweler adran 5.1.)

Lle mae angen darllenydd neu ysgrifennydd gyda 25% o amser ychwanegol ar ymgeisydd ym **mhob** un o'i arholiadau, **rhaid** i ganolfannau gyfeirio at baragraff 5.7.9.

Prosesu ceisiadau

5.2.1 Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, **rhaid** prosesu cais am 25% o amser ychwanegol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Lle mae gan ymgeiswyr anghenion cymhleth heblaw am anawsterau dysgu, gweler paragraff 5.2.3.
Ni chaniateir amser ychwanegol os achosir anawsterau llythrennedd ymgeisydd yn bennaf oherwydd nad Cymraeg, Saesneg, neu Wyddeleg yw ei iaith gyntaf.

Ymgeiswyr sydd ag anawsterau dysgu – tystiolaeth graidd ofynnol

5.2.2 Er mwyn gallu dyfarnu amser ychwanegol o 25%, **rhaid** i'r CAAA bennu anghenion yr ymgeisydd yn seiliedig ar un o'r canlynol:

- Cynllun Addysg, Iechyd a Gofal **cyfredol**, Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru) sy'n cadarnhau anabledd yr ymgeisydd (**wedi'i ategu gan y dystiolaeth ofynnol gan y ganolfan** – gweler paragraff 5.2.3); **neu**
- Ffurflen 8 wedi'i chwblhau'n llawn ag asesiad (Rhan 2 Ffurflen 8) a gynhaliwyd **yn ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9** gan aseswr yn cadarnhau anhawster dysgu sy'n ymwneud ag addysg uwchradd/addysg bellach. Dan rai amgylchiadau **rhaid i samplau o dystiolaeth ategu** Ffurflen 8 - gweler isod.

Nam sylweddol

Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, **rhaid** i Ran 2 Ffurflen 8 gadarnhau bod gan yr ymgeisydd o leiaf y canlynol:

- dwy sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is; **neu**
- un sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is **ac** un sgôr wedi'i safoni cyfartaledd isel (85-89).

Yn y naill senario neu'r llall, **rhaid** i'r ddwy sgôr wedi'i safoni ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio fel y nodir isod:

- cyflymder darllen **a** chyflymder ysgrifennu; **neu**
- cyflymder darllen **a** phrosesu gwybyddol; **neu**
- cyflymder ysgrifennu **a** phrosesu gwybyddol; **neu**
- **dau faes gwahanol** o brosesu gwybyddol sy'n cael effaith sylweddol a thymor hir ar gyflymder gweithio.

Gellir defnyddio asesiad o allu prosesu mathemategol fel un yn unig o'r ddau fesur gofynnol ar gyfer rhoi 25% o amser ychwanegol mewn arholiadau Mathemateg . **Rhaid** i'r sgôr prosesu mathemategol fod yn is na'r cyfartaledd. **Ni** all asesiad o allu prosesu mathemategol gyfrannu at y dystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol mewn arholiadau ac eithrio Mathemateg.

Gweler paragraffau 7.5.10 i 7.5.13 am ragor o wybodaeth am sgiliau darllen, sgiliau ysgrifennu a phrosesu gwybyddol.

Pa bryd i ddefnyddio sgôr cyflymder darllen neu gyflymder ysgrifennu

Lle mae ymgeisydd yn darllen drosto'i hun, gellir defnyddio'r asesiadau ar lefel testun hyn o gyflymder darllen fel un o'r ddau fesur gofynnol ar gyfer 25% o amser ychwanegol. Caiff y canlyniad ei gofnodi yn Rhan 2, Ffurflen 8 o dan 'Tystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol', cyflymder darllen'.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur, darllenydd neu ysgrifbin darllen arholiad, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder darllen fel tystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol.

Lle bydd ymgeisydd yn ysgrifennu â llaw, gellir defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel un o'r ddwy sgôr ofynnol ar gyfer 25% o amser ychwanegol. Caiff y canlyniad ei gofnodi yn Rhan 2, Ffurflen 8 o dan 'Tystiolaeth am amser ychwanegol, cyflymder Ysgrifennu'.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio ysgrifennydd, technoleg adnabod llais neu brosesydd geiriau, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel tystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol.

Gweler paragraffau 7.5.10 i 7.5.13 am ragor o wybodaeth am sgiliau darllen, sgiliau ysgrifennu a phrosesu gwybyddol.

Amgylchiadau eithriadol

Lle mae'r asesiad yn cadarnhau bod gan yr ymgeisydd o leiaf ddwy sgôr wedi'u safoni cyfartaledd isel (85-89) sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio, bydd angen gwneud atgyfeiriad ar-lein i gorff dyfarnu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Amgylchiadau prin ac eithriadol iawn

Lle mae'r asesiad yn cadarnhau bod gan yr ymgeisydd glwstwr o sgorau (tri o leiaf, yn ymwneud â thri maes gwahanol o gyflymder gweithio) o fewn yr ystod gyfartalog (90 i 94), bydd angen gwneud atgyfeiriad ar-lein i gorff dyfarnu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Rhaid bod gan yr ymgeisydd adroddiad asesu diagnostig, o **ddim cynharach na Blwyddyn 9**, sy'n cadarnhau anhawster dysgu sylweddol neu anabledd y mae modd mesur ei fod yn cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar berfformiad a chyflymder gweithio. **Rhaid** bod hyn wedi'i wneud gan seicolegydd wedi'i gofrestru â HCPC neu athro sy'n aseswr arbenigol.

Yn Rhan 1, Ffurflen 8, **rhaid** i'r CAAA roi darlun o ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio, gan ddangos yn glir yr angen am 25% o amser ychwanegol. **Ni** ddylid rhoi'r trefniant ar waith yn sydyn i'r ymgeisydd adeg ei arholiadau.

(Ceir diffiniad o ffordd arferol o weithio ym mharagraff 4.2.5.)

Rhaid i'r CAA fod wedi cwblhau 'sgerbwd' o Ran 1 ar Ffurflen 8 **cyn** asesu'r ymgeisydd.

Cynlluniau Addysg, Iechyd a Gofal, Datganiadau o anghenion addysgol arbennig neu Gynlluniau Datblygu Unigol

Lle mae gan ymgeisydd Gynllun Addysg, Iechyd a Gofal **cyfredol,** Datganiad o anghenion addysgol arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru), **rhaid** i'r CAAA gyfiawnhau'r ddogfennaeth gyda darlun o angen. Rhaid cynhyrchu hwn ar bapur/templed â phennawd y ganolfan, ei lofnodi â llaw a'i ddyddio. (**Nid** yw Ffurflen 8 yn ofynnol ac **ni** ddylid ei defnyddio.)

Lle mae ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i TAG

Lle mae ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch, **rhaid** prosesu cais newydd ar-lein am 25% o amser ychwanegol.

Bydd asesiad a gynhaliwyd **ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9** (Rhan 2 Ffurflen 8) yn argymell 25% o amser ychwanegol ar gyfer arholiadau TGAU yn ddilys ar gyfer arholiadau TAG UG a Safon Uwch.

Gall Ffurflen 8 wedi'i chwblhau'n llawn (Rhannau 1, 2 a 3), wedi'i llofnodi a'i dyddio, gael ei throsglwyddo o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG lle mae'r ymgeisydd yn bodloni'r meini prawf cyhoeddedig **cyfredol** ar gyfer 25% o amser ychwanegol, h.y. rheoliadau 2022/23 CGC†. Nid oes angen asesiad pellach.

Fodd bynnag, er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, mae'n **rhaid** bod tystiolaeth ar gael gan y CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan, sy'n dangos yn glir bod angen 25% o amser ychwanegol o hyd ar gyfer arholiadau TAG UG a/neu Safon Uwch. (**Rhaid** cynhyrchu'r dystiolaeth hon yn seiliedig ar y ganolfan wedi'i diweddaru ar bapur/templed â phennawd y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio gan y CAAA, yn ymwneud yn benodol ag arholiadau TAG UG a/neu Safon Uwch). **Rhaid** i'r dystiolaeth wneud y canlynol:

- ❖ cadarnhau mai 25% o amser ychwanegol yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan o hyd o ganlyniad uniongyrchol i'w anabledd o fewn ystyr Deddf Cydraddoldeb 2010;
- ❖ darparu tystiolaeth gan staff addysgu bod gan yr ymgeisydd anawsterau parhaus a sylweddol, a sut mae'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar addysgu a dysgu.

†Gellir trosglwyddo Ffurflen 8 o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch lle bydd yr ymgeisydd yn yr un ganolfan o hyd neu'n symud i ganolfan wahanol.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn newid canolfan, **rhaid** darparu'r Ffurflen 8 wreiddiol wedi'i chwblhau neu gopi PDF ohoni, ynghyd â thystiolaeth o gymhwyster yr aseswr. Disgwylir y bydd Cydlynwyr AAA yn darparu'r dystiolaeth hon er mwyn helpu eu cymheiriaid mewn colegau AB.

Rhaid i'r CAAA, neu aelod cyfatebol o staff o fewn coleg AB, sicrhau bod cynnig 25% o amser ychwanegol yn parhau'n briodol, yn ymarferol ac yn rhesymol.

Rhaid edrych ar Ffurflen 8 i sicrhau bod pob rhan o'r ffurflen wedi'i chwblhau a'i bod wedi'i llofnodi a'i dyddio.

Rhaid i'r CAAA gadarnhau bod yr ymgeisydd yn bodloni'r meini prawf cyhoeddedig **cyfredol** ar gyfer 25% o amser ychwanegol, h.y. rheoliadau 2022/23 y CGC, **cyn** y caiff cais ar-lein newydd am 25% o amser ychwanegol ei brosesu.

Trosglwyddo Ffurflen 8 lle mae ymgeisydd â chais sydd wedi dod i ben am 25% o amser ychwanegol yn awyddus i wella ar ganlyniad TGAU, TAG US neu Safon Uwch a ddyfarnwyd yn flaenorol yn ystod blwyddyn academaidd 2022/23

Gyda'r newidiadau i'r meini prawf cyhoeddedig ar gyfer 25% o amser ychwanegol ym mis Medi 2021, mae'n bwysig na fydd ymgeiswyr sydd â chais ar-lein a gymeradwywyd yn flaenorol am 25% o amser ychwanegol o dan anfantais os byddant yn dymuno gwella ar ganlyniad TGAU, UG neu Safon Uwch a ddyfarnwyd yn flaenorol yn ystod blwyddyn academaidd 2022/23.

Os yw ymgeisydd yn dymuno cael ei gofrestru ar gyfer arholiadau yn ystod blwyddyn academaidd 2022/23 er mwyn gwella ar radd flaenorol, gall y CAAA drosglwyddo'r dystiolaeth sy'n bodoli eisoes, gan gynnwys Ffurflen 8. Gellir parhau i ddyfarnu 25% o amser ychwanegol i'r ymgeisydd yn seiliedig ar y meini prawf blaenorol o un sgôr wedi'i safoni o leiaf yn is na'r cyfartaledd o 84 neu lai.

Rhaid i'r CAAA sicrhau bod y dystiolaeth ar y ffeil o hyd i gefnogi cais ar-lein newydd am 25% o amser ychwanegol a'i bod ar gael i'w harchwilio. Bydd angen i'r CAAA ateb y cwestiynau yn ofalus wrth brosesu cais ar-lein newydd.

Wrth brosesu cais ar-lein, dylid dewis y trefniant mynediad 25% o amser ychwanegol (ailsefyll 2022/23).

Tystiolaeth gan aseswr – Rhan 2 Ffurflen 8

Categorïau safon ddisgwyliedig

Ystyr categorïau safon ddisgwyliedig yw pan fydd gan ymgeisydd y canlynol:

- dwy sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is; **neu**
- un sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is **ac** un sgôr wedi'i safoni cyfartaledd isel (85-89)

sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio.

Achosion prin ac eithriadol

Ar gyfer yr achosion prin ac eithriadol hynny sydd y tu allan i'r categorïau safon ddisgwyliedig, fel uchod, bydd swm y dystiolaeth o angen yn amrywio, ac yn fwy, yn ôl sgorau wedi'u safoni'r ymgeisydd ar brofion yn ymwneud â chyflymder gweithio.

Bydd angen gwneud atgyfeiriad i'r corff dyfarnu perthnasol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Mae corff dyfarnu yn cadw'r hawl i ofyn am dystiolaeth gan y ganolfan a bydd yn disgwyl gweld cyfiawnhad cryf ar gyfer y 25% o amser ychwanegol.

Gofynion tystiolaeth am 25% o amser ychwanegol

Rhan 1, Ffurflen 8 (yn dangos tystiolaeth o angen a'r ffordd arferol o weithio) + **Rhan 2, Ffurflen 8 yn dangos:** O leiaf ddwy sgôr wedi'u safoni o 84 neu'n is sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio; **neu** un sgôr o 84 neu'n is **ac** un sgôr rhwng 85 ac 89 sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio. **Nid oes angen** samplau o dystiolaeth.	**Rhan 1, Ffurflen 8 (yn dangos tystiolaeth o angen a'r ffordd arferol o weithio)** + **Rhan 2, Ffurflen 8 yn dangos:** Dwy sgôr neu fwy rhwng 85 ac 89 sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio. + **Samplau o dystiolaeth** • sampl o bapurau profion ysgol mewnol/ffug arholiadau mewn pynciau perthnasol yn dangos enghreifftiau o ddefnyddio'r amser ychwanegol; **neu** • IEP/ILP yn cyfeirio at yr angen am amser ychwanegol; **neu** • sylwadau ac arsylwadau gan staff addysgu mewn pynciau perthnasol yn nodi pam y mae angen amser ychwanegol ar yr ymgeisydd a sut y mae ef/hi'n defnyddio'r amser ychwanegol hwnnw.	**Rhan 1, Ffurflen 8** Tystiolaeth o'r ffordd arferol o weithio yn y ganolfan gan ddangos hanes helaeth o angen ac effaith andwyol glir, fesuradwy, sylweddol a thymor hir ar berfformiad a chyflymder gweithio (h.y. + **Rhan 2, Ffurflen 8 yn dangos:** Clwstwr o sgorau wedi'u safoni (tri o leiaf) yn ymwneud â thri maes gwahanol o gyflymder gweithio o fewn yr ystod gyfartalog, 90 i 94. + **Samplau o dystiolaeth** • adroddiad o asesiad diagnostig, **o gyfnod ddim cynharach na Blwyddyn 9**, yn cadarnhau anhawster dysgu neu anabledd sylweddol; (**Rhaid** bod hyn wedi'i wneud gan seicolegydd wedi'i gofrestru â HCPC neu athro sy'n aseswr arbenigol.) **a** • sampl o bapurau profion ysgol mewnol/ffug arholiadau mewn pynciau perthnasol yn dangos enghreifftiau o ddefnyddio'r amser ychwanegol; **a** • IEP/ILP yn cyfeirio at yr angen am amser ychwanegol; **a** • sylwadau ac arsylwadau gan staff addysgu mewn pynciau perthnasol yn nodi pam y mae angen amser ychwanegol ar yr ymgeisydd a sut y mae ef/hi'n defnyddio'r amser

		ychwanegol hwnnw. Gan fod yr achosion hyn yn brin ac yn hynod eithriadol, efallai y bydd y diffiniad o anabledd yn Neddf Cydraddoldeb 2010 o gymorth i ganolfannau. Cynghorir seicolegwyr sydd wedi'u cofrestru â HCPC ac athrawon sy'n aseswyr arbenigol i ystyried, mewn achosion eithriadol ac anghyffredin, yn enwedig lle mae gan yr ymgeisydd anghenion dysgu cymhleth, a allai paragraff 5.2.3 fod yn berthnasol.

Mathau o anabledd neu anghenion mynediad

- Anhwylder y Sbectrwm Awtistig (ASD)
- Anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol (HI, MSI, PD, VI)
- Anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (e.e. ADCG)
- Anghenion Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu (SLCN)

Dylid ystyried trefniant o egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth bob amser cyn prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol. Gall hyn fod yn fwy priodol i ymgeiswyr ag amhariad heblaw am anhawster dysgu. (Gweler Pennod 5, adran 5.1, am fwy o fanylion.)

Rhaid i'r CAAA fod wedi ystyried a rhoi cynnig ar yr opsiwn o egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth yn llawn yn ystod profion mewnol wedi'u hamseru a ffug arholiadau cyn gwneud cais am 25% o amser ychwanegol. Mae'r CAAA o'r farn bod 25% o amser ychwanegol, yn hytrach nag egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth, yn drefniant mynediad/addasiad rhesymol priodol.

Gall fod angen egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth yn ogystal ar rai ymgeiswyr.

5.2.3 Lle mae gan ymgeisydd anghenion cymhleth, h.y.

- anghenion cyfathrebu a rhyngweithio; **neu**
- anhawster dysgu gydag EHCP **cyfredol** neu Ddatganiad o anghenion addysgol arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru); **neu**
- anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol; **neu**
- anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl;

sy’n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar ei gyflymder gweithio, mae’n **rhaid** i dystiolaeth briodol o angen (fel isod) fod ar gael i'w harchwilio yn y ganolfan. **Nid** yw Ffurflen 8 yn ofynnol ac **ni** ddylid ei defnyddio. **Nid oes** angen sgorau wedi’u safoni.

Nam sylweddol – tystiolaeth o angen

Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, mae'n **rhaid** i'r CAAA fynd i'r afael â'r ddau bwynt bwled isod, ar bapur pennawd/templed y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio):

- ❖ cadarnhau mai 25% o amser ychwanegol yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan;

- ❖ darparu tystiolaeth gan staff addysgu bod gan yr ymgeisydd anawsterau parhaus a sylweddol, a sut mae'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar addysgu a dysgu.

Fel uchod, bydd gwybodaeth fanwl y CAAA yn cael ei chefnogi gan dystiolaeth arbenigol yn cadarnhau anabledd yr ymgeisydd:

- llythyr/adroddiad gan CAMHS, seicolegydd sydd wedi cofrestru â HCPC, ymgynghorydd meddygol, seiciatrydd, a Therapydd Iaith a Lleferydd; **neu**

- **llythyr/adroddiad** gan Wasanaeth Arbenigol yr Awdurdod Lleol, Gwasanaeth Amhariad Synhwyrau yr Awdurdod Lleol neu'r Gwasanaeth Iechyd Galwedigaethol†; **neu**

- EHCP **cyfredol** neu Ddatganiad o anghenion addysgol arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru) sy'n cadarnhau anhawster dysgu, cyflwr meddygol, anabledd corfforol, nam synhwyraidd neu aml-synhwyraidd yr ymgeisydd.

†Er enghraifft, Therapydd Galwedigaethol sy'n arbenigo mewn Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc, anabledd dysgu, iechyd meddwl.

Nid oes angen y dystiolaeth arbenigol i argymell 25% o amser ychwanegol ond yn syml i gadarnhau anabledd yr ymgeisydd. Gall y dystiolaeth arbenigol fod yn berthnasol i unrhyw oedran ar yr amod ei bod yn parhau'n gyfredol.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.2.4 Lle bydd 25% o amser ychwanegol ar gael i ymgeisydd yn ei arholiadau, **rhaid** i'r ganolfan sicrhau bod trefniadau goruchwylio ac amserlennu priodol ar waith.

5.2.5 **Ni** chaiff amser ychwanegol ei ganiatáu mewn arholiadau sy'n profi'r amser ar gyfer perfformio sgìl, fel celfyddydau mynegiannol, perfformiad cerddorol neu chwaraeon, lle mae amser yn rhan hanfodol o'r amcan asesu.

5.2.6 **Efallai na fydd angen amser ychwanegol ar ymgeiswyr ar gyfer pob arholiad / asesiad a phob pwnc.** Fel mae pynciau a dulliau asesu'n amrywio, felly hefyd bydd y gofynion ar yr ymgeisydd yn amrywio.

Efallai **na** fydd amser ychwanegol yn briodol yn y canlynol:

- arholiadau ymarferol; neu
- asesiadau di-arholiad lle nad yw'r nam yn cael fawr ddim effaith ar yr asesiad.

Rhaid gofalu o fewn y ganolfan i sicrhau nad yw ymgeiswyr (y mae eu dull arferol o weithio'n cynnwys defnyddio amser ychwanegol) yn cael eu rhoi o dan anfantais.

5.2.7 Ar gyfer arholiadau ar dâp/wedi'u recordio, mae'n **rhaid** i'r ganolfan wneud cais am recordiad ychwanegol gan y corff dyfarnu, oni fydd yn cael digon o dapiau dros ben fel arfer.

Lle mae gan ymgeisydd gais wedi'i gymeradwyo am amser ychwanegol hyd at 25%, dylid ceisio cyngor gan y corff dyfarnu perthnasol ynglŷn â sut i ddefnyddio'r amser ychwanegol mewn arholiad Gwrando.

Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **nid** yw'n ofynnol i'r ganolfan sicrhau bod pob ymgeisydd wedi'i asesu'n unigol.

Rhaid i'r CAAA bennu'r angen am 25% o amser ychwanegol yn seiliedig ar sut mae'r ymgeisydd yn gweithio fel arfer yn yr ystafell ddosbarth.

5.3 Amser ychwanegol o hyd at 50% (rhwng 26% a 50% o amser ychwanegol)

Penderfynir ar drefniadau mynediad ac addasiadau rhesymol ar sail unigol. Mae'r rhain yn seiliedig ar y dystiolaeth asesu, anghenion yr ymgeisydd sydd wedi cael eu dangos yn y ganolfan a'i ffordd arferol o weithio. Os yw ymgeisydd sydd ag anawsterau prosesu yn gallu dangos ei wybodaeth, dealltwriaeth a sgiliau gyda 25% o amser ychwanegol, yna ni fyddai'n briodol dyfarnu mwy na hyn. Ni fyddai hynny'n rhoi cyfle teg i bawb. Byddai'n rhoi mantais i'r ymgeisydd dros ei gyfoedion.

Ar gyfer y rhan fwyaf o ymgeiswyr sydd ag anghenion gwybyddol a dysgu, y mae angen amser ychwanegol arnynt, bydd 25% yn ddigon. Os oes angen mwy na hyn, **rhaid** bod cyfiawnhad cryf pam bod angen mwy na 25% o amser ychwanegol, gan gynnwys **corff sylweddol o dystiolaeth gan y ganolfan**.

Prosesu ceisiadau

5.3.1 Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, **rhaid** prosesu cais am hyd at 50% o amser ychwanegol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* yn gwrthod ceisiadau am fwy na 25% o amser ychwanegol yn awtomatig. Yna, rhaid i'r ganolfan wneud atgyfeiriad ar-lein i'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Caiff pob cais ei ystyried yn ôl anghenion yr ymgeisydd. Mae corff dyfarnu yn cadw'r hawl i ofyn am dystiolaeth gan y ganolfan a bydd yn disgwyl gweld cyfiawnhad cryf ar gyfer y trefniant.

5.3.2 **Dim ond** yn yr amgylchiadau eithriadol canlynol y dylid gwneud cais am fwy na 25% a hyd at 50% o amser ychwanegol:

a) Anawsterau dysgu (gan gynnwys ymgeisydd ag anhawster dysgu y ceir tystiolaeth ohono mewn EHCP cyfredol, Datganiad o anghenion addysgol arbennig – Gogledd Iwerddon neu Gynllun Datblygu Unigol – Cymru): Nam sylweddol iawn – tystiolaeth o angen.

- Ymgeisydd ag anhawster dysgu sy’n cael effaith andwyol sylweddol iawn a thymor hir ar ei gyflymder gweithio (yn ôl y dystiolaeth fanwl yn Rhan 1 Ffurflen 8).

Rhaid rhoi’r canlyniadau fel sgorau wedi’u safoni. Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, dim ond sgorau wedi’u safoni sy’n sylweddol iawn yn is na’r cyfartaledd o 69 neu is sy’n dderbyniol.

Rhaid bod gan yr ymgeisydd **ddwy sgôr wedi'i safoni sy'n sylweddol is na'r cyfartaledd** sy'n ymwneud â **dau faes gwahanol o gyflymder gweithio** fel isod:

- cyflymder darllen **a** chyflymder ysgrifennu; **neu**
- cyflymder darllen **a** phrosesu gwybyddol; **neu**
- cyflymder ysgrifennu **a** phrosesu gwybyddol; **neu**
- **dau faes gwahanol** o brosesu gwybyddol sy'n cael effaith sylweddol iawn a thymor hir ar gyflymder gweithio.

Bydd yr ymgeisydd wedi’i asesu gyda fersiynau cyfredol o brofion wedi'u safoni'n genedlaethol a gynhaliwyd **o fewn 26 mis i'r arholiad terfynol** (gweler Pennod 7, adran 7.5). Bydd hyn yn ogystal â darlun cymhellol a sylweddol o angen, sy'n dangos beth yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio, fel y gwelir yn Rhan 1 Ffurflen 8.

Pa bryd i ddefnyddio sgôr cyflymder darllen neu gyflymder ysgrifennu

Lle mae ymgeisydd yn gallu darllen drosto'i hun, gellir defnyddio mesur o gyflymder darllen fel un o'r ddwy sgôr ofynnol i gael amser ychwanegol o hyd at 50%. Caiff y canlyniad ei gofnodi yn Rhan 2, Ffurflen 8 o dan 'Gwybodaeth berthnasol arall'.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur, darllenydd neu ysgrifbin darllen arholiad, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder darllen fel tystiolaeth ar gyfer amser ychwanegol o hyd at 50%.

Lle bydd ymgeisydd yn ysgrifennu â llaw, gellir defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel un o'r ddwy sgôr ofynnol ar gyfer amser ychwanegol o hyd at 50%. Caiff y canlyniad ei gofnodi yn Rhan 2, Ffurflen 8 o dan 'Gwybodaeth berthnasol arall'.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio ysgrifennydd, technoleg adnabod llais neu brosesydd geiriau, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel tystiolaeth ar gyfer amser ychwanegol o hyd at 50%.

Gweler paragraffau 7.5.10 i 7.5.13 am ragor o wybodaeth am sgiliau darllen, sgiliau ysgrifennu a phrosesu gwybyddol.

b) Cyflwr meddygol, anabledd corfforol, nam synhwyraidd (nam ar y clyw, nam gweld neu nam amlsynhwyraidd): Nam sylweddol iawn **–** tystiolaeth o angen.

Mae gan yr ymgeisydd gyflwr meddygol, anabledd corfforol, nam synhwyraidd (nam ar y clyw, nam gweld neu nam amlsynhwyraidd) sy'n rhwystro'n sylweddol iawn ei gyflymder gweithio.

Efallai y bydd angen yr amser ychwanegol hwn am amrywiaeth o resymau. Er enghraifft, gallai gymryd mwy o amser i ymgeisydd sydd â nam amlsynhwyraidd sylweddol iawn ddarllen a phrosesu testun, a gweithio drwy bapur wedi'i addasu a'i fwyhau.

Lle mae ymgeisydd yn gallu darllen papur Braille yn **dda,** bydd cais i gael 50% o amser ychwanegol yn cael ei ystyried fesul achos.

Lle mae ymgeisydd yn gallu defnyddio papur addasedig wedi'i fwyhau yn **dda**, gyda neu heb ddarllenydd cyfrifiadur/darllenydd a/neu ysgrifennydd, bydd cais i gael 50% o amser ychwanegol yn cael ei ystyried fesul achos.

Rhaid bod gan Gydlynwyr AAA dystiolaeth glir bod angen hyd at 50% o amser ychwanegol.

Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, **rhaid** i'r CAAA wneud y canlynol:

- cadarnhau bod gan yr ymgeisydd anawsterau sylweddol a pharhaus iawn wrth gael mynediad at wybodaeth a'i phrosesu, **a'i fod** yn anabl o fewn ystyr Deddf Cydraddoldeb 2010;
- cynnwys tystiolaeth o anawsterau presennol yr ymgeisydd a sut maent yn cael effaith **sylweddol iawn** ar addysgu a dysgu yn yr ystafell ddosbarth;
- nodi'r uchafswm o amser ychwanegol sydd ei angen, e.e. 40%;
- darparu tystiolaeth o sut y daethpwyd i benderfyniad o ran faint o amser ychwanegol sydd ei angen;

- ❖ dangos sut mae staff addysgu'n rhan o'r drefn o benderfynu faint o amser ychwanegol sydd ei angen;
- ❖ nodi p'un ai a fydd yr ymgeisydd yn gweithio'n annibynnol gyda phapurau Braille neu bapurau wedi'u haddasu a'u mwyhau;
- ❖ nodi p'un ai a fydd yr ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur/darllenydd a/neu ysgrifennydd a/neu brosesydd geiriau;
- ❖ cadarnhau, heb ddefnyddio'r amser ychwanegol o hyd at 50%, y byddai'r ymgeisydd o dan anfantais sylweddol iawn; **a**
  (Byddai'r ymgeisydd o dan anfantais sylweddol iawn o'i gymharu ag ymgeiswyr eraill nad ydynt yn anabl sy'n ymgymryd â'r asesiad.)
- ❖ cadarnhau mai hyd at 50% o amser ychwanegol yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan o ganlyniad uniongyrchol i'w anabledd.

Fel uchod, bydd gwybodaeth fanwl y CAAA yn cael ei chefnogi gan dystiolaeth arbenigol yn cadarnhau anabledd yr ymgeisydd:

- llythyr/adroddiad gan CAMHS, seicolegydd sydd wedi cofrestru â HCPC, ymgynghorydd meddygol, seiciatrydd, a Therapydd Iaith a Lleferydd; **neu**
- **llythyr/adroddiad** gan Wasanaeth Arbenigol yr Awdurdod Lleol, Gwasanaeth Amhariad Synhwyrau yr Awdurdod Lleol neu'r Gwasanaeth Iechyd Galwedigaethol†; **neu**
- Cynllun Addysg, Iechyd a Gofal **cyfredol**, Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru) sy'n cadarnhau anhawster dysgu, cyflwr meddygol, anabledd corfforol, nam synhwyraidd (nam ar y clyw, nam gweld neu nam aml-synhwyraidd) yr ymgeisydd.

†Er enghraifft, Therapydd Galwedigaethol sy'n arbenigo mewn Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc, anabledd dysgu, iechyd meddwl.

5.4 Amser Ychwanegol dros 50%

5.4.1 **Mewn amgylchiadau eithriadol iawn**, gall fod angen mwy na 50% o amser ychwanegol ar ymgeisydd er mwyn ymdopi â **nam sylweddol iawn**.

Er enghraifft, ymgeisydd â nam gweld sylweddol sy'n araf iawn yn darllen papur sydd wedi'i addasu a'i fwyhau neu bapur Braille ac nad yw'n gallu cael mynediad at bapur electronig.

Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* yn gwrthod ceisiadau am dros 50% o amser ychwanegol yn awtomatig. Yna, rhaid i'r ganolfan wneud atgyfeiriad ar-lein i'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Caiff pob cais ei ystyried yn ôl anghenion yr ymgeisydd. Mae corff dyfarnu yn cadw'r hawl i ofyn am dystiolaeth gan y ganolfan a bydd yn disgwyl gweld cyfiawnhad cryf ar gyfer y trefniant.

Mae'n **rhaid** darparu gwybodaeth fanwl i'r corff dyfarnu perthnasol, gan nodi natur **sylweddol iawn** nam yr ymgeisydd a pham nad yw 50% o amser ychwanegol yn ddigon.

Rhaid i'r CAAA wneud y canlynol:

- cadarnhau bod gan yr ymgeisydd anawsterau sylweddol a pharhaus iawn wrth gael mynediad at wybodaeth a'i phrosesu, **a'i fod** yn anabl o fewn ystyr Deddf Cydraddoldeb 2010;
- cynnwys tystiolaeth o anawsterau presennol yr ymgeisydd a sut maent yn cael effaith **sylweddol iawn** ar addysgu a dysgu yn yr ystafell ddosbarth;
- nodi'r uchafswm o amser ychwanegol sydd ei angen, e.e. 75%;
- darparu tystiolaeth o sut y daethpwyd i benderfyniad o ran faint o amser ychwanegol sydd ei angen;
- dangos sut mae staff addysgu'n rhan o'r drefn o benderfynu faint o amser ychwanegol sydd ei angen;
- nodi p'un ai a fydd yr ymgeisydd yn gweithio'n annibynnol gyda phapurau Braille neu bapurau wedi'u haddasu a'u mwyhau;
- nodi p'un ai a fydd yr ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur/darllenydd a/neu ysgrifennydd a/neu brosesydd geiriau; **a**
- cadarnhau, heb ddefnyddio'r amser ychwanegol o dros 50%, y byddai'r ymgeisydd o dan **anfantais sylweddol iawn**; **a**

  (Byddai'r ymgeisydd o dan anfantais sylweddol iawn o'i gymharu ag ymgeiswyr eraill nad ydynt yn anabl sy'n ymgymryd â'r asesiad.)
- cadarnhau bod amser ychwanegol o dros 50% yn ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan **o ganlyniad uniongyrchol i'w anabledd**.

Mae'n **rhaid** i gyfanswm yr amser ychwanegol y gwneir cais amdano fod yn rhesymol ac yn briodol i anghenion yr ymgeisydd.

Dylai Cydlynwyr AAA nodi bod amser ychwanegol o dros 100% yn debygol o fod yn wrthgynhyrchiol o ran blinder. Dylid adnabod trefniadau mynediad eraill i wneud y trefniant hwn yn ddiangen, yn arbennig egwyliau gorffwys o dan oruchwyliaeth.

Enghreifftiau – amser ychwanegol (anawsterau dysgu)

Ymgeisydd nad yw'n cael amser ychwanegol

- Caiff myfyriwr TGAU Blwyddyn 11 asesiad sy'n nodi bod ei alluoedd gwybyddol sylfaenol yn yr ystod uwch, gyda sgôr o 125. Mae ei sgiliau llythrennedd yn yr ystod cyfartalog a'i sgorau gallu prosesu yn yr ystod 94-96. Nid oes tystiolaeth fod angen amser ychwanegol arno o ystyried ei berfformiad yn yr ystafell ddosbarth, mewn profion mewnol yn yr ysgol ac yn ei arholiad TGAU Saesneg Iaith a safodd ym Mlwyddyn 10. **Ni** ellir parhau â chais am amser ychwanegol gan **nad yw'n** bodloni'r meini prawf a gyhoeddwyd.

Ymgeisydd heb hanes o angen

- Nodwyd yn ddiweddar bod gan ymgeisydd Safon Uwch Blwyddyn 12 anhawster dysgu penodol, gyda chyflymderau prosesu yn yr ystod is na'r cyfartaledd (sgorau wedi'u safoni o 80 ac 83). Mae'r aseswr **sydd wedi meithrin perthynas waith gyda'r ganolfan** yn argymell 25% o amser ychwanegol. Fodd bynnag, dim ond 'sgerbwd' o Rhan 1 Ffurflen 8 y llwyddodd y CAAA ei gynhyrchu cyn i'r ymgeisydd gael ei asesu. **Nid oedd** angen amser ychwanegol ar gyfer arholiadau TGAU. Mae'r CAAA yn penderfynu treialu a monitro'r 25% o amser ychwanegol ac yn cofnodi'r effaith mae'n ei chael a'i ddefnydd. Erbyn mis Mawrth ym Mlwyddyn 13, mae **darlun o angen** a thystiolaeth o ffordd arferol o weithio wedi'u sefydlu'n gadarn. Mae'r CAAA nawr, ar ôl casglu data drwy gydol y cyfnod monitro, yn gallu cwblhau Rhan 1 Ffurflen 8 yn llawn. Ynghyd â'r ddwy sgôr wedi'u safoni is na'r cyfartaledd sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio, fel y cofnodwyd yn Rhan 2 Ffurflen 8, mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol erbyn 21 Mawrth.

Defnyddio tystiolaeth o anawsterau prosesu gwybyddol

- Caiff myfyriwr TGAU asesiad sy'n cadarnhau bod cof gweithio gwan, is na'r cyfartaledd a gallu prosesu ffonolegol is na'r cyfartaledd (sgorau wedi'u safoni o 77 ac 82). Mae ei hathrawon eisoes wedi sylwi ei bod yn araf wrth hel ei meddyliau at ei gilydd i'w rhoi ar bapur, yn enwedig mewn amodau arholiad sy'n cael ei amseru. Maent yn cadarnhau bod angen ailadrodd cyfarwyddiadau llafar ar ei chyfer yn rheolaidd. Hefyd, mae papurau profion dosbarth yn dangos bod ansawdd ei hatebion ysgrifenedig a faint mae'n ei ysgrifennu'n gwella'n sylweddol wrth dderbyn lwfans o 25% o amser ychwanegol. Mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol ar sail ei dwy sgôr wedi'u safoni is na'r cyfartaledd, fel y'u cofnodwyd ar Ran 2 Ffurflen 8, a **darlun o angen** i'w gofnodi yn Rhan 1 Ffurflen 8.

Ailasesu ym Mlwyddyn 12 – dwy sgôr wedi'u safoni cyfartaledd isel (85-89)

Canfuwyd bod gan fyfyriwr Safon Uwch anawsterau dysgu ym Mlwyddyn 9. Caiff ei ailasesu pan mae'n dechrau yn y Chweched Dosbarth a chanfyddir bod ei gywirdeb darllen a'i sgiliau deall ymhell o fewn yr ystod gyfartalog. Ni fu ei gyflymder ysgrifennu'n broblem erioed, ond derbyniodd rywfaint o amser ychwanegol mewn arholiadau lle bu gofyn darllen yn estynedig yn y gorffennol. Nid yw'r asesiad newydd yn dangos cyflymdra gweithio is na'r cyfartaledd. Maent yn perthyn i'r ystod gyfartalog isel (h.y. 85-89), gydag un mesur prin o fewn yr ystod gyfartalog. Ei gyflymder darllen gan ddefnyddio testunau parhaus yw 89, ei gyflymder darllen geiriau unigol yw 86, ei gyflymder prosesu ffonolegol yw 91 a'i sgôr am ei gof gweithio yw 88. Mae'r CAAA yn ystyried ei hanes o angen. Defnyddiodd amser ychwanegol yn gyson mewn arholiadau lle mae gofyn darllen yn estynedig ac mae amser estynedig yn cael ei ganiatáu i ddarllen yn y dosbarth. Ar ôl cadw samplau o dystiolaeth, mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol. Bydd angen atgyfeirio'r cais ar-lein gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* at y corff/cyrff dyfarnu perthnasol.

Ymgeisydd ag anawsterau dysgu penodol â thair sgôr wedi'u safoni o fewn yr ystod gyfartalog (90-94)

- Mae diagnosis wedi'i hen sefydlu o anhawster dysgu penodol gan fyfyriwr Safon Uwch. Dyfarnwyd 25% o amser ychwanegol iddi drwy gydol ei chyfnod yn yr ysgol hyd yn hyn (Profion Cwricwlwm Cenedlaethol ac arholiadau TGAU). Pan ddechreuodd yn y Chweched Dosbarth ar gyfer ei hastudiaethau Safon Uwch, fe wnaeth aseswr arbenigol yr ysgol nodi bod anhawster dysgu penodol yn bodoli o hyd. Yn gyffredinol mae sgorau wedi'u safoni'r ymgeisydd yn yr ystod gyfartalog mewn profion prosesu gweledol (92), cyflymder darllen (94), cof gweithio (89) ac enwi cyflym (91). Mae'r sgorau hyn yn cymharu â galluoedd gwybyddol sylfaenol o fewn yr ystod uchaf â sgôr o 130. Yn Rhan 1 Ffurflen 8, gall y CAAA roi **darlun cymhellol o angen** gyda **thystiolaeth sylweddol** o welliant arwyddocaol yn safon y perfformiad yn y ffug arholiadau ac mewn gweithgareddau ystafell ddosbarth wedi'u hamseru pan ganiateir 25% o amser ychwanegol – wrth fesur cyflymder darllen, cydlyniad ysgrifennu, ansawdd syniadau a chynnwys gwybodaeth.

  Mae'r CAAA yn penderfynu prosesu cais ar-lein am 25% o amser ychwanegol, Bydd angen atgyfeirio'r cais ar-lein gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* at y corff/cyrff dyfarnu perthnasol.

Ymgeisydd sydd â nam gweld sy'n defnyddio papurau Braille

- Mae ymgeisydd dall yn defnyddio papurau Braille. Mae llawer o destun i'w ddarllen mewn TGAU Hanes ac mae llawer o ddiagramau a thablau mewn TGAU Gwyddoniaeth. Mae nam gweld yr ymgeisydd yn amharu'n **sylweddol iawn** ar ei gyflymder gweithio.

  Mae'r CAAA yn prosesu cais am gynorthwyydd ymarferol, darllenydd (er mwyn cynorthwyo'r ymgeisydd mewn arholiadau sy'n cynnwys diagramau, graffiau a thablau) a 50% o amser ychwanegol. Mae'r system ar-lein yn gwrthod y cais yn awtomatig. Mae'r CAAA yn cyfeirio'r cais ar-lein i'r cyrff dyfarnu perthnasol.

  Bydd y cyrff dyfarnu yn ystyried y cais ar sail anghenion yr ymgeisydd.

Ymgeisydd sydd â nam gweld sy'n defnyddio papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau

- Mae ymgeisydd sydd â nam gweld yn defnyddio maint print sy'n fwy na fformatau'r papurau sydd wedi'u haddasu a'u mwyhau. Mae ei ffordd arferol o weithio yn golygu mwyhau deunydd wedi'i sganio ar liniadur er mwyn ei ddarllen. Mae'r CAAA yn archebu papurau A4 wedi'u haddasu a'u mwyhau sydd â phrint trwm 18 pwynt mewn fformat electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF) y bydd yr ymgeisydd yn ei fwyhau ar liniadur. Bydd yr ymgeisydd hefyd angen 50% o amser ychwanegol oherwydd ei nam gweld sy'n amharu'n **sylweddol iawn** ar ei chyflymder gweithio.

  Mae'r CAAA yn prosesu cais am 50% o amser ychwanegol sy'n cael ei wrthod yn awtomatig gan y system ar-lein. Mae'r CAAA yn cyfeirio'r cais ar-lein at y cyrff dyfarnu perthnasol a fydd yn ystyried y cais ar sail anghenion yr ymgeisydd.

5.5 Darllenydd/Darllenydd cyfrifiadur

Prosesu ceisiadau

5.5.1 Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, **rhaid** prosesu cais am ddarllenydd cyfrifiadur/darllenydd gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. **Rhaid** i dystiolaeth briodol o angen fod ar gael yn y ganolfan i'w harchwilio (gweler paragraff 5.5.5).

Ni chaniateir darllenydd cyfrifiadur/darllenydd os yw anawsterau llythrennedd ymgeisydd yn cael eu hachosi'n bennaf gan y ffaith nad Saesneg, Gwyddeleg na'r Gymraeg yw ei iaith gyntaf.

I ymgeisydd sydd ag anabledd neu anhawster dysgu, mae'n bosibl y bydd darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu iddo ddangos ei gyrhaeddiad yn fwy effeithiol ac annibynnol na fyddai'n bosibl gyda darllenydd. Fodd bynnag, **rhaid** i ddarllenydd cyfrifiadur fod yn briodol i anghenion yr ymgeisydd. **Rhaid** bod digon o amser a hyfforddiant i sicrhau bod yr ymgeisydd yn gallu defnyddio darllenydd cyfrifiadur yn effeithiol.

Darllenydd cyfrifiadur

5.5.2 Gellir defnyddio meddalwedd cyfrifiadurol sy'n darllen testun yn uchel (gan gynnwys meddalwedd lleferydd synthetig ar gof bach) ond **nad** yw'n dadgodio nac yn dadansoddi'r papur, fel darllenydd cyfrifiadur.

Cyfrifoldeb y ganolfan yw sicrhau **nad** yw'r cyfrifiadur a ddefnyddir yn cynnwys unrhyw feddalwedd y gallai'r ymgeisydd ei defnyddio ac a allai ei gynorthwyo gyda'r arholiad.
Efallai y bydd methu â gwneud hyn yn cael ei ystyried yn gamymddwyn.

Caniateir darllenydd cyfrifiadur mewn papurau (neu adrannau o bapurau) sy'n profi darllen.

Mewn achosion lle nad yw ddarllenydd cyfrifiadur yn gallu adnabod gair ac felly ddarllen gair unigol, caniateir i ddarllenydd ddarllen y gair i'r ymgeisydd.

Os cymeradwyir cais am ddarllenydd cyfrifiadur, caniateir i'r ganolfan agor y pecyn papurau cwestiynau **yn yr ystafell ddiogel** o fewn 90 munud i amser dechrau swyddogol y corff dyfarnu ar gyfer yr arholiad. Caniateir hyn yn benodol er mwyn sganio copi caled o'r papur cwestiynau i fformat PDF. **Mae'n bosibl y bydd torri ar hyn mewn unrhyw ffordd yn cael ei ystyried yn gamymddwyn.**

Fodd bynnag, os cymeradwyir cais am ddarllenydd cyfrifiadur, argymhellir yn gryf y dylai'r ganolfan archebu papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (gweler Pennod 6, adran 6.7).

Darllenydd

5.5.3 Mae darllenydd yn oedolyn cyfrifol sy'n darllen cyfarwyddiadau'r papur cwestiynau a'r cwestiynau i'r ymgeisydd. Gallai hyn gynnwys darllen y papur cyfan i'r ymgeisydd neu efallai mai dim ond ychydig eiriau y bydd yr ymgeisydd am iddo eu darllen. (Gweler y rheolau – defnyddio darllenydd yn yr adran hon.)

5.5.4 **Nid** yw darllenydd yn Gyfathrebydd Proffesiynol, yn gynorthwyydd ymarferol, yn anogwr nac yn ysgrifennydd Gall yr un person weithredu fel Cyfathrebydd Proffesiynol, cynorthwyydd ymarferol, anogwr darllenydd a/neu ysgrifennydd os rhoddwyd caniatâd am y trefniadau (lle bo angen). Rhaid cadw'n gaeth at reoliadau defnyddio pob trefniant.

Mathau o anabledd neu anghenion mynediad

- Anhwylder y Sbectrwm Awtistig (ASD)
- Anawsterau dysgu
- Anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol (HI, MSI, PD, VI)
- Anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (e.e. ADCG)
- Anghenion Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu (SLCN)

Tystiolaeth o angen ar gyfer pob math o anabledd

5.5.5 **Rhaid** i'r CAAA gynhyrchu datganiad yn cadarnhau natur nam yr ymgeisydd a bod y defnydd o ddarllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd yn adlewyrchu ei **ffordd arferol a phresennol o weithio yn y ganolfan.**

Mathau o anabledd neu anghenion mynediad	**Tystiolaeth o angen**
Anawsterau dysgu, lle **nad** yw ymgeisydd yn destun Cynllun Addysg, Iechyd a Gofal, Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygiad Personol (Cymru) a **bod angen darllenydd cyfrifiadur/darllenydd arno yn ychwanegol at amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd.**	Rhan 1, Ffurflen 8, yn cadarnhau anawsterau dysgu'r ymgeisydd ac yn nodi bod defnyddio darllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd yn adlewyrchu ei **ffordd arferol a chyfredol o weithio yn y ganolfan**. **Nid oes** angen sgorau wedi'u safoni ar gyfer darllenydd cyfrifiadur/darllenydd.
Pan fydd ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i'r TAG UG a/neu Safon Uwch, gyda'r Ffurflen 8 yn cael ei throsglwyddo oherwydd y bydd ar yr ymgeisydd angen parhau â'r 25% o amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd, **rhaid** i'r CAA gynhyrchu datganiad newydd.	Byddai nodyn ffeil cryno byr ar bapur pennawd y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio gan y CAAA, yn cael ei gysylltu â Ffurflen 8 yn cadarnhau natur nam yr ymgeisydd a bod y defnydd o ddarllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd yn parhau i adlewyrchu ei **ffordd arferol a phresennol o weithio yn y ganolfan.** **DS** Gellir llunio'r nodyn ffeil cryno byr hwn ar yr un ddogfen â'r dystiolaeth ganolfan-seiliedig wedi'i diweddaru ar gyfer 25% o amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd.
Anawsterau dysgu, lle mae **angen darllenydd cyfrifiadur/darllenydd ar yr ymgeisydd ond nad oes angen amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd ar yr unigolyn.** **neu** Anghenion cyfathrebu a rhyngweithio Cyflwr meddygol Anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol Anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl Anghenion lleferydd, iaith a chyfathrebu	Mae nodyn ffeil cryno byr ar bapur pennawd y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio gan y CAAA, yn cadarnhau natur nam yr ymgeisydd a bod y defnydd o ddarllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd yn parhau i adlewyrchu ei **ffordd arferol a phresennol o weithio yn y ganolfan.** **Nid oes** angen sgorau wedi'u safoni ar gyfer darllenydd cyfrifiadur/darllenydd.

Rhaid i'r CAAA fod yn fodlon ar y canlynol:

- bod gan yr ymgeisydd nam sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir, sy'n achosi anawsterau darllen sylweddol a pharhaus (mae'r ymgeisydd yn anabl o fewn ystyr y Ddeddf Cydraddoldeb); **a**

- mae angen gwirioneddol am y trefniant.

Bydd darllenydd cyfrifiadur/darllenydd yn cael eu dyfarnu ar gyfer:

- anghenion gwybyddiaeth a dysgu
- anghenion cyfathrebu a rhyngweithio;
- cyflwr meddygol;
- anghenion synhwyraidd a chorfforol;
- anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl.

Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **rhaid** i'r CAAA bennu'r angen am ddarllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd ar sail sut mae'r ymgeisydd yn gweithio fel arfer yn yr ystafell ddosbarth.

Ni chaniateir darllenydd yng nghydran Darllen Tystysgrif Lefel Mynediad Saesneg. Gellir defnyddio darllenydd cyfrifiadur yng nghydran Darllen Tystysgrif Lefel Mynediad Saesneg lle byddai defnyddio hynny'n adlewyrchu ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan.

Gellir caniatáu hyd at 50% o amser ychwanegol i ymgeisydd a fyddai fel arfer yn gymwys i gael darllenydd, ond **nad** yw'r trefniant hwn ar gael iddo.

Dylid **bob amser** ystyried yr angen am 25% o amser ychwanegol ochr yn ochr â defnyddio darllenydd cyfrifiadur/darllenydd. Os bydd angen 25% o amser ychwanegol ar yr ymgeisydd, yna mae'n **rhaid** iddo fodloni'r meini prawf cyhoeddedig ar gyfer 25% o amser ychwanegol. **Rhaid** i'r dystiolaeth sydd ei hangen fod ar gael i gefnogi cais ar-lein.

Papurau (neu rannau o bapurau) sy’n profi darllen

5.5.6 Caniateir darllenydd cyfrifiadur mewn papurau (neu rannau o bapurau) sy’n profi darllen.

Nid yw darllenydd cyfrifiadur a darllenydd yn dehongli testun yn yr un ffordd. Gall darllenydd ychwanegu haen o ddehongliad lleisiol (naws ac ystyr). Gallai hyn effeithio ar ymateb ymgeisydd ac felly gyfaddawdu dibynadwyedd y cymhwyster. Mae darllenydd cyfrifiadur yn drefniant derbyniol gan ei fod yn caniatáu i’r ymgeisydd gwrdd yn annibynnol â gofynion y safonau darllen.
(Gweler y tabl Caniatâd yn yr adran hon ar y defnydd o ddarllenwyr cyfrifiadur/darllenwyr mewn cymwysterau TGAU a TAG UG a Safon Uwch.)

5.5.7 **Ni** chaniateir darllenydd i ddarllen cwestiynau neu destun mewn papurau (neu rannau o bapurau) sy’n profi darllen.

Gall ymgeisydd a fyddai fel arfer yn gymwys am ddarllenydd ond na chaniateir y trefniant hwn iddo mewn papur (neu ran o bapur) sy’n profi darllen gael amser ychwanegol o hyd at 50%. (Lle mae ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur neu ysgrifbin darllen arholiad, **ni** all y CAAA ganiatáu hyd at uchafswm o 50% o amser ychwanegol.)

Bydd cais wedi’i gymeradwyo am ddarllenydd yn caniatáu i'r CAAA roi hyd at 50% o amser ychwanegol i ymgeisydd mewn papur (neu ran o bapur) sy’n profi darllen. Lle mae darllen ac ysgrifennu yn cael eu hasesu yn yr un papur, **dim ond** i'r adran ddarllen y dylid dyrannu'r lwfans uchaf o 50% o amser ychwanegol.

Dylai canolfannau gyfrifo cyfanswm yr amser a ddyrennir i ddarllen yn seiliedig ar nifer y marciau a ddyrennir i'r cwestiynau darllen ac adio hyd at uchafswm o 50% i'r amser hwnnw. Efallai y bydd angen ceisio cyngor gan y corff dyfarnu perthnasol.

Mewn papur (neu adran o bapur) sy'n profi darllen, gall ddarllenydd ddarllen yn ôl, ar gais, yr hyn y mae'r ymgeisydd wedi'i ysgrifennu heb roi unrhyw bwyslais ar gamgymeriadau.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.5.8 Y ganolfan sy'n gyfrifol am sicrhau na all ymgeiswyr eraill glywed yr hyn mae darllenydd yn ei ddweud os nad yw eu presenoldeb yn amharu ar ymgeiswyr eraill. (Bydd hyn hefyd yn berthnasol os yw ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur).
Os yw’r ymgeisydd a’r darllenydd mewn ystafell ar wahân, ar sail **un i un**, gall y goruchwyliwr hefyd weithredu fel y darllenydd.

5.5.9 Gall darllenwyr weithio gyda mwy nag un ymgeisydd, ond **rhaid iddo beidio** darllen yr un papur i grŵp o ymgeiswyr yr un pryd, gan fod hyn yn gorfodi amseru'r papur ar yr ymgeiswyr.

Lle nad oes ar ymgeiswyr ond angen cael rhai geiriau neu ymadroddion wedi'u darllen, **gall tri neu bedwar ymgeisydd rannu un darllenydd**. Bydd angen i'r ymgeisydd godi ei law neu ddefnyddio cerdyn ysgogi pan fydd arno/arni angen help gyda'r darllen. Os rhoddir y grŵp mewn ystafell arall, i ffwrdd o'r brif ystafell arholi, bydd angen goruchwyliwr **ar wahân**.

Rhaid i bob ymgeisydd yn y grŵp fodloni'r meini prawf cyhoeddedig ar gyfer darllenydd.

Y rheolau – defnyddio darllenydd

- **gall** alluogi ymgeisydd â nam gweld i adnabod diagramau, graffiau a thablau ond **rhaid iddo beidio** â rhoi gwybodaeth ffeithiol na chynnig unrhyw awgrymiadau, ar wahân i'r wybodaeth a fyddai ar gael ar y papur i ymgeiswyr sy'n gallu gweld;

- **gall** ddarllen rhifau wedi eu hargraffu mewn ffigurau fel geiriau (e.e. byddai 356 yn cael ei ddarllen fel tri chant pum deg a chwech, ond dylid pwyntio at y rhif ar y papur cwestiynau wrth ei ddarllen). Eithriad i hynny fyddai pan mae'r cwestiwn yn gofyn i ymgeiswyr ysgrifennu rhif mewn geiriau (e.e. ysgrifennwch y rhif 356 mewn geiriau);

- **gall** ddadgodio symbolau a thalfyriadau uned mewn arholiadau Mathemateg a Gwyddoniaeth i ymgeiswyr sydd angen y trefniant hwn er mwyn cael eu hasesu, gan adlewyrchu ffordd arferol a chyfredol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan;

- **gall** y darllenydd, ar gais, sillafu gair sy'n ymddangos ar y papur ond fel arall **ni ddylid** sillafu geiriau;

- **gall** y darllenydd, ar gais, ddarllen yn ôl yr hyn a ysgrifennwyd gan yr ymgeisydd heb roi pwyslais ar unrhyw wallau;

- **rhaid** i ddarllenydd ddarllen yn gywir;

- **rhaid** meddu ar wybodaeth briodol am y pwnc er mwyn gweithredu'n effeithiol fel darllenydd mewn arholiadau Mathemateg a Gwyddoniaeth, a datgodio symbolau a fformiwlâu yn gywir;

- **rhaid** i ddarllenydd **ddarllen** cyfarwyddiadau'r papur(au) cwestiynau a'r cwestiynau a rhaid iddo beidio ag esbonio nac egluro;

- **rhaid** i'r darllenydd beidio ailadrodd y cyfarwyddiadau a roddir ar y papur cwestiynau neu gwestiynau ond pan fydd yr ymgeisydd yn nodi bod angen cymorth arno;

- **rhaid** i'r darllenydd ddarllen cyfarwyddiadau/cyfarwyddyd papur sy'n profi darllen yn unig ac **ni ddylai** ddarllen cwestiynau unigol na thestun;

- **rhaid cadw at y rheoliadau gan y gall methiant i wneud hynny arwain at ddiarddel yr ymgeisydd;**

- **ni ddylai'r** darllenydd roi cyngor i'r ymgeisydd o ran pa gwestiynau i'w cwblhau, pryd i symud ymlaen i'r cwestiwn nesaf, nac ym mha drefn y dylid ateb y cwestiynau;

- **ni ddylai** ddadgodio unrhyw symbolau mewn arholiad Cerddoriaeth.

Mae awgrym o gymorth cof i ddarllenydd ar gael yn Atodiad 1.

Cofiwch

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad lle defnyddir darllenydd, rhaid llwytho Ffurflen 13 i lawr o'r Porth Gweinyddu Canolfannau. Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Rhaid rhoi Ffurflen 13 y tu mewn i sgript yr ymgeisydd.

Enghreifftiau – darllenwyr cyfrifiadur a darllenwyr

- Caniateir i ymgeisydd sydd ar y sbectrwm awtistig ag **anawsterau darllen sylweddol a thymor hir** gael help darllenydd. Mae'n clywed y geiriau a ddarllenir gan y darllenydd ond ni all ddeall y cwestiwn. Mae'n gofyn i'r darllenydd esbonio. Mae'r darllenydd yn ailddarllen y cwestiwn ond nid yw'n cael cynnig unrhyw esboniad. **Caniateir i ddarllenydd ddarllen y testun yn unig ac nid ei esbonio.**

- Mae ymgeisydd â **nam gweld sylweddol a thymor hir** yn gofyn am bapur A4 wedi'i addasu â phrint wedi'i fwyhau i 24 pwynt, ac mae'r CAAA yn ei archebu. Gan fod ei gyflwr yn un sy'n dirywio, mae'r ymgeisydd wedi dod i arfer yn raddol â defnyddio tabled gyda meddalwedd darllen cyfrifiadur (darllenydd cyfrifiadur). Mae'r CAAA yn prosesu cais am ddarllenydd cyfrifiadur sy'n cael ei gymeradwyo gan y *Trefniadau mynediad ar-lein*. Caniateir iddo gael darllenydd cyfrifiadur yn ei arholiadau, gan gynnwys y rhai sy'n profi darllen.

- Mae gan ymgeisydd ddiffyg clyw difrifol ers ei eni ac oedi o ran datblygiad iaith cysylltiedig. Dangosir hyn yn rhannol gan **anawsterau sylweddol a pharhaus** wrth ddeall iaith gymhleth. Mae ei oedran darllen wedi bod yn gyson is nag oedran darllen ei chyfoedion sy'n gallu clywed. Felly, mae o dan **anfantais sylweddol.** Mae'n cael cefnogaeth reolaidd i ddarllen yn y dosbarth ac mae adnoddau addysgu'n cael eu haddasu gan Weithiwr Cymorth Cyfathrebu. Mae ganddi hefyd anawsterau ymddygiadol yn yr ysgol. Caniateir iddi gael darllenydd cyfrifiadur ym mhob arholiad, oni bai am y rhai sy'n profi darllen. Bydd defnyddio darllenydd yn cael gwared â'i **hanfantais sylweddol**. (Nid yw darllenydd cyfrifiadur yn briodol i'w hanghenion gan ei bod yn dibynnu ar ddarllen gwefusau.)

- Mae gan ymgeisydd ag Anghenion Iaith, Lleferydd a Chyfathrebu anhwylder iaith gymhleth. Mae'n cael **anawsterau sylweddol a pharhaus** wrth alw brawddegau i gof. Gan y bydd hyn yn cael **effaith andwyol a sylweddol** ar y cyflymder y bydd yn gallu prosesu gwybodaeth lafar, caniateir darllenydd iddo.

- Mae ymgeisydd ag ADHD yn cael defnyddio gliniadur â meddalwedd darllen cyfrifiadur (darllenydd cyfrifiadur) ym mhob pwnc, gan gynnwys y rhai sy'n profi darllen, gan fod hyn yn adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan ers Blwyddyn 7. Gall y CAAA gynhyrchu nodyn ffeil cryno byr ar bapur pennawd y ganolfan yn cadarnhau natur nam yr ymgeisydd a bod y defnydd o ddarllenydd cyfrifiadur a/neu ddarllenydd yn adlewyrchu ei **ffordd arferol a phresennol o weithio yn y ganolfan.**

- Mae angen cyfuniad o addasiadau rhesymol ar ymgeisydd dall mewn arholiadau Safon Uwch Mathemateg a Mathemateg Bellach. Mae ei ganolfan yn archebu papurau Braille a diagramau cyffyrddol. Mae cais am gynorthwyydd ymarferol, darllenydd ac ysgrifennydd yn cael ei gymeradwyo gan y corff dyfarnu ar ôl cael ei wrthod yn awtomatig gan y system ar-lein. Bydd y darllenydd yn galluogi'r ymgeisydd i adnabod y diagramau'n gywir. Bydd y cynorthwyydd ymarferol yn tywys llaw'r ymgeisydd o dan gyfarwyddyd at y graffiau cyffyrddol. Bydd yr ysgrifennydd yn tynnu llinell syth rhwng y pwyntiau y mae'r ymgeisydd wedi'u plotio'n annibynnol ar y graffiau cyffyrddol. Bydd yr un person yn gweithredu fel darllenydd, ysgrifennydd a chynorthwyydd ymarferol.

- Mae ymgeisydd yn astudio am dri chymhwyster Safon Uwch (Bioleg, Cemeg a Ffiseg). Mae ganddi **anghenion dysgu cymhleth** – ASD, Dyslecsia a Dyspracsia. Mae gan yr ymgeisydd Gynllun Addysg, Iechyd a Gofal **cyfredol** ac mae wedi bod yn derbyn cefnogaeth yn yr ystafell ddosbarth ers Blwyddyn 7. Ei ffordd arferol o weithio yw darllenydd a 25% o amser ychwanegol (gan fod ganddi **anawsterau sylweddol a pharhaus** wrth ddilyn y darllenydd oherwydd **anawsterau iaith a geirfa sylweddol**). Mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am ddarllenydd oherwydd heb y trefniant hwn byddai'r ymgeisydd o dan **anfantais sylweddol** – gallai cael gwared â'r darllenydd achosi adwaith andwyol difrifol. Gall y CAAA gynhyrchu darlun o'r angen am ddarllenydd (gweler paragraff 5.5.5).

Tabl caniatâd i ddefnyddio darllenwyr a darllenwyr cyfrifiadur mewn cymwysterau TGAU a TAG

	Y Sefyllfa Bresennol		Rhesymeg dros y sefyllfa ar hyn o bryd
Cod y cymhwyster	**Rhaid i'r ymgeisydd ddarllen drosto'i hun**	**Caniateir darllenydd**	
Safon Uwch Saesneg Iaith	Nac oes	Gwneir	Ar gyfer Safon Uwch Saesneg Iaith, mae 'darllen' yn ei hanfod yn un o'r gofynion ar gyfer deall y testun. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu er mwyn cefnogi'r ymgeisydd i ddeall y testun.
Safon Uwch Llenyddiaeth Saesneg	Nac oes	Gwneir	Ymateb yr ymgeisydd i lenyddiaeth a thestunau sy'n cael ei asesu, yn hytrach na darllen. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu er mwyn cefnogi'r ymgeisydd i ddeall y testun.
Safon Uwch Iaith a Llenyddiaeth Saesneg	Nac oes	Gwneir	Mae'r un peth yn wir am Safon Uwch Saesneg Iaith a Safon Uwch Llenyddiaeth Saesneg. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu er mwyn cefnogi'r ymgeisydd i ddeall y testun.
Safon Uwch Cymraeg	Nac oes	Gwneir	Mae Safon Uwch Cymraeg yn gyfuniad o gydrannau Cymraeg Iaith a Llenyddiaeth Gymraeg. Er bod darllen yn ofyniad, erbyn y lefel hon (mewn iaith gyntaf) tybir bod dysgwyr wedi camu y tu hwnt i gymryd ystyr o'r dudalen o destun. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu.
Safon Uwch Cymraeg ail iaith	Oes, mewn cydrannau sy'n asesu darllen	Gwneir, heblaw am y cydrannau sy'n asesu darllen	Mae amcanion asesu Cymraeg ail iaith yn dangos bod rhaid i ddysgwyr 'ddarllen' a dangos dealltwriaeth o'r iaith ysgrifenedig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol cymryd ystyr o'r dudalen o destun neu Braille. **Ni** fyddai darllenwyr yn cael eu caniatáu am gydrannau sy'n asesu darllen. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur mewn cydrannau sy'n asesu darllen. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.

Manylebau Safon Uwch ieithoedd tramor modern	Oes, mewn papurau darllen ITM	Gwneir, heblaw am y papurau darllen ITM	Mae’r amcanion asesu yn dangos bod rhaid i ddysgwyr 'ddeall ac ymateb, mewn lleferydd ac ysgrifen, i iaith ysgrifenedig' (AA2). Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol cymryd ystyr o’r dudalen o destun neu Braille. Mae'n dderbyniol defnyddio darllenydd i ddarllen y cyfarwyddyd Saesneg Iaith. Fodd bynnag, **ni** fyddai darllenwyr yn cael caniatâd i ddarllen yr Iaith Dramor Fodern berthynol gan y byddai'n newid y dasg yn dasg wrando. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur, os ydynt ar gael, mewn papur Darllen ITM. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.
TGAU Saesneg Iaith	Oes, yn adran y papur sy’n asesu darllen	Gwneir, heblaw am adran y papur sy’n asesu darllen	Mae amcanion asesu TGAU Saesneg Iaith yn dangos bod rhaid i ddysgwyr 'ddarllen' a dangos dealltwriaeth o’r iaith ysgrifenedig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol cymryd ystyr o’r dudalen o destun neu Braille. **Ni** fyddai darllenwyr yn cael eu caniatáu am gydrannau sy’n asesu darllen. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur yn y rhan o'r papur sy'n asesu darllen. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.
TGAU Llenyddiaeth Saesneg	Nac oes	Gwneir	Nid oes asesiad darllen yn y TGAU Llenyddiaeth Saesneg. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu.
TGAU Cymraeg iaith gyntaf	Oes, mewn cydrannau sy’n asesu darllen	Gwneir, heblaw am y cydrannau sy’n asesu darllen	Mae TGAU Cymraeg yn gofyn bod dysgwyr yn darllen ac yn dangos dealltwriaeth o’r iaith ysgrifenedig, gan gymryd ystyr o’r dudalen o destun neu Braille. **Ni** fyddai darllenwyr yn cael eu caniatáu am gydrannau sy’n asesu darllen. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur mewn cydrannau sy'n asesu darllen. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.
TGAU Llenyddiaeth Gymraeg	Nac oes	Gwneir	Mewn TGAU Llenyddiaeth Gymraeg mae’n ofynnol bod ymgeiswyr yn tynnu’r ystyr llenyddol. Byddai darllenydd neu ddarllenydd cyfrifiadur yn cael ei ganiatáu.

TGAU Cymraeg Ail Iaith	Oes, mewn cydrannau sy’n asesu darllen	Gwneir, heblaw am y cydrannau sy’n asesu darllen	Mae amcanion asesu TGAU Cymraeg ail iaith yn dangos bod rhaid i ddysgwyr ‘ddarllen’ a dangos dealltwriaeth o’r iaith ysgrifenedig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol cymryd ystyr o’r dudalen o destun neu Braille. **Ni** fyddai darllenwyr yn cael eu caniatáu am gydrannau sy’n asesu darllen. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur mewn cydrannau sy'n asesu darllen. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.
Manylebau TGAU Ieithoedd Tramor Modern	Oes, mewn papurau darllen ITM	Gwneir, heblaw am y papurau darllen ITM	Fel gyda Safon Uwch Ieithoedd Tramor Modern, mae’r amcanion asesu yn dangos bod rhaid i ddysgwyr 'ddeall iaith ysgrifenedig’. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol cymryd ystyr o’r dudalen o destun neu Braille. **Ni** fyddai darllenydd yn cael ei ganiatáu gan y byddai’n newid y dasg hon yn dasg wrando. **DS** Gall ymgeisydd fodd bynnag ddefnyddio darllenydd cyfrifiadur, os ydynt ar gael, mewn papur Darllen ITM. Mae darllenydd cyfrifiadur yn caniatáu i ymgeisydd fodloni gofynion y safonau darllen yn annibynnol.

5.6 Darllen yn uchel a/neu ddefnyddio ysgrifbin darllen arholiad*

*__Nid__ oes gofyniad i brosesu cais ar gyfer darllen yn uchel a/neu ddefnyddio ysgrifbin darllen arholiad gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.

Darllen yn uchel

5.6.1 Gall darllen yn uchel wneud gwahaniaeth sylweddol i ymgeisydd sy'n brwydro'n **barhaus** i ddeall yr hyn y mae wedi ei ddarllen. Lle mae ymgeisydd yn darllen testun anodd, gallai weithio'n fwy effeithlon os gall glywed ei hun yn darllen.

5.6.2 **Rhaid** i'r trefniant gyfleu **dull gweithio arferol** yr ymgeisydd mewn profion mewnol a ffug arholiadau yn yr ysgol.

5.6.3 **Rhaid** i ymgeisydd sy'n darllen yn uchel iddo'i hun gael ei roi mewn ystafell arall, i ffwrdd o'r brif ystafell arholiadau.

5.6.4 Gall ymgeisydd a fyddai fel arfer yn gymwys i gael darllenydd ond na chaniateir y trefniant hwn iddo mewn papur (neu ran o bapur) sy'n profi darllen gael amser ychwanegol o hyd at 50% i ddarllen yn uchel.

Ysgrifbin darllen arholiad

5.6.5 Rhaid sicrhau **nad** oes gan ysgrifbin darllen arholiad a ganiateir eiriadur neu thesawrws, neu gyfleuster cadw data, yn rhan ohono.

Gallai defnyddio ysgrifbin darllen arholiad, **sydd wedi'i ddarparu gan y ganolfan**, fod o fudd i'r ymgeiswyr hynny sydd am weithio'n annibynnol. Efallai y bydd yn cynyddu annibyniaeth ymgeiswyr yr oedd angen darllenydd arnynt ar gyfer cywirdeb yn hytrach na dealltwriaeth.

Gallai defnyddio ysgrifbin darllen arholiad hefyd fod o fantais i'r ymgeiswyr hynny sydd angen i ambell air neu ymadrodd gael ei ddarllen iddynt.

Gellir defnyddio ysgrifbin darllen arholiad mewn papurau (neu rannau o bapurau) sy'n profi darllen. Fodd bynnag, **ni** all yr ymgeisydd gael hyd at uchafswm o 50% o amser ychwanegol yn lle'r darllenydd hefyd.

Enghraifft – ysgrifbin darllen arholiad

Canfuwyd bod gan fyfyriwr Safon Uwch ddyslecsia ysgafn ym Mlwyddyn 7. Mae'r ymgeisydd wedi defnyddio darllenydd mewn profion ysgol mewnol bob amser.

Fodd bynnag, mae'r CAAA yn treialu'r defnydd o ysgrifbin darllen arholiad ac mae hynny wedyn yn dod yn **ffordd arferol o weithio** iddi yn y ganolfan. Mae'r trefniant hwn yn un effeithiol, ac yn briodol i'w hanghenion.

5.7 Ysgrifennydd / technoleg adnabod llais

Prosesu ceisiadau

5.7.1 Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, **rhaid** prosesu cais am ysgrifennydd neu dechnoleg adnabod llais gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. **Rhaid** i dystiolaeth briodol o angen fod ar gael yn y ganolfan i'w harchwilio.

Os yw'r ymgeisydd fel arfer yn defnyddio prosesydd geiriau yn y ganolfan (gyda'r gwirydd sillafu a gramadeg wedi'i analluogi), yna gellir ei ddefnyddio mewn arholiadau er mwyn annog gweithio'n annibynnol ac er mwyn gallu cyrraedd y marciau sy'n cael eu dyfarnu am sillafu, atalnodi a gramadeg (gweler adran 5.8).

Dim ond lle nad yw ymgeisydd yn ddigon cymwys neu hyderus yn defnyddio prosesydd geiriau gyda'r gwiriwr sillafu a gramadeg neu'r cyfleuster rhagfynegi testun wedi'i analluogi (wedi'i ddiffodd) y gellir defnyddio ysgrifennydd.

Bydd rhai ymgeiswyr yn gallu defnyddio prosesydd geiriau yn y rhan fwyaf o'u pynciau ond efallai y bydd angen ysgrifennydd arnynt mewn pynciau fel Mathemateg a Gwyddoniaeth.

Ni chaniateir ysgrifennydd na meddalwedd technoleg adnabod llais os achosir anawsterau llythrennedd ymgeisydd yn bennaf gan y ffaith nad yw Cymraeg, Saesneg neu Wyddeleg yn iaith gyntaf iddo.

Ysgrifennydd

5.7.2 Mae ysgrifennydd yn oedolyn cyfrifol sydd, mewn asesiadau di-arholiad a/neu mewn arholiad ond nid mewn Prawf Siarad, yn teipio neu'n ysgrifennu atebion i'r cwestiynau y bydd yr ymgeisydd yn eu harddweud. (Gweler y rheolau – defnyddio ysgrifennydd yn yr adran hon.)

Os bydd ymgeisydd yn arddweud atebion ar dâp, **rhaid** i'r ysgrifennydd deipio neu ysgrifennu atebion yr ymgeisydd i'r cwestiynau wedi'u harddweud. **Rhaid** i'r ymgeisydd fod yn bresennol pan fydd yr ysgrifennydd yn teipio neu'n ysgrifennu'r atebion wedi'u harddweud ganddo. (**Rhaid** cwblhau taflen glawr ysgrifennydd.)

Rhaid i ymgeiswyr ymateb yn Gymraeg, Saesneg neu Wyddeleg fel y bo'n briodol, er mwyn bodloni asesiad cyfathrebu ysgrifenedig mewn Cymraeg, Saesneg neu Wyddeleg.

5.7.3 **Nid** yw ysgrifennydd yn gynorthwyydd ymarferol, yn anogwr nac yn ddarllenydd. Gall yr un person weithredu fel ysgrifennydd, darllenydd, cynorthwyydd ymarferol a/neu anogwr os rhoddwyd caniatâd am y trefniadau. **Rhaid cadw'n gaeth at reoliadau defnyddio pob trefniant.**

Defnyddio technoleg adnabod llais

5.7.4 Os bydd y ganolfan wedi cael cymeradwyaeth i ddefnyddio ysgrifennydd a bod hynny'n adlewyrchu ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan, fel y bo'n briodol i'w anghenion, gall yr ymgeisydd ddewis defnyddio'r canlynol:

- prosesydd geiriau gyda chyfleuster gwirio sillafu a gramadeg wedi'i alluogi; (**DS Ni** chaiff y trefniant hwn ei ganiatáu mewn manylebau Ieithoedd Tramor Modern TLM, TGAU a TAG. Gweler paragraff 5.7.6.)

- prosesydd geiriau gyda chyfleuster rhagfynegi testun/gwirio sillafu a gramadeg wedi'i alluogi;
  (**DS Ni** chaiff y trefniant hwn ei ganiatáu mewn manylebau Ieithoedd Tramor Modern TLM, TGAU a TAG. Gweler paragraff 5.7.6.)

- technoleg adnabod llais sy'n gallu rhagfynegi testun pan fydd yr ymgeisydd yn arddweud i mewn i brosesydd geiriau. Gellir defnyddio meddalwedd (darllenydd sgrin) i ddarllen yn ôl a chywiro'r atebion y bydd yr ymgeisydd wedi'u harddweud.
  (**DS Ni** chaiff y trefniant hwn ei ganiatáu mewn manylebau Ieithoedd Tramor Modern TLM, TGAU a TAG. Gweler paragraff 5.7.6.)

- meddalwedd cyfrifiadur sy'n cynhyrchu lleferydd er mwyn arddweud i ysgrifennydd.

Fodd bynnag, **ni** fydd gan yr ymgeisydd fynediad at farciau sy'n cael eu dyfarnu ar gyfer sillafu, atalnodi a/neu ramadeg oni bai ei fod wedi arddweud y sillafu, yr atalnodi a/neu'r gramadeg yn annibynnol, a bod hyn wedi ei gofnodi ar daflen glawr yr ysgrifennydd.

Ym mhob achos, **rhaid** cwblhau taflen glawr ysgrifennydd.

Mathau o anabledd neu anghenion mynediad

- Anhwylder y Sbectrwm Awtistig (ASD)
- Anawsterau dysgu
- Anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol (HI, MSI, PD, VI)
- Anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl (e.e. ADCG)
- Anghenion Lleferydd, Iaith a Chyfathrebu (SLCN)

Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, dim ond o dan yr amgylchiadau canlynol y caniateir ysgrifennydd:

- mae nam yn cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar ysgrifennu'r ymgeisydd; **neu**

- nid yw ymgeisydd yn gallu ysgrifennu, teipio neu ysgrifennu Braille yn annibynnol, neu ar gyflymder digonol i gofnodi ei atebion hyd yn oed gydag amser ychwanegol wedi'i ganiatáu, oherwydd nam sylweddol a thymor hir.

Rhaid i'r defnydd o ysgrifennydd adlewyrchu ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan yn sgil ei nam sylweddol a thymor hir.

DS Mae nifer o ymgeiswyr sy'n cynhyrchu sillafu gwallus yn ysgrifennu'n eglur gan eu bod yn gwneud brasamcan seinegol o'r gair dan sylw, y gellir ei ddarllen gan yr arholwr. Mae'n annhebygol y bydd angen cymorth ysgrifennydd ar yr ymgeiswyr hyn oni bai bod ganddynt anawsterau ysgrifennu sylweddol a thymor hir eraill.

Anawsterau dysgu

Lle mae gan ymgeisydd anawsterau dysgu, ac **nid** yw'n destun Cynllun Addysg, Iechyd a Gofal, Datganiad Anghenion Addysgol Arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru), **rhaid** cwblhau Ffurflen 8.

Mae angen asesiad **yn ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9** (Rhan 2 Ffurflen 8) mewn perthynas â sgiliau ysgrifennu'r ymgeisydd. (Gweler Pennod 7, paragraff 7.5.11 am fwy o fanylion.)

Fel arfer, at ddibenion arholi, caiff nam sylweddol ei ddehongli fel ymgeisydd â'r canlynol:

- sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cywirdeb sillafu (sgôr wedi'i safoni o 84 neu lai) gydag ymgeisiau sillafu amhosibl i'w adnabod; **neu**
- sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cyflymder ysgrifennu (sgôr wedi'i safoni o 84 neu lai).

Mewn rhai achosion, mae ysgrifennu'r ymgeisydd yn annarllenadwy neu'n annealladwy yn ramadegol, ond mae'n gwella'n sylweddol pan ddefnyddir ysgrifennydd. Os na cheir tystiolaeth o'r anawsterau hyn gan sgôr cywirdeb sillafu wedi'i safoni is na'r cyfartaledd, neu sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cyflymder ysgrifennu, ni fydd *Trefniadau Mynediad Ar-lein* yn cymeradwyo'r cais. Gall y CAAA wedyn benderfynu cyfeirio'r cais at y corff/cyrff dyfarnu. (gweler paragraff 8.4, Enghraifft 2.)

Anghenion cyfathrebu a rhyngweithio, anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol, anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl

Lle mae gan ymgeisydd anghenion cymhleth, h.y.

- anghenion cyfathrebu a rhyngweithio; **neu**
- anhawster dysgu gydag EHCP **cyfredol** neu Ddatganiad o anghenion addysgol arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru); **neu**
- anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol; **neu**
- anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl;

nid oes angen asesu sgiliau ysgrifennu'r ymgeisydd yn ffurfiol. **Nid** yw Ffurflen 8 yn ofynnol ac **ni** ddylid ei defnyddio. **Nid oes** angen sgorau wedi'u safoni.

Fodd bynnag, mae'n **rhaid** i'r CAAA ddangos bod gan yr ymgeisydd nam sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar ei ysgrifennu.

Nam sylweddol – tystiolaeth o angen

Anghenion cyfathrebu a rhyngweithio, anghenion synhwyraidd a/neu gorfforol, anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl

Ar gyfer y cymwysterau hynny sydd wedi'u rhestru yn yr adran ar derfynau amser, mae'n **rhaid** i dystiolaeth briodol o angen fod ar gael yn y ganolfan i'w harchwilio.

Er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, **rhaid** i'r CAAA fynd i'r afael â'r tri phwynt bwled isod, ar bapur pennawd/templed y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio:

❖ cadarnhau mai ysgrifennydd yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan;

❖ darparu tystiolaeth gan staff addysgu bod gan yr ymgeisydd anawsterau parhaus a sylweddol, a sut mae'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar addysgu a dysgu;

❖ cadarnhau nad yw ymgeisydd yn ddigon cymwys neu hyderus wrth ddefnyddio prosesydd geiriau gyda'r gwiriwr sillafu a gramadeg neu'r cyfleuster rhagfynegi testun wedi'i analluogi (wedi'i ddiffodd) ym mhob pwnc.

Fel uchod, bydd gwybodaeth fanwl y CAAA yn cael ei chefnogi gan dystiolaeth arbenigol yn cadarnhau anabledd yr ymgeisydd:

- llythyr/adroddiad gan CAMHS, seicolegydd sydd wedi cofrestru â HCPC, ymgynghorydd meddygol, seiciatrydd, a Therapydd Iaith a Lleferydd; **neu**

- llythyr/adroddiad gan Wasanaeth Arbenigol yr Awdurdod Lleol, Gwasanaeth Amhariad Synhwyrau yr Awdurdod Lleol neu'r Gwasanaeth Iechyd Galwedigaethol†; **neu**

- Cynllun Addysg, Iechyd a Gofal **cyfredol**, Datganiad o Anghenion Addysgol Arbennig (Gogledd Iwerddon) neu Gynllun Datblygu Unigol (Cymru) sy'n cadarnhau anhawster dysgu, cyflwr meddygol, anabledd corfforol, nam synhwyraidd (nam ar y clyw, nam gweld neu nam aml-synhwyraidd) yr ymgeisydd.

†Er enghraifft, Therapydd Galwedigaethol sy'n arbenigo mewn Gwasanaethau Plant a Phobl Ifanc, anabledd dysgu, iechyd meddwl.

Nid oes angen y dystiolaeth arbenigol i argymell ysgrifennydd ond yn syml i gadarnhau anabledd yr ymgeisydd. Gall y dystiolaeth arbenigol fod yn berthnasol i unrhyw oedran ar yr amod ei bod yn parhau'n gyfredol.

Lle mae ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i TAG

Rhaid prosesu cais ar-lein newydd am ysgrifennydd pan fydd yr ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch.

Bydd asesiad a gynhaliwyd **yn ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9** (Rhan 2 Ffurflen 8) yn argymell ysgrifennydd ar gyfer arholiadau TGAU yn ddilys ar gyfer arholiadau TAG UG a Safon Uwch.

Gallai Ffurflen 8 gyflawn (Rhannau 1, 2 a 3), wedi'i llofnodi a'i dyddio, gael ei throsglwyddo o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG†. Nid oes angen asesiad pellach.

Fodd bynnag, er mwyn peidio â rhoi mantais annheg, mae'n **rhaid** bod tystiolaeth ar gael gan y CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan, sy'n dangos yn glir bod angen ysgrifennydd o hyd ar gyfer arholiadau TAG UG a/neu Safon Uwch. (**Rhaid** cynhyrchu'r dystiolaeth hon yn seiliedig ar y ganolfan wedi'i diweddaru ar bapur/templed â phennawd y ganolfan, wedi'i lofnodi a'i ddyddio gan y CAAA, yn ymwneud yn benodol ag arholiadau TAG UG a/neu Safon Uwch.) **Rhaid** i'r dystiolaeth wneud y canlynol:

- cadarnhau mai defnyddio ysgrifennydd yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan **o hyd** o ganlyniad uniongyrchol i'w anabledd o fewn ystyr Deddf Cydraddoldeb 2010;
- darparu tystiolaeth gan staff addysgu bod gan yr ymgeisydd anawsterau parhaus a sylweddol, a sut mae'r rhain yn effeithio'n sylweddol ar addysgu a dysgu.

†Gellir trosglwyddo Ffurflen 8 o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch lle bydd yr ymgeisydd yn yr un ganolfan o hyd neu'n symud i ganolfan wahanol.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn newid canolfan, **rhaid** darparu'r Ffurflen 8 wreiddiol wedi'i chwblhau neu gopi PDF ohoni, ynghyd â thystiolaeth o gymhwyster yr aseswr. Disgwylir y bydd Cydlynwyr AAA yn darparu'r dystiolaeth hon er mwyn helpu eu cymheiriaid mewn colegau AB.

Rhaid i'r CAAA, neu aelod cyfatebol o staff o fewn coleg AB, sicrhau bod cynnig ysgrifennydd yn parhau'n briodol, yn ymarferol ac yn rhesymol.

Rhaid edrych ar Ffurflen 8 i sicrhau bod pob rhan o'r ffurflen wedi'i chwblhau a'i bod wedi'i llofnodi a'i dyddio **cyn** prosesu cais ar-lein newydd am ysgrifennydd.

Defnyddio ysgrifennydd – papurau Ieithoedd Tramor Modern

5.7.5 **Ni** chaniateir ysgrifennydd mewn papurau Ieithoedd Tramor Modern, oni bai y gall yr ymgeisydd arddweud geiriau tramor fesul llythyren (gweler paragraff 5.7.6).

Gellir caniatáu hyd at 50% o amser ychwanegol i ymgeisydd a fyddai fel arfer yn gymwys i gael ysgrifennydd, ond nad yw'r trefniant hwn ar gael iddo.

Gellir tapio arddweud yr ymgeisydd. Bydd hyn yn helpu'r ymgeisydd i gael llif yr Iaith Dramor Fodern berthnasol. Pan fydd yr ymgeisydd wedi gorffen arddweud ei h/ymateb gellir ail-redeg y tâp, gan alluogi'r ymgeisydd i roi union sillafiad y geiriau a arddywedir.

Bydd cais wedi'i gymeradwyo am ysgrifennydd yn caniatáu i'r CAAA roi hyd at 50% o amser ychwanegol mewn papurau Ieithoedd Tramor Modern.

5.7.6 Mewn papurau Ysgrifennu Ieithoedd Tramor Modern, caiff ymgeiswyr eu marcio am ansawdd eu hiaith sydd nid yn unig yn ymwneud ag ystod a chymhlethdod yr iaith, ond hefyd cywirdeb eu hiaith a'u sillafu. Mae felly'n hanfodol fod y geiriau'n cael eu sillafu mewn arholiadau o'r fath.

Yn yr un modd, mewn papurau Gwrando a Darllen Ieithoedd Tramor Modern, caiff marciau eu dyfarnu am ddeall. Weithiau gall sillafiad gair mewn iaith nodi amser penodol a gall hyn fod yn arwyddocaol yn y broses farcio.

Caniateir ysgrifennydd mewn papurau Darllen a Gwrando Ieithoedd Tramor Modern lle mae'n ofynnol rhoi'r atebion yn Gymraeg neu Saesneg.

Defnyddio ysgrifennydd – mewn pynciau sy'n asesu safon cyfathrebu ysgrifenedig neu sillafu, atalnodi a gramadeg

5.7.7 Mewn pynciau eraill sy'n profi ansawdd cyfathrebu ysgrifenedig (QWC), neu'n asesu sillafu, atalnodi a gramadeg (SAG) ymgeisydd yn benodol, caniateir ysgrifennydd.

Caniateir ysgrifennydd ym mhapurau ysgrifenedig y pynciau TGAU canlynol:

- TGAU Saesneg Iaith (gan gynnwys yr adran Ysgrifennu);
- TGAU Llenyddiaeth Saesneg;
- TGAU Daearyddiaeth;
- TGAU Hanes; a
- TGAU Astudiaethau Crefyddol.

Fodd bynnag, pan fydd ysgrifennydd yn cael ei ddefnyddio mewn arholiad sy'n asesu sillafu, atalnodi a gramadeg, dim ond os gall yr ymgeisydd ddangos ei fod wedi defnyddio'r sgiliau sy'n cael eu hasesu y gellir dyfarnu marciau.

(Mae hyn yn berthnasol hefyd os yw ymgeisydd yn defnyddio ysgrifennydd oherwydd bod ganddo/ganddi anaf dros dro adeg yr arholiad.)

Er nad argymhellir hynny, lle, mewn achosion eithriadol, mae ymgeisydd yn dewis yn benodol i arddweud ei sillafiadau a/neu atalnodi yn y cwestiynau hynny sy'n asesu sillafu, atalnodi a gramadeg, **rhaid** cofnodi hyn ar y daflen glawr ysgrifennydd.

Os bydd ymgeisydd yn dewis arddweud ei sillafiadau a/neu atalnodi, gellir dyfarnu hyd at 50% o amser ychwanegol. Bydd cais wedi'i gymeradwyo am ysgrifennydd yn caniatáu i'r CAAA roi amser ychwanegol hyd at 50% i'r ymgeisydd lle mae sillafu, atalnodi a gramadeg yn cael eu hasesu.

Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **nid** yw'n ofynnol i'r ganolfan sicrhau bod pob ymgeisydd wedi'i asesu'n unigol.

Rhaid i'r CAAA bennu'r angen am ysgrifennydd neu dechnoleg adnabod llais ar y sail o sut mae'r ymgeisydd yn gweithio fel arfer yn yr ystafell ddosbarth.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.7.8 **Ni** chaniateir i ysgrifennydd gyflawni tasgau sy'n rhan o'r amcanion asesu. Am wybodaeth bellach holwch y corff dyfarnu.

5.7.9 Mewn achosion lle mae ymgeisydd yn arddweud wrth ysgrifennydd am hyd cyfan yr arholiad dylid bob amser ystyried hyd at 25% o amser ychwanegol. Yn aml, bydd yr ysgrifennydd angen i'r ymgeisydd ailadrodd yr hyn mae'n ei arddweud tra mae ef/hi'n dal fyny ac i sicrhau bod ymateb yr ymgeisydd wedi'i gofnodi'n gywir. **Nid oes rhaid** prosesu cais ar wahân, na dangos sgorau prosesu araf i ddyfarnu 25% o amser ychwanegol ochr yn ochr ag ysgrifennydd. Fodd bynnag, **rhaid** i'r CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio gyda'r ganolfan esbonio'r angen am 25% o amser ychwanegol wrth ddefnyddio ysgrifennydd, er enghraifft drwy Ran 1 Ffurflen 8. Wrth brosesu cais am ddarllenydd gan ddefnyddio Trefniadau mynediad ar-lein, dylid ateb y cwestiwn 'A fydd yr ymgeisydd yn cael 25% o amser ychwanegol oherwydd ei fod yn arddweud wrth ysgrifennydd am gyfnod yr arholiad i gyd?' gyda 'Bydd'.

Lle mae angen 25% o amser ychwanegol ar ymgeisydd heb ddefnyddio darllenydd, mae cais ar wahân am 25% o amser ychwanegol yn ofynnol. **Rhaid** i'r ymgeisydd fodloni'r meini prawf cyhoeddedig am 25% o amser ychwanegol.

5.7.10 Lle mae gan ymgeisydd anaf dros dro ar adeg yr arholiad ac angen ysgrifennydd **rhaid** i'r ganolfan:

- brosesu'r trefniant trwy *Trefniadau Mynediad Ar-lein*;
- sicrhau bod y ddogfennaeth briodol ar ffeil i gyfiawnhau'r trefniant;
- glynu wrth y rheolau;
- sicrhau bod y daflen glawr ysgrifennydd wedi ei llenwi.

5.7.11 Y ganolfan sy'n gyfrifol am sicrhau na fydd ymgeiswyr eraill yn gallu clywed ymgeisydd sy'n arddweud wrth ysgrifennydd ac na fydd hyn yn amharu ar ymgeiswyr eraill. (Bydd yr un trefniadau'n berthnasol os bydd yr ymgeisydd yn defnyddio technoleg adnabod llais.)

Fel rheol, bydd yr ymgeisydd a'r ysgrifennydd yn cael eu rhoi mewn ystafell ar wahân, i ffwrdd o'r brif ystafell arholiadau.

Os yw'r ymgeisydd a'r ysgrifennydd mewn ystafell ar wahân, ar sail un i un, gall y goruchwyliwr hefyd weithredu fel yr ysgrifennydd.

Y rheolau – defnyddio ysgrifennydd

- **rhaid** teipio neu ysgrifennu yn gywir, ac ar gyflymder rhesymol, yr hyn a ddywedodd yr ymgeisydd;
- **rhaid** i ysgrifennydd lunio mapiau, diagramau a graffiau yn gwbl unol â chyfarwyddiadau'r ymgeisydd, oni bai bod yr ymgeisydd yn sefyll papur dylunio, pan ganiateir i'r ysgrifennydd gynorthwyo â'r rhannau ysgrifenedig yn unig;
- **rhaid cadw at y rheoliadau gan y gall methiant i wneud hynny arwain at ddiarddel yr ymgeisydd;**
- **rhaid** i ysgrifennydd ysgrifennu neu airbrosesu cywiriad ar deipysgrif neu daflen Braille os gofynnir iddo wneud hynny gan yr ymgeisydd;
- **rhaid** i gynorthwyydd ymarferol gyfeirio unrhyw broblemau cyfathrebu a geir yn ystod yr arholiad at y goruchwyliwr neu'r swyddog arholiadau ar unwaith;
- **ni ddylai** ysgrifennydd roi cymorth ffeithiol i'r ymgeisydd na nodi pan fo ateb wedi'i gyflawni;
- **ni ddylai** ysgrifennydd roi cyngor i'r ymgeisydd ynglŷn â pha gwestiynau i'w hateb, pa bryd i symud ymlaen i'r cwestiwn nesaf, na threfn ateb y cwestiynau;
- **gall** ysgrifennydd ar gais yr ymgeisydd ddarllen yn ôl yr hyn a gofnodwyd.

Mae awgrym o gymorth cof ar gyfer ysgrifennydd i'w gael yn Atodiad 2.

Cofiwch

Pan fo cais yn cael ei brosesu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*, e.e. Ar gyfer cymwysterau TGAU a TAG, **rhaid** argraffu taflen glawr ysgrifennydd wedi'i llenwi ymlaen llaw o'r system.

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **rhaid** llwytho Ffurflen 13 i lawr o'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Rhaid i'r daflen glawr:
*nodi a gwblhawyd y graffiau a'r diagramau gan yr ymgeisydd neu'r ysgrifennydd;
*cael ei llofnodi gan yr ysgrifennydd a'i gwrthlofnodi gan bennaeth y ganolfan neu'r swyddog arholiadau;
*cael ei rhoi y tu mewn i sgript orffenedig yr ymgeisydd pan fo wedi'i hysgrifennu â llaw.

Lle mae sgript orffenedig yr ymgeisydd wedi'i theipio, cyfeiriwch at gyfarwyddiadau'r corff dyfarnu perthnasol gan fod trefniadau prosesu gwahanol yn berthnasol.

Hefyd **rhaid** atodi taflen glawr **yn ddiogel** at unrhyw asesiad di-arholiad a gaiff ei gwblhau gyda chymorth ysgrifennydd. **Rhaid** anfon y gwaith at y cymedrolwr yn ogystal â'r sampl y gwnaed cais amdano.
Mae'n **rhaid** i'r daflen glawr gael ei llofnodi gan yr ysgrifennydd a'i gwrthlofnodi gan bennaeth y ganolfan neu'r swyddog arholiadau.

Enghreifftiau – ysgrifenyddion

- Mae ymgeisydd, sydd ag **anawsterau dysgu sylweddol**, yn methu ysgrifennu'n ddealladwy. Fodd bynnag, gall ddefnyddio prosesydd geiriau, gyda'r cyfleuster gwirio sillafu wedi'i analluogi (wedi'i ddiffodd) i gofnodi ei atebion. Mae'r CAAA yn caniatáu i'r ymgeisydd ddefnyddio prosesydd geiriau yn ei arholiadau, gan ei fod yn adlewyrchu sut y bydd yn gweithio fel arfer yn y ganolfan ac y bydd yn caniatáu iddo weithio'n annibynnol.

- Ni all ymgeisydd â pharlys difrifol yr ymennydd ddefnyddio ei ddwylo. Ni all ddefnyddio technoleg adnabod llais oherwydd ei fod yn siarad yn aneglur. Mae cais ar-lein wedi'i gymeradwyo yn caniatáu defnyddio ysgrifennydd ym mhob pwnc heblaw papurau ysgrifennu Ieithoedd Tramor Modern gan ei fod yn rhy anodd iddo sillafu pob gair fesul llythyren.

- Ni all ymgeisydd â dyspracsia difrifol ddefnyddio prosesydd geiriau oherwydd bod ei sgiliau symud yn wan. Gall arddweud geiriau yn Sbaeneg, yr Iaith Dramor Fodern o'i dewis, fesul llythyren. Caniateir iddi gael ysgrifennydd yn yr arholiad Ysgrifennu Sbaeneg os bydd yn sillafu'r geiriau fesul llythyren wrth arddweud. Mewn pynciau eraill, caniateir iddi ddefnyddio technoleg adnabod llais heb sillafu'r geiriau, oni bai eu bod yn eiriau anghyffredin. Dyfernir marciau iddi am y sgiliau y mae hi wedi'u dangos.

- Caiff ymgeisydd ag **anawsterau dysgu sylweddol** ei asesu gan aseswr penodedig y ganolfan. Mae'n cyflawni sgôr sillafu wedi'i safoni is na'r cyfartaledd, sef 73. Gan nad yw llawer o'i sillafiadau anghywir yn adnabyddadwy, mae'r CAAA yn penderfynu gwneud cais am ysgrifennydd sy'n adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio mewn profion mewnol yn yr ysgol. Mae'r CAAA yn prosesu cais ar-lein am ysgrifennydd, a chymeradwyir y cais hwn.

- Mae'r CAAA wedi cael pryderon ynglŷn â disgybl am amser. Mae wedi cael diagnosis anhwylder y sbectrwm awtistig. Mae'r disgybl yn cael **anawsterau sylweddol a pharhaus** wrth ganolbwyntio ac nid yw'n gallu ysgrifennu mewn unrhyw fanylder o gwbl. Mae ei sgiliau llafar galw i gof yn dda iawn. Mae athrawon wedi dangos pryder ond am nad yw ei lawysgrifen yn annarllenadwy nac yn amhosibl ei adnabod, ni ddyfarnwyd ysgrifennydd iddo. Pan oedd yr ymgeisydd yn sefyll ei set olaf o ffug arholiadau dangosodd pob athro bryder. Mae'n gallu ateb cwestiynau dewis lluosog ond mae'n methu'n glir ag ysgrifennu atebion manwl. Trefnodd y CAAA i'w ffug arholiadau TGAU Saesneg Iaith gael eu cynnal eto gydag ysgrifennydd er mwyn gweld a fyddai'n gwneud gwahaniaeth. Roedd yn gallu ateb cwestiynau na geisiodd eu hateb y tro cyntaf ac mae'n ymddangos ei fod wedi cynyddu ei siawns o ennill gradd yn y pwnc yn sylweddol. Mae'r CAAA yn penderfynu prosesu cais ar-lein am ysgrifennydd, a chymeradwyir y cais hwn.

5.8 Prosesydd geiriau*

*__Nid__ yw'n ofynnol prosesu cais am brosesydd geiriau gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu. (Mae hyn hefyd yn berthnasol lle mae ymgeisydd yn defnyddio prosesydd geiriau dros dro oherwydd anaf dros dro.)

5.8.1 Caniateir i ganolfannau ddarparu prosesydd geiriau gyda'r gwirydd sillafu/testun rhagfynegi wedi'i analluogi (wedi'i ddiffodd) i ymgeisydd os mai dyma ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan.

Er enghraifft, mae ansawdd yr iaith yn gwella'n sylweddol oherwydd y defnydd o brosesydd geiriau gan fod problemau gyda chynllunio a threfnu wrth ysgrifennu â llaw.

(Mae hyn hefyd yn estyn y defnydd o beiriannau Braille electronig a llechi.)

5.8.2 Ystyrir ei bod yn arfer safonol defnyddio proseswyr geiriau mewn cydrannau asesiad di-arholiad onid yw'r fanyleb yn gwahardd hynny.

5.8.3 Caniateir i ymgeisydd sy'n defnyddio prosesydd geiriau mewn arholiad i deipio cwestiynau penodol, h.y. y rhai hynny sy'n gofyn am ysgrifennu estynedig, ac ysgrifennu atebion byrrach â llaw.

DS Arholiadau sy'n cynnwys swm sylweddol o ysgrifennu yw'r rhai lle y bydd ymgeiswyr yn aml angen teipio, yn ogystal â'r rhai hynny sy'n rhoi mwy o alw ar yr angen i drefnu'r meddwl a chynllunio atebion estynedig. Mae arholiadau sy'n gofyn am atebion symlach yn aml yn haws i'w hysgrifennu â llaw yn y llyfryn atebion gan fod yr ymgeisydd yn osgoi'r anhawster sy'n gysylltiedig â symud yn ôl ac yn ymlaen rhwng edrych ar y papur cwestiynau a'r sgrin gyfrifiadurol.

5.8.4 Ar gyfer y rheoliadau ar ddefnyddio prosesydd geiriau mewn arholiadau ysgrifenedig, gweler cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau* (y cyfeirir ato'n gyffredin fel llyfryn 'ICE' CGC): [Dogfennau CGC (cbac.co.uk)]

Gall corff dyfarnu ei gwneud yn ofynnol i gwblhau dalen flaen prosesydd geiriau.

Ni ellir caniatáu prosesydd geiriau i ymgeisydd dim ond am ei fod bellach am deipio yn hytrach nag ysgrifennu mewn arholiadau neu'n gallu gweithio'n gyflymach ar fysellfwrdd, neu oherwydd ei fod yn defnyddio gliniadur gartref.

Mae'n **rhaid** i'r defnydd o brosesydd geiriau adlewyrchu ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan. Er enghraifft, lle mae'r cwricwlwm yn cael ei ddarparu'n electronig ac mae'r ganolfan yn darparu proseswyr geiriau i'r holl ymgeiswyr.

Efallai y bydd y ganolfan yn dymuno nodi'r mathau o ymgeisydd y bydd y ganolfan yn ystyried y byddai'n fuddiol iddynt ddefnyddio prosesydd geiriau. Er enghraifft, ymgeisydd â'r canlynol:

- anhawster dysgu sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir ar ei allu i ysgrifennu'n ddarllenadwy;
- cyflwr meddygol;
- anabledd corfforol;
- nam synhwyraidd;
- problemau cynllunio a threfnu wrth ysgrifennu â llaw;
- llawysgrifen wael.

Nid yw'r rhestr hon yn gyflawn.

Rhaid i aelod o uwch dîm arweinyddiaeth y ganolfan lunio polisi prosesydd geiriau, penodol i'r ganolfan, sy'n rhoi manylion y meini prawf y mae'r ganolfan yn eu defnyddio i ddyfarnu a dyrannu proseswyr geiriau ar gyfer arholiadau. **Rhaid** i'r polisi hwn fod ar gael i'w archwilio.

Enghreifftiau – prosesydd geiriau

- Mae ymgeisydd na all ysgrifennu'n ddarllenadwy oherwydd bod ganddi anawsterau dysgu sylweddol yn gwneud cais i ddefnyddio prosesydd geiriau mewn arholiadau. **Dyma ei ffordd arferol o gynhyrchu gwaith ysgrifenedig yn y ganolfan** oherwydd ni all ei hathrawon ddarllen ei hysgrifen. Mae hi'n fedrus iawn yn defnyddio prosesydd geiriau. Mae'r CAAA yn caniatáu iddi ddefnyddio prosesydd geiriau yn ei harholiadau.

- Nid oes gan ymgeisydd anhawster dysgu ond mae'n ysgrifennwr 'anniben'. Mae ei lawysgrifen yn anodd ei deall. Mae'n gwneud cais i gael defnyddio prosesydd geiriau. Caniateir hyn gan y CAAA am ei fod yn adlewyrchu ei **ffordd arferol o weithio yn y ganolfan**.

- Mae ymgeisydd am ddefnyddio prosesydd geiriau am mai dyna'i **ffordd arferol o weithio yn y ganolfan**. Fodd bynnag, mae'r ymgeisydd hefyd am ddefnyddio'r cyfleuster gwirio sillafu a gramadeg. O dderbyn nad yw hi'n bodloni'r meini prawf sydd wedi'u cyhoeddi ar gyfer ysgrifennydd, ni all yr ymgeisydd ddefnyddio'r cyfleuster gwirio sillafu a gramadeg. Mae'r CAAA yn caniatáu iddi ddefnyddio prosesydd geiriau yn unol â'r rheoliadau fel y nodir yn llyfryn 'ICE' CGC.

- Mae gan ymgeisydd sydd ag anawsterau dysgu sylweddol ysgrifen eithaf darllenadwy. Fodd bynnag, mae'n gadael llawer o bethau allan ac ni all roi trefn briodol ar ei syniadau. Mae ei sgriptiau ysgrifenedig yn ddarllenadwy ond maent yn frith o farciau croesi allan a hepgoriadau. Mae'n gofyn am gael defnyddio prosesydd geiriau ac mae'r CAAA yn caniatáu hynny. Mae'r defnydd o brosesydd geiriau'n ei alluogi i gywiro testun, cyflwyno'r atebion yn y drefn iawn ac mae'n **adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn y ganolfan**.

- Mae ymgeisydd dall yn gofyn am gael defnyddio prosesydd geiriau yn ei arholiadau. Hefyd mae'n gofyn am gael defnyddio darllenydd sgrin er mwyn gallu 'darllen' yn ôl a gwirio'r atebion a deipiwyd. Caiff y trefniadau hyn eu caniatáu wrth ddefnyddio prosesydd geiriau yn ei arholiadau. **Fodd bynnag, os yw'r ymgeisydd hefyd am ddefnyddio cyfleuster rhagfynegi testun a/neu wirydd sillafu a gramadeg rhaid iddo fodloni'r meini prawf sydd wedi'u cyhoeddi ar gyfer ysgrifennydd, gyda chais cymeradwy yn ei le.**

Enghreifftiau – Prosesydd geiriau a 25% o amser ychwanegol

- Mae gan ymgeisydd gyflymder ysgrifennu rhydd sy'n is na'r cyfartaledd wrth ysgrifennu â llaw. Fodd bynnag, defnyddio prosesydd geiriau yw ei **ffordd arferol o weithio yn y ganolfan**. Wrth deipio, gall gynhyrchu ei gwaith ysgrifenedig yn effeithiol. Mae'r CAAA yn caniatáu defnyddio prosesydd geiriau gan ei fod yn dileu'r rhwystr a achosir gan ei llawysgrifen araf. Bydd y CAAA yn ystyried a oes angen 25% o amser ychwanegol pan fydd yn ysgrifennu â llaw, er enghraifft wrth sefyll arholiadau TGAU Mathemateg a Gwyddoniaeth. Bydd angen asesu gallu prosesu gwybyddol yr ymgeisydd gan y bydd angen dwy sgôr wedi'u safoni is na'r cyfartaledd neu un sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd arni **ac** un sgôr wedi'i safoni cyfartaledd isel er mwyn cael 25% o amser ychwanegol wedi'i ddyfarnu.

- Mae gan ymgeisydd sydd ag anawsterau dysgu sylweddol gyflymder ysgrifennu â llaw sy'n is na'r cyfartaledd ac yn is na'r sgôr cyfartalog ym meysydd prosesu gwybyddol a chyflymder darllen. Gan ddefnyddio prosesydd geiriau yn ei **ffordd arferol o weithio yn y ganolfan**, mae wedi gallu gwella ei gyflymder teipio i gyfateb â'r gyfradd ysgrifennu â llaw gyfartalog gyfatebol. Fodd bynnag, mae ganddo **anawsterau parhaus a sylweddol** wrth ddehongli cwestiynau a llunio ei atebion teipiedig. Rhoddir 25% o amser ychwanegol iddo, yn ogystal â'r defnydd o brosesydd geiriau, oherwydd mae'r ddau drefniad yn briodol i'w anghenion.

5.9 Trawsgrifiad Braille*

****Nid** yw'n ofynnol prosesu cais am drawsgrifiad Braille gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.*

5.9.1 Bydd angen trawsgrifio i brint ar rai sy'n defnyddio peiriant braille â llaw. **Rhaid** i'r ganolfan drawsgrifio pob sgript Braille.

5.9.2 Ar gyfer y rheoliadau ar ddefnyddio trawsgrifiad Braille, gweler cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau:*
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

5.10 Anogwr*

*__Nid__ yw'n ofynnol prosesu cais am anogwr gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.

5.10.1 Caniateir anogwr lle mae gan ymgeisydd anhawster andwyol sylweddol a thymor hir wrth ganolbwyntio neu lle mae pethau'n tynnu ei sylw'n gyson o ganlyniad i hyn.

Er enghraifft, mae'r ymgeisydd:

- yn meddu ar synnwyr prin o amser, os o gwbl (e.e. ymgeiswyr ag ADHD neu ASD); **neu**
- yn colli'r gallu i ganolbwyntio yn gyson; **neu**
- yn cael ei effeithio gan anhwylder gorfodaeth obsesiynol sy'n arwain iddynt ddal i adolygu cwestiwn yn lle symud ymlaen i gwestiynau eraill.

Gall ymgeisydd gael ei gynorthwyo gan anogwr a all ei helpu i ganolbwyntio ar yr angen i ateb cwestiwn ac yna symud ymlaen i ateb y cwestiwn nesaf.

5.10.2 Ar gyfer y rheoliadau ar ddefnyddio anogwr, gweler cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau:*
[Dogfennau CGC (cbac.co.uk)]

Enghreifftiau – anogwyr

- Nid oes gan ymgeisydd ag ASD unrhyw synnwyr o amser. Mae'r anogwr yn gweld nad yw'r ymgeisydd yn gwneud unrhyw beth. Mae hi'n dweud "Jake, canolbwyntia ar y cwestiwn, mae 15 munud ar ôl".
- Mae ymgeisydd ag anhwylder gorfodaeth obsesiynol yn mynd dros y cwestiwn cyntaf dro ar ôl tro. Mae'r anogwr yn taro'r ddesg bob chwarter awr. Mae'r ymgeisydd yn gwybod faint o gwestiynau y mae'n rhaid eu cwblhau o fewn yr amser hwnnw ac mae'n ceisio symud ymlaen.
- Mae ymgeisydd ag Anhwylder Diffyg Canolbwyntio â Gorfywiogrwydd yn gweithio am rai munudau ac yna'n edrych allan trwy'r ffenestr. Gan ei bod yn sefyll ei harholiad â threfniadau goruchwylio ar wahân, gall yr anogwr alw ei henw allan er mwyn tynnu ei sylw'n ôl at y papur cwestiynau.

5.11 Addasydd Iaith

5.11.1 **Nid** yw *Trefniadau Mynediad ar-lein* yn cynnwys Addasydd Iaith. Fodd bynnag, mae'n galluogi canolfannau i gyfeirio ceisiadau unigol at gyrff dyfarnu. I ddechrau, dylai'r ganolfan ddewis 'Arall'. Bydd hyn yn arwain at wrthod y cais yn awtomatig. Yna **rhaid** i'r ganolfan wneud atgyfeiriad ar-lein gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* i'r corff dyfarnu perthnasol a fydd yn ystyried y cais ar sail anghenion yr ymgeisydd.

Dylid ystyried Addasydd Iaith fel trefniant prin ac eithriadol. Dim ond ar gyfer yr ymgeiswyr hynny y mae eu hanabledd yn cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir iawn sy'n arwain at anawsterau sylweddol a pharhaol iawn wrth gael mynediad at a phrosesu gwybodaeth y dylid ei ystyried.

Dim ond pan fetho popeth arall y dylid ystyried Addasydd Iaith fel addasiad. Dim ond ar ôl i bob addasiad perthnasol arall gael ei ystyried a'i nodi fel addasiad anaddas neu anymarferol y dylid gwneud cais. **Rhaid** bod cyfiawnhad cryf iawn dros fod angen Addasydd Iaith.

Nam sylweddol – addasrwydd a thystiolaeth o angen

5.11.2 Fel rhan o'r dystiolaeth ategol i gorff dyfarnu, **rhaid** i'r ymgeisydd gael sgôr wedi'i safoni o 69 neu lai (sgôr wedi'i safoni sy'n sylweddol is na'r cyfartaledd) mewn perthynas â darllen a deall a/neu eirfa. Bydd yr ymgeisydd wedi'i asesu gyda fersiynau cyfredol o brofion wedi'u safoni'n genedlaethol yn cael eu cynnal **o fewn 26 mis i'r arholiad terfynol**. (Mae'n bosibl i'r ymgeisydd gael ei asesu gan Athro i'r Byddar cymwys, a fydd yn cofnodi canlyniadau ei asesiad yn Rhan 2 Ffurflen 8.)

Mae'n **rhaid** i'r addasiad helaeth i'r iaith adlewyrchu ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan, yn unol â'r dystiolaeth sydd yn Rhan 1 Ffurflen 8.

Mae corff dyfarnu yn cadw'r hawl i ofyn am dystiolaeth gan y ganolfan.

Addasydd Iaith

5.11.3 Mae Addasydd Iaith yn oedolyn cyfrifol a all egluro iaith yr holi a ddefnyddir yn y papur arholiad pan ofynnir am hyn gan ymgeisydd.

Ni ddylai'r Addasydd Iaith esbonio termau technegol na thermau penodol i'r pwnc. Mae'r gallu i ddeall y termau hyn yn rhan o'r asesiad. Os caiff termau o'r fath eu hesbonio wrth yr ymgeisydd caiff gofynion y cwestiwn eu cyfaddawdu a gall hyn fod yn ymarfer annheg. (Gweler Y rheolau – defnyddio Addasydd Iaith yn yr adran hon.)

Gall Addasydd Iaith hefyd fod yn ddarllenydd (gweler adran 5.5). Dylai canolfannau nodi **nad** oes angen cais ar wahân am ddarllenydd.

Papurau (neu rannau o bapurau) sy'n profi darllen

5.11.4 **Ni** chaniateir i Addasydd Iaith ddarllen cwestiynau neu destun mewn papurau (neu rannau o bapurau) sy'n profi darllen.

Gellir rhoi amser ychwanegol o hyd at 50% i ymgeisydd a fyddai fel arfer yn gymwys i gael Addasydd Iaith, ond lle **na** chaniateir y trefniant hwn mewn papur (neu rannau o bapur) sy'n profi darllen. Bydd cais wedi'i gymeradwyo am Addasydd Iaith yn caniatáu i'r CAAA roi hyd at 50% o amser ychwanegol i ymgeisydd mewn papur (neu rannau o bapur) sy'n profi darllen.

Lle mae Addasydd Iaith yn defnyddio dehongliad iaith arwyddion, gall arwyddo'r cyfarwyddiadau, ond **nid** y cwestiynau, mewn arholiadau Ieithoedd Tramor Modern, Iaith Gymraeg, Saesneg a Gwyddeleg. **Ni ddylai** deunydd testun/ffynhonnell neu ddarnau llenyddol gael eu harwyddo i'r ymgeisydd.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.11.5 Mae'n **rhaid** i'r ganolfan gofio bod gweithredu fel Addasydd Iaith yn gofyn am lawer mwy o sgiliau na'r rhan fwyaf o drefniadau eraill.

Rhaid i Addasydd Iaith gael y canlynol:

- hyfforddiant achrededig wedi'i gwblhau'n llwyddiannus; (Bydd Arolygwr Canolfannau CGC yn gofyn am gael gweld tystiolaeth o hyfforddiant achrededig wedi'i gwblhau'n llwyddiannus.)
- gwybodaeth am y pwnc sy'n cael ei arholi er mwyn adnabod geirfa benodol i'r pwnc a thermau technegol;
- gwybodaeth weithredol dda o strwythurau gramadegol yr iaith Saesneg;
- dealltwriaeth o effaith geiriau gorchymyn a disgwyliadau arholwr o ateb ymgeisydd.

Gall Athro i'r Byddar cymwys weithredu fel Addasydd Iaith heb fod angen cwblhau hyfforddiant achrededig yn llwyddiannus.

5.11.6 Lle bo'n bosibl, dylai'r ymgeisydd fod yn gyfarwydd â'r Addasydd Iaith. (Bydd hyn yn hanfodol i rai ymgeiswyr awtistig ac ymgeiswyr sydd â nam ar y clyw a fydd yn dibynnu ar lais cyfarwydd/patrymau gwefus.)

Lle nad hyn yw'r achos, **rhaid** i'r ymgeisydd:

- gael cyfle i ddod yn gyfarwydd â'r Addasydd Iaith gan ddefnyddio cyflwyniad prawf; **a**
- bod yn gysurus gyda'r dull o gyfathrebu.

5.11.7 Dylai'r ymgeisydd a'r Addasydd Iaith fod mewn ystafell arall, i ffwrdd o'r brif ystafell arholiadau.

5.11.8 **Rhaid** i Addasydd Iaith a goruchwyliwr ar wahân fod ar gael i bob ymgeisydd. **Rhaid** i'r goruchwyliwr wrando'n ofalus ac arsylwi ar ymddygiad yr Addasydd Iaith drwy gydol yr arholiad. **Rhaid** i'r goruchwyliwr wrthlofnodi'r daflen glawr gan sicrhau ei bod yn adlewyrchiad clir o sut gweithredodd yr Addasydd Iaith yn ystod yr arholiad.

5.11.9 Lle y byddant ar gael, **rhaid bob amser** archebu papurau â'r iaith wedi'i haddasu i ymgeiswyr sy'n defnyddio Addasydd Iaith. (Gweler Pennod 6, adran 6.6.)

5.11.10 Bydd cais wedi'i gymeradwyo am Addasydd Iaith yn caniatáu i'r ganolfan agor y pecyn papur cwestiynau **un awr cyn yr amser a gyhoeddwyd gan y corff dyfarnu ar gyfer dechrau'r arholiad**. Dylai copi o'r papur cwestiynau fod ar gael i'r Addasydd Iaith i'w alluogi/galluogi i:

- nodi ac uwcholeuo termau technegol neu benodol i'r pwnc a geiriau gorchymyn **nad** oes modd eu haddasu;
- wneud nodiadau ar y copi os yw'n sylwi ar iaith a allai fod yn broblemus.

Dim ond os bydd yr ymgeisydd yn nodi'n glir **nad** yw'n deall geiriad cwestiwn penodol y dylai'r Addasydd Iaith addasu mewn arholiad.

Rhaid i gopi'r Addasydd Iaith o'r papur cwestiynau:

- gael ei anodi dim ond yn yr ystafell arholiadau ac **ni chaniateir** ei ddangos i unrhyw un arall heblaw am Addasydd Iaith arall sy'n gweithio yn yr un ystafell; **a**
- gael ei gadw gan y ganolfan tan y bydd y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno adolygiadau o'r marcio wedi mynd heibio i'r gyfres arholiadau perthnasol.

Cofiwch

Ar wahân i gymwysterau TLM, **rhaid** argraffu Ffurflen 6A (taflen glawr yr Addasydd Iaith) o wefan y CGC:
[Dogfennau CGC (cbac.co.uk)]

Ar gyfer cymwysterau TLM, **rhaid** llwytho Ffurflen 13 i lawr o'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Rhaid hefyd rhoi Ffurflen 6A neu Ffurflen 13 y tu mewn i sgript gyflawn yr ymgeisydd.

Y rheolau – defnyddio Addasydd Iaith

- **gall** yr Addasydd Iaith Lafar fynd trwy'r cyfarwyddiadau a darllen y cwestiynau i'r ymgeisydd; (Lle y caniateir, mae darllen i ymgeiswyr yn rhan o rôl yr Addasydd Iaith.)

- **dim ond** pan fydd ymgeisydd yn nodi **angen penodol am gymorth** y dylai aralleirio neu esbonio iaith holi papur cwestiynau;

- rhaid i Addasydd Iaith lafar **beidio ag** aralleirio neu egluro iaith dechnegol neu benodol i'r pwnc gan y gallai hyn roi mantais neu anfantais i'r ymgeisydd;

- **rhaid iddo beidio** â newid deunydd ffynhonnell sy'n profi gallu'r ymgeisydd i ddeall y wybodaeth. Mae deunydd ffynhonnell yn aml yn ddyfyniad a gall fod cydnabyddiaeth o'r ffynhonnell wreiddiol;

- **rhaid** iddo fod yn ofalus iawn wrth addasu geiriau 'gorchymyn' mewn cwestiynau megis *disgrifiwch, esboniwch* ac *awgrymwch* gan y gallai newid geiriau o'r fath newid natur y cwestiwn a rhoi'r ymgeisydd o dan anfantais. Yn y rhan fwyaf o achosion **ni** ddylid addasu geiriau gorchymyn;

- **rhaid** sicrhau bod y dull o gyfathrebu a ddefnyddir yn adlewyrchu dull arferol yr ystafell ddosbarth.
  Gall hyn gynnwys dweud y gair neu'r ymadrodd, Saesneg wedi'i chodio â llaw, h.y. sillafu â bys neu SSE (Saesneg wedi'i gefnogi ag arwyddion), y defnydd o Lefaru wedi'i Giwio, y defnydd o BSL neu'r defnydd o ysgrifen i esbonio ystyr gair neu ymadrodd;

- **rhaid** cofnodi unrhyw aralleirio neu esbonio ar y daflen glawr Addasydd Iaith. Os na fu unrhyw aralleirio neu eglurhad, **rhaid** nodi hyn hefyd ar y ddalen glawr;

- **rhaid** tanlinellu ar ddiwedd yr arholiad unrhyw eiriau neu ymadroddion ar y papur cwestiynau a gafodd eu haralleirio neu a eglurwyd i'r ymgeisydd. Os yw'r papur cwestiynau ar wahân i'r llyfryn ateb, **rhaid** ei gysylltu wrth lyfryn ateb yr ymgeisydd;

- **rhaid** sicrhau bod nodyn o'r dull cyfathrebu a ddefnyddir, e.e. siarad, ysgrifenedig, BSL, yn cael ei wneud ar y daflen glawr Addasydd Iaith.

Mae awgrym o gymorth cof i Addasydd Iaith ar gael yn Atodiad 3.

5.12 Siaradwr byw ar gyfer cydrannau arholiadau wedi'u recordio ymlaen llaw*

*****Nid** yw'n ofynnol prosesu cais am Siaradwr Byw gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.

5.12.1 Caniateir i'r CAAA ddarparu siaradwr byw ar gyfer cydrannau arholiadau wedi'u recordio, e.e. arholiadau Gwrando ITM, i ymgeisydd pan mai hyn yw ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan. Bydd yr ymgeisydd yn cael **anawsterau parhaus a sylweddol** wrth ddilyn iaith lafar ar gyflymder cyffredin.

5.12.2 Ar gyfer profion clywedol, gall fod angen mwyhad clir er mwyn gwella gallu'r ymgeisydd i glywed, neu gellir darllen trawsgrifiad o'r prawf darllen er mwyn galluogi'r ymgeiswyr hefyd i ddarllen gwefusau/lleferydd. (Gweler Pennod 6, paragraff 6.6.5 am wybodaeth bellach ar archebu trawsgrifiadau o brofion.) Efallai y bydd angen i'r CAAA ymgynghori ag athro arbenigol, er enghraifft Athro i'r Byddar cymwys, er mwyn nodi'r trefniant mwyaf priodol i ymgeisydd sydd wedi colli ei glyw.

5.12.3 Bydd y siaradwr byw yn siarad, yn darllen yn uchel neu'n annog yn yr iaith sy'n cael ei hasesu, e.e. Ffrangeg wedi'i hannog, cynnwys y CD neu'r tâp mewn arholiad Gwrando.

5.12.4 Lle mae'n hawdd cymysgu llythrennau dechreuol geiriau, e.e. deux fois a neuf fois, gall y siaradwr byw:

- ddal cerdyn i fyny'n dangos y llythyren gyntaf, h.y. 'd' neu 'n';
- ysgrifennu 'n' neu 'd' ar y bwrdd;
- sillafu â bys llythyren flaen y gair.

5.12.5 Lle bynnag y bo hynny'n bosibl, dylai athro pwnc neu athro arbenigol yr ymgeisydd weithredu fel siaradwr byw.
Fodd bynnag, **rhaid** i oruchwyliwr fod yn yr ystafell arholiadau **bob amser**.

5.12.6 Yn ddelfrydol dylai siaradwr byw weithio gydag un ymgeisydd. **Rhaid** i'r ganolfan **bob amser** ystyried galluoedd ymgeiswyr fel darllenwyr gwefusau/lleferydd wrth ofyn iddyn nhw rannu siaradwr byw. **Ni** ddylid **byth** neilltuo mwy na chwe ymgeisydd i un siaradwr byw, a dylid eu rhoi i eistedd mewn ffordd sy'n sicrhau'r budd mwyaf o'r siaradwr byw.

5.12.7 Lle caiff cryno ddisgiau neu drawsgrifiadau o brofion eu defnyddio, dylid caniatáu i'r siaradwr byw gael y cryno ddisg neu'r trawsgrifiad **un awr cyn yr amser a gyhoeddwyd gan y corff dyfarnu ar gyfer dechrau'r arholiad.**

Bwriad hyn yw caniatáu amser i'r siaradwr byw baratoi. Gall fod angen oedi dechrau'r arholiad i'r ymgeisydd/ymgeiswyr o dan sylw. **Rhaid** i'r ymgeisydd/ymgeiswyr gael eu rhoi o dan oruchwyliaeth y ganolfan pan fydd y siaradwr byw'n paratoi at yr arholiad.

5.12.8 Caniateir ailadrodd ychwanegol, os oes ei angen, er mwyn cymryd i ystyriaeth bod yr ymgeisydd yn dioddef diffyg canolbwyntio yn **barhaus** neu i alluogi'r ymgeisydd i brosesu'r wybodaeth yn haws.

Oherwydd yr ailadrodd ychwanegol y gall fod ei angen, gall fod angen hyd at 25% o amser ychwanegol hefyd oherwydd **anawsterau sylweddol a pharhaus** yr ymgeisydd wrth ddilyn iaith ar lafar ar gyflymder cyffredin. (Gweler Pennod 5, paragraff 5.2.3.)

Mewn **amgylchiadau prin ac eithriadol iawn**, gall fod angen hyd at 50% o amser ychwanegol ar yr ymgeisydd. (Gweler Pennod 5, adran 5.3.)

Rhaid prosesu cais am amser ychwanegol ar-lein **bob amser**.

5.12.9 Os yw'r recordiad yn cynnwys defnyddio dau neu ragor o gymeriadau, gellid defnyddio siaradwr byw gwahanol am bob rôl. Fodd bynnag, os teimlir ei bod yn ddymunol defnyddio un siaradwr byw am y prawf cyfan, **rhaid** ei gwneud yn glir pa gymeriad sy'n siarad.

5.13 Cyfathrebydd Proffesiynol (ar gyfer ymgeiswyr sy'n defnyddio Iaith Arwyddion)*

****Nid** yw'n ofynnol prosesu cais gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* nac i gofnodi bod y trefniant yn cael ei ddefnyddio. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant.*

5.13.1 Mae'r CAAA yn cael darparu Cyfathrebydd Proffesiynol i ymgeisydd lle mai ei ddull arferol o weithio yn y ganolfan yw defnyddio Iaith Arwyddion.

Cyfathrebydd Proffesiynol

5.13.2 Rôl Cyfathrebydd Proffesiynol yw cyflwyno'r cwestiynau mewn iaith wahanol heb:

- newid yr ystyr; **a/neu**
- rhoi unrhyw wybodaeth ychwanegol; **neu**
- roi esboniad am yr hyn y mae'r cwestiwn am ei gael gan yr ymgeisydd.

5.13.3 Bydd Cyfathrebydd Proffesiynol yn gweithio'n 'fyw' ym mhresenoldeb yr ymgeisydd yn ystod yr arholiad er mwyn caniatáu am amrywiadau rhanbarthol yr ymgeisydd o ran arwyddion BSL/ISL. O ganlyniad, ni all y corff dyfarnu wirio'r dehongliad iaith arwyddion am gywirdeb. **Rhaid bod yn ofalus iawn na fydd yr ymgeisydd yn cael mantais nac anfantais trwy hyn.** Dylai'r canolfannau greu fideo o'r Cyfathrebydd Proffesiynol wrthi er mwyn dangos cywirdeb.

Y rheolau – defnyddio Cyfathrebydd Proffesiynol

5.13.4 **Rhaid** i'r Cyfathrebydd Proffesiynol fod yn hyddysg wrth ddefnyddio iaith arwyddo'r ymgeisydd, a rhaid iddo **yn ddelfrydol** fod yn gymwys i BSL/ISL Lefel 3 o leiaf (ac ymgyrraedd tuag at Lefel 6). **Rhaid** i'r Cyfathrebydd Proffesiynol fod ar lefel briodol ar gyfer yr arholiad. Cynghorir bod y Cyfathrebydd Proffesiynol yn Addasydd Iaith Lafar cymwys hefyd. **Rhaid** i'r Cyfathrebydd Proffesiynol fod yn gyfarwydd i'r ymgeisydd a **rhaid** iddo weithio ar gyflymder yr ymgeisydd bob amser.

5.13.5 Mae'n **rhaid** i'r Cyfathrebydd Proffesiynol fod yn gyfarwydd â'r pwnc sy'n cael ei arholi a dull arferol yr ymgeisydd o weithio. Bydd hyn yn sicrhau **nad** yw ystyr y cwestiwn yn cael ei newid a bod termau technegol a phenodol i'r pwnc yn cael eu hadnabod a'u sillafu â'r bysedd. (**Ni** ddylid arwyddo termau technegol a phenodol i'r pwnc.)

(Mae gallu'r ymgeisydd i adnabod a deall fersiwn Saesneg (neu Gymraeg) o dermau technegol neu rai penodol i'r pwnc yn rhan o'r asesiad. Os bydd termau o'r fath yn cael eu harwyddo yn hytrach na'u sillafu â'r bysedd, yna bydd gofynion y cwestiwn wedi'u cyfaddawdu. **Mae hyn yn gamymddwyn.**)

5.13.6 **Nid** yw Cyfathrebydd Proffesiynol yn ddarllenydd. Fodd bynnag, gall yr un person fod yn ddarllenydd ac yn Gyfathrebydd Proffesiynol. Rhaid bod caniatâd wedi'i roi i ddefnyddio Cyfathrebydd Proffesiynol a darllenydd. Rhaid cadw'n gaeth at y rheoliadau ar gyfer defnyddio pob trefniant. (Gweler Pennod 5, adran 5.5 am reolau defnyddio darllenydd.)

5.13.7 Gall y Cyfathrebydd Proffesiynol arwyddo'r cyfarwyddiadau a'r cwestiynau i ymgeiswyr sy'n sefyll papurau ysgrifenedig heblaw mewn arholiadau Ieithoedd Tramor Modern neu Saesneg, Gwyddeleg neu Gymraeg Iaith.

5.13.8 Mewn arholiadau Ieithoedd Tramor Modern neu Saesneg, Gwyddeleg neu Gymraeg Iaith dim ond arwyddo'r cyfarwyddiadau y gall y Cyfathrebydd Proffesiynol ei wneud, ni all arwyddo'r cwestiynau.

5.13.9 **Ni** ddylai'r Cyfathrebydd Proffesiynol arwyddo testunau/deunydd ffynhonnell na detholiadau llenyddol.

Cyfathrebydd Proffesiynol

5.13.10 Gall y Cyfathrebydd Proffesiynol ddefnyddio ailadrodd os yw'r ymgeisydd yn gofyn am hyn. Gellir darparu llofnodi amgen o iaith yr holi. Fodd bynnag, **ni ellir mewn unrhyw amgylchiadau roi esboniad o'r cwestiwn neu eglurhad o iaith yr holi.** Bernir y byddai gweithredu fel hyn yn rhoi mantais annheg i'r ymgeisydd a **gallai fod yn achos o gamymddwyn**.

5.13.11 Ni ellir ond caniatáu i ymgeiswyr arwyddo eu hatebion mewn papurau cwestiynau neu mewn asesiad di-arholiad pan fydd yn bosibl sillafu'r atebion â'r bysedd neu lle mae'r atebion yn rhai un gair.

Mae awgrym o gymorth cof ar gyfer Cyfathrebydd Proffesiynol i'w gael yn Atodiad 4.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.13.12 Oherwydd yr ailadrodd ychwanegol a allai fod yn ofynnol, efallai y bydd angen 25% o amser ychwanegol yng ngoleuni **anawsterau parhaus a sylweddol** yr ymgeisydd. (Gweler Pennod 5, paragraff 5.2.3.)

5.13.13 Lle bo ar gael, **rhaid bob amser** archebu papur arholiad â'r iaith wedi'i haddasu i ymgeiswyr sy'n defnyddio Cyfathrebydd Proffesiynol (gweler Pennod 6, adran 6.6).

5.13.14 Gellir agor y pecyn papurau cwestiynau **un awr cyn yr amser a gyhoeddwyd gan y corff dyfarnu ar gyfer amser dechrau'r arholiad.** Dylid darparu copi o'r papur cwestiynau i'r Cyfathrebydd Proffesiynol er mwyn caniatáu iddo/iddi baratoi at yr arholiad. **Ni ddylid trafod na dangos cynnwys y papur i berson arall yn ystod y cyfnod hwn gan y byddai hyn yn gamymddwyn.**

5.13.15 Efallai y bydd angen rhoi ymgeiswyr y mae angen iddynt ddefnyddio Cyfathrebydd Proffesiynol mewn ystafell arall, ar wahân i'r brif ystafell arholiadau, ac os felly, bydd angen goruchwyliwr ar wahân.

Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)

Mewn Profion Siarad a Gwrando Cymraeg, Saesneg a Gwyddeleg **ni chaniateir** defnyddio Cyfathrebydd Proffesiynol.

Ni chaniateir Cyfathrebwyr Proffesiynol mewn papurau ysgrifenedig Cymraeg, Saesneg a Gwyddeleg ar wahân i roi cyfarwyddiadau'r papurau cwestiynau, onid yw hyn wedi'i ganiatáu'n benodol gan y fanyleb ar lefelau penodol.

Ni chaniateir arwyddo unrhyw ran o'r asesiad i'r ymgeisydd mewn profion darllen Saesneg, Gwyddeleg neu Gymraeg. Fodd bynnag, gall yr ymgeisydd ddefnyddio iaith arwyddion yn benodol i ddangos ei fod ef neu hi wedi darllen y darn yn gywir. Dylid cysylltu â'r corff dyfarnu am gyngor.

Cofiwch

Ar wahân i gymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **rhaid** argraffu Ffurflen 6 (taflen glawr Cyfathrebydd Proffesiynol) o wefan CGC:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, rhaid llwytho Ffurflen 13 i lawr o Borth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Rhaid hefyd rhoi Ffurflen 6 neu Ffurflen 13 y tu mewn i sgript gyflawn yr ymgeisydd.

5.14 Cynorthwyydd ymarferol

Prosesu ceisiadau

5.14.1 Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, **rhaid** prosesu cais gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

5.14.2 Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* yn gwrthod yn awtomatig unrhyw geisiadau i ddefnyddio cynorthwyydd ymarferol.

Yna, rhaid i'r ganolfan wneud atgyfeiriad ar-lein i'r corff dyfarnu perthnasol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. **Rhaid** darparu gwybodaeth fanwl sy'n rhestru'r tasgau y byddai'r cynorthwyydd ymarferol yn eu cyflawni. Bydd hyn yn caniatáu i'r corff dyfarnu sicrhau nad yw'r amcanion asesu'n cael eu cyfaddawdu, yn enwedig mewn pynciau fel Daearyddiaeth, Mathemateg a'r Gwyddorau.

5.14.3 **Ni** ddylid caniatáu i gynorthwyydd ymarferol ymgymryd â thasgau corfforol na dangos galluoedd corfforol lle maent yn rhan o'r amcanion asesu. **Ni** chaniateir cynorthwyydd ymarferol fel arfer mewn pynciau fel Celf a Dylunio, Dylunio a Thechnoleg a Cherddoriaeth.

5.14.4 Os cymeradwyir cynorthwyydd ymarferol, bydd yn cyflawni tasgau ymarferol ar gyfarwyddyd yr ymgeisydd.
(Gweler Y rheolau – defnyddio cynorthwyydd ymarferol yn yr adran hon.)

Er enghraifft**:**

- Efallai y bydd angen i ymgeisydd â chydlyniad symud gwael iawn gael help i ddal pren mesur, rhoi pren mesur yn y man priodol i dynnu llinell neu droi tudalennau'r sgript. Efallai y bydd angen cymorth ar yr ymgeisydd hefyd wrth ddefnyddio offer Mathemategol.

- Efallai y bydd angen i ymgeisydd â nam gweld sylweddol gael arwain ei law at y dudalen neu'r adran berthnasol o destun mewn papur. **Rhaid cymryd gofal i beidio ag arwain yr ymgeisydd at yr ateb**.

- Efallai y bydd angen cynorthwyydd ymarferol ar ymgeisydd dall i gofnodi safle pwyntiau neu linellau sy'n cael eu dynodi ar graff cyffyrddol gan ddefnyddio pinnau a bandiau elastig.

Ffactorau y mae'n rhaid i'r ganolfan eu hystyried

5.14.5 **Nid** yw cynorthwyydd ymarferol yn ddarllenydd nac yn ysgrifennydd. Gall yr un person weithredu fel cynorthwyydd ymarferol, darllenydd a/neu ysgrifennydd os rhoddwyd caniatâd am y trefniadau. Rhaid cadw'n gaeth at reoliadau defnyddio pob trefniant.

5.14.6 Efallai y bydd angen rhoi ymgeiswyr sy'n defnyddio cynorthwyydd ymarferol mewn ystafell arall, i ffwrdd o'r brif ystafell arholiadau.

Os yw'r ymgeisydd a'r cynorthwyydd ymarferol mewn ystafell ar wahân, ar sail un i un, gall y goruchwyliwr weithredu fel y cynorthwyydd ymarferol hefyd.

5.14.7 **Rhaid** i'r cynorthwyydd ymarferol fod yn ymwybodol, cyn yr arholiad, o'r dasg/tasgau y bydd yn ei/u gwneud fel y'i/y'u cymeradwywyd yn benodol gan y corff dyfarnu.

Y rheolau – defnyddio cynorthwyydd ymarferol

- **rhaid** iddo wneud tasgau ymarferol **fel sydd wedi'i gymeradwyo'n benodol gan y corff dyfarnu** ac **yn unol â chyfarwyddyd yr ymgeisydd, oni bai bod y sgìl sydd i'w berfformio yn ganolbwynt yr asesiad, (ac os felly ni chaniateir y cynorthwyydd ymarferol) neu pe byddai'r weithdrefn yn anniogel;**

- **rhaid** i gynorthwyydd ymarferol gyfeirio unrhyw broblemau cyfathrebu a geir yn ystod yr asesiad at y goruchwyliwr neu'r swyddog arholiadau ar unwaith;

- **rhaid cadw at y rheoliadau gan y gall methiant i wneud hynny arwain at ddiarddel yr ymgeisydd;**

- **rhaid** i gynorthwyydd ymarferol sicrhau diogelwch yr ymgeisydd a'r rhai o'i gwmpas;

- **ni ddylai** cynorthwyydd ymarferol roi help ffeithiol i'r ymgeisydd na dweud pryd bydd y dasg yn gyflawn;

- **ni ddylai** ysgrifennydd roi cyngor i'r ymgeisydd ynglŷn â pha gwestiynau i'w hateb, pa bryd i symud ymlaen i'r cwestiwn nesaf, na threfn ateb y cwestiynau;

- **gall** cynorthwyydd ymarferol ofyn i'r ymgeisydd ailadrodd cyfarwyddyd os nad ydynt yn glir.

Cofiwch

Pan fo cais yn cael ei brosesu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*, e.e. Ar gyfer cymwysterau TGAU a TAG, **rhaid** argraffu taflen glawr Cynorthwyydd Ymarferol a lenwyd eisoes o'r system a **rhaid** ei rhoi y tu mewn i sgript yr ymgeisydd.

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, **rhaid** llwytho Ffurflen 13 i lawr o'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Rhaid rhoi Ffurflen 13 y tu mewn i sgript yr ymgeisydd.

Rhaid atodi taflen glawr **yn ddiogel** at unrhyw asesiad di-arholiad a gaiff ei gwblhau gyda chymorth cynorthwyydd ymarferol. **Rhaid** anfon y gwaith at y cymedrolwr yn ogystal â'r sampl y gwnaed cais amdano.

Mae'n **rhaid** i'r dalennau clawr nodi'r cymorth a roddwyd gan y cynorthwyydd ymarferol.

Mae'n **rhaid** i'r daflen glawr gael ei llofnodi gan y cynorthwyydd ymarferol a'i gwrthlofnodi gan bennaeth y ganolfan neu'r swyddog arholiadau.

Enghreifftiau – cynorthwyydd ymarferol

- Mae gan ymgeisydd hemiplegia sy’n effeithio ar ochr chwith ei gorff. Mae’n llawdde. Dim ond i ddal offer yn llonydd wrth iddo gyflawni tasgau ymarferol mewn TGAU Gwyddoniaeth y mae angen iddo gael cynorthwyydd ymarferol. Mae'r cynorthwyydd ymarferol yn gweithredu fel ail law pan fydd angen defnyddio dwy law. Ni fydd yr ymgeisydd yn colli unrhyw farciau am weithredu am ei fod yn perfformio’r tasgau sy’n cael eu hasesu ar ei ben ei hun.

- Mae gan ymgeisydd barlys difrifol yr ymennydd ac ni all ddefnyddio ei ddwylo. Mae am gael ei gynnwys ar gwrs TGAU Dylunio a Thechnoleg ond ni all berfformio unrhyw sgiliau gwneud dyluniadau. Mae ei athro’n ei helpu yn ystod y cwrs. Gan na chaiff ei gredydu gydag unrhyw farciau am y sgiliau a gaiff eu cyflawni gan gynorthwyydd ymarferol, penderfynir y dylai gwblhau’r cwrs heb gofrestru am y fanyleb.

- Mae ymgeisydd am ddilyn cwrs TGAU Celf a Dylunio ond ni all gyflawni unrhyw sgiliau ymarferol yn annibynnol. Mae’r ganolfan yn gwneud cais am ganiatâd i ddefnyddio cynorthwyydd ymarferol. Gwrthodir y cais. Sylweddolir bod y fanyleb yn gofyn am sgiliau eraill na all eu cyflawni. Mae'r ymgeisydd felly'n penderfynu dilyn y cwrs er mwyn ei haddysg ond nid yw’n cofrestru am y fanyleb.

- Mae ymgeisydd sy'n astudio TGAU Addysg Gorfforol yn defnyddio cadair olwyn. Mae'n gallu arddangos ei sgiliau perfformio mewn digwyddiadau'r trac a maes mewn athletau. Mae angen cymorth cynorthwyydd ymarferol arni i osod ei chadair olwyn ac offer arall er mwyn gwneud y gorau o'i pherfformiad. Ni fernir bod cyfraniad y cynorthwyydd ymarferol yn rhoi mantais annheg ac felly caiff ei ganiatáu.

5.15 Safle arall i gynnal arholiadau

Caniateir trefniant mewn safle arall i gynnal arholiadau ar gyfer y cymwysterau canlynol:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cyntaf BTEC
- Cymwysterau Cenedlaethol BTEC
- Dyfarniadau BTEC Tech
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- Sgiliau Allweddol CCEA
- TLM
- FSMQ
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

Rhaid i'r CAAA gysylltu â'r swyddog arholiadau y bydd angen iddo gyfeirio at gyhoeddiad CGC *Instructions for conducting examinations*:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

5.15.1 Bydd yr ymgeisydd yn sefyll ei arholiad(au) mewn cyfeiriad preswyl **neu** mewn ysbyty nad yw wedi'i gofrestru'n ganolfan, oherwydd, er enghraifft:

- cyflwr meddygol sy'n atal yr ymgeisydd rhag sefyll arholiadau yn y ganolfan; **neu**
- anghenion cymdeithasol, emosiynol ac iechyd meddwl.

Mae gan yr ymgeisydd:

- nam sy'n cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir** sy'n golygu bod **anawsterau sylweddol a pharhaus** yn bresennol; **neu**
- salwch neu anaf dros dro ar adeg yr arholiad(au).

Rhaid i'r CAAA, neu uwch aelod o staff sydd â chyfrifoldebau bugeiliol, wneud y canlynol:

- bod yn fodlon bod yr ymgeisydd yn gallu sefyll arholiadau;
- cynhyrchu tystiolaeth ysgrifenedig yn cadarnhau'r angen am drefniant safle arall i Arolygwr Canolfannau CGC ar gais.

Nid yw'n ofynnol prosesu cais am safle arall gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. **Ni ddylai** canolfannau ddefnyddio 'Arall' wrth brosesu cais ar-lein, fodd bynnag, **rhaid** i'r swyddog arholiadau gyflwyno ffurflen safle arall ar-lein gan ddefnyddio'r Porth Gweinydd Canolfannau (CAP).

5.16 Trefniadau eraill ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anableddau*

*__Nid__ oes gofyniad i brosesu cais am y trefniadau a restrir isod gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.

- Offer mwyhau
- Peiriannau Braille
- Teledu cylch cyfyng (CCTV)
- Enwi lliwiau gan y goruchwyliwr ar gyfer ymgeiswyr sy'n lliwddall
- Troshaenau lliw (byddai hyn yn cynnwys riwliau darllen, troshaenau rhithiol a riwliau darllen rhithiol)
- Arholiad ar bapur lliw / wedi'i fwyhau
- Teganau ffidlan a pheli straen
- Cymorth golwg isel / chwyddhadur
- Amddiffynwyr clustiau/plygiau clustiau nad ydynt yn electronig
- Sganwyr Darllen Nodau Optegol (OCR)
- Goruchwyliaeth ar wahân yn y ganolfan (sefyll yr arholiad y tu allan i'r brif neuadd/ystafell arholiadau, e.e. ystafell ar gyfer grwp llai o ymgeiswyr)
- Papur sgwariau ar gyfer anawsterau gweledol gofodol

Rhaid i'r CAAA wneud ei benderfyniad yn seiliedig ar:

- p'un a oes gan yr ymgeisydd nam sylweddol a thymor hir sy'n cael effaith andwyol; **a**
- ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio o fewn y ganolfan.

Yn achos goruchwylio r wahân, mae anabledd yr ymgeisydd **wedi'i sefydlu yn y ganolfan** (gweler Pennod 4, paragraff 4.1.4). Mae'n hysbys i'r Tiwtor Dosbarth, Pennaeth Blwyddyn, y CAAA neu uwch aelod o staff â chyfrifoldebau bugeiliol. Er enghraifft, cyflwr meddygol tymor hir sy'n effeithio'n sylweddol ac yn andwyol.

Rhaid i'r trefniant goruchwylio ar wahân gyfleu dull gweithio arferol yr ymgeisydd mewn profion mewnol a ffug-arholiadau yn yr ysgol.

Nid yw nerfusrwydd, gorbryder ar lefel isel neu bryder ynghylch arholiadau yn ddigon o sail i gael goruchwyliaeth ar wahân o fewn y ganolfan.

Enghraifft o oruchwyliaeth ar wahân o fewn y ganolfan

Mae ymgeisydd wedi cael diagnosis ffurfiol o anhwylder gwingo. Mae hyn yn achosi iddo rochian ar adegau a hefyd i weiddi geiriau allan yn uchel. Ym marn y CAAA byddai'n briodol goruchwylio'r ymgeisydd hwn ar wahân gan fod ei anawsterau wedi'u sefydlu.

Mae'r CGC wedi llunio blog ar ddeall gofynion goruchwylio ar wahân:
https://www.jcq.org.uk/exams-office/blogs/

Am ragor o wybodaeth gweler Adran 14 cyhoeddiad y CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau:* Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

I gael gwybodaeth am bapurau lliw/wedi'u mwyhau, gweler Pennod 6, adran 6.5.

5.17 Eithriadau

5.17.1 Mae eithriad yn gytundeb y deuir iddo gan gorff dyfarnu, cyn yr arholiad, i ymgeisydd anabl fethu cydran neu gydrannau. Bydd nodyn yn cael ei roi ar dystysgrif yr ymgeisydd i ddangos nad oedd yr holl amcanion asesu yn hygyrch.

5.17.2 **Rhaid** cyflwyno cais am eithriad yn unol â'r terfynau amser a gyhoeddwyd a restrir yn y ddogfen hon.

5.17.3 **Rhaid** i eithriad:

- beidio â thanseilio dilysrwydd y cymhwyster;
- ond cael ei ganiatáu fel dewis olaf pan nad oes unrhyw drefniant arall ar gael;
- ond bod yn gymwys i gydrannau cyfan lle nad yw'r ymgeisydd yn gallu dangos unrhyw un o'r sgiliau;
- ffurfio dim mwy na 40% o gymhwyster TGAU neu TAG llinol neu unedol. **Rhaid** cwblhau o leiaf un uned U2 mewn cymhwyster TAG Safon Uwch unedol;
- ond bod yn gymwys mewn cymwysterau cyffredinol (gweler Pennod 1, adran 1.6 ac adran 1.8 am y rhestr o gymwysterau cyffredinol y mae deddfwriaeth cydraddoldeb yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon yn berthnasol iddynt).

Ni fydd eithriad yn cael ei ganiatáu os oes llwybr arall hygyrch drwy gymhwyster ar gael i'r ymgeisydd.

5.17.4 **Nid** yw *Trefniadau mynediad ar-lein* yn cynnwys eithriadau. Fodd bynnag, mae'n galluogi canolfannau i gyfeirio ceisiadau unigol at gyrff dyfarnu.

I ddechrau, dylai'r ganolfan ddewis 'Arall'. Bydd hyn yn arwain at wrthod y cais yn awtomatig. Yna, **rhaid** i'r ganolfan wneud atgyfeiriad ar-lein i'r corff dyfarnu perthnasol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Rhaid i'r ganolfan nodi anabledd yr ymgeisydd er mwyn gwneud yn siŵr bod gan y corff dyfarnu'r wybodaeth angenrheidiol wrth law wrth ystyried cais am eithriad. **Rhaid** i'r corff dyfarnu fod yn sicr bod yr eithriad yn drefniant yn niffyg dim arall.

Yn ogystal, mewn perthynas â ffurflen CGC *Cais am Eithriad*:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)
rhaid ei lwytho i fyny i *Trefniadau mynediad ar-lein*, ynghyd ag unrhyw ddogfennaeth berthnasol arall, er mwyn ategu'r cais ar-lein am eithriad.

5.17.5 Yn y gymeradwyaeth ymarferol ar gyfer TAG Safon Uwch Bioleg, Cemeg, Daeareg neu Ffiseg neu'r gymeradwyaeth ar gyfer Iaith Lafar TGAU Saesneg Iaith lle na all ymgeisydd gael mynediad at y gymeradwyaeth oherwydd nam sylweddol, **rhaid** cyflwyno cais am eithriad i'r corff dyfarnu perthnasol. Mae'r rheoleiddwyr yn ei gwneud hi'n ofynnol **na** all ymgeisydd sydd wedi'i eithrio rhag elfen cymeradwyaeth ymarferol cymhwyster gael unrhyw eithriadau eraill yn y cymhwyster hwnnw.

5.18 Geiriadur cyfieithu dwyieithog a 10% o amser ychwanegol

Nid yw'n ofynnol prosesu cais am eiriadur cyfieithu dwyieithog (heb 10% o amser ychwanegol) gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Nid oes angen tystiolaeth i gefnogi'r trefniant at ddibenion arolygu.

Ar gyfer y rheoliadau ar ddefnyddio geiriadur dwyieithog, gweler cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau:*
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)

Prosesu ceisiadau

5.18.1 Lle mae geiriadur cyfieithu dwyieithog gyda 10% o amser ychwanegol i'w ddefnyddio yn y cymwysterau Lefel 1 a Lefel 2 canlynol, rhaid prosesu cais ar-lein gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein:*

- Cymwysterau Technegol Lefel 1 a Lefel 2 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt (Lefel 2)
- TGAU
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC.

Rhaid i dystiolaeth briodol o angen fod ar gael yn y ganolfan i'w harchwilio. **Rhaid i'r dystiolaeth gael ei chasglu ynghyd gan y Cydlynydd EAL neu'r CAAA.**

Ar gyfer cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad, gweler Pennod 8.

5.18.2 **Dim ond** i ymgeiswyr sydd wedi'u cofrestru ar gyfer cymwysterau Lefel Mynediad, Lefel 1 a Lefel 2, **ac** sy'n bodloni'r **holl** feini prawf sydd wedi'u cyhoeddi ym mharagraff 5.18.6, y mae geiriadur cyfieithu dwyieithog a 10% o amser ychwanegol ar gael:

- Cymwysterau Technegol Lefel 1 a Lefel 2 AQA
- Cymwysterau Cyntaf BTEC
- Dyfarniadau BTEC Tech
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt (Lefel 2)
- Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)
- TGAU
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC.

5.18.3 **Nid** yw geiriadur dwyieithog a 10% o amser ychwanegol ar gael i ymgeiswyr a gofrestrwyd ar gyfer y cymwysterau Lefel 3 canlynol:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol BTEC
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt (Lefel 3)
- Cymwysterau TAG UG a Safon Uwch
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

5.18.4 **Rhaid** i'r Cydlynydd EAL neu'r CAAA bennu anghenion yr ymgeisydd unigol. Ni fydd angen i bob ymgeisydd y mae'r Saesneg yn iaith ychwanegol iddo ddefnyddio geiriadur cyfieithu dwyieithog. Prin iawn fydd nifer y defnyddwyr geiriaduron cyfieithu dwyieithog y mae angen 10% o amser ychwanegol arnyn nhw.

Mae hwn yn drefniant anghyffredin ac eithriadol arbennig ar gyfer ymgeisydd a ddaeth i'r Deyrnas Unedig lai na thair blynedd cyn amser yr arholiad(au), heb unrhyw wybodaeth flaenorol o'r Iaith Saesneg. (Caiff cyfnodau gwyliau eu cynnwys yn y rheol tair blynedd.)

Atgoffir canolfannau y bydd 'dyddiad diweddu cymeradwyo cais' yn cael ei roi yn awtomatig ar geisiadau sy’n 26 mis o ddyddiad prosesu'r cais ac nid dyddiad dod i mewn i'r Deyrnas Unedig. Diwedd y mis, dair blynedd ar ôl i'r ymgeisydd ddod i mewn i'r Deyrnas Unedig, y mae'n **rhaid** cadw ato.

5.18.5 Mewn pynciau lle na chaniateir geiriadur, **ni** fydd 10% o amser ychwanegol ar gael.

5.18.6 **Dim ond** lle mae'r canlynol **i gyd** yn bodoli y dylai'r Cydlynydd EAL neu'r CAAA ddyfarnu amser ychwanegol:

- **nid** Cymraeg, Saesneg na Gwyddeleg yw iaith gyntaf yr ymgeisydd;
- daeth yr ymgeisydd i'r Deyrnas Unedig o fewn tair blynedd i'r arholiad(au) **heb unrhyw wybodaeth flaenorol o'r iaith Saesneg**;
- **nid** yw Saesneg yn un o'r ieithoedd sy'n cael ei siarad yng nghartref y teulu†;
- **cyn iddo gyrraedd yn y Deyrnas Unedig**, **nid oedd** yr ymgeisydd:
  - wedi derbyn addysg mewn ysgol ryngwladol lle y cyflwynwyd rhywfaint o’r cwricwlwm neu'r cwricwlwm cyfan yn Saesneg;
  - wedi paratoi neu wedi'i gofrestru ar gyfer cymwysterau IGCSE lle roedd y papurau cwestiwn wedi'u gosod yn Saesneg;
  - wedi paratoi yn Saesneg ar gyfer cymwysterau eraill, e.e. Cymwysterau IELTS, Cynbrofion Saesneg;
- rhaid i’r ymgeisydd gyfeirio at y geiriadur dwyieithog **mor aml** fel bod amser arholiad yn cael ei ddefnyddio i’r diben hwn, gan olygu bod oedi cyn ateb y cwestiynau;
- mae'r ddarpariaeth o 10% o amser ychwanegol yn adlewyrchu dull arferol yr ymgeisydd o weithio gyda’r geiriadur. (Caiff diffiniad o ystyr y ffordd arferol o weithio ei roi ym Mhennod 4, paragraff 4.2.5.)

†Pe byddai ymgeisydd **heb unrhyw wybodaeth flaenorol o'r Iaith Saesneg** yn cael ei osod mewn cartref maeth pan fydd yn cyrraedd y Deyrnas Unedig, **ni** fyddai'n cael ei ystyried yn rhywun sy'n byw yn eu cartref teuluol

Rhaid i'r dystiolaeth a gasglwyd gan y Cydlynydd EAL neu'r CAAA gadarnhau'r uchod **i gyd**.

5.18.7 **Ni ddylid** dyfarnu amser ychwanegol i ymgeisydd sy’n defnyddio geiriadur cyfieithu dwyieithog i wneud iawn am anawsterau mewn darllen ac ysgrifennu yn Saesneg.

Pennod 6

Papurau wedi'u Haddasu

6.1 Papurau wedi'u Haddasu – trosolwg o'r broses

Rhaid i ganolfannau archebu papurau wedi'u haddasu cyn cyfres arholiadau benodol, yn ddim hwyrach na'r terfyn amser a gyhoeddwyd ar gyfer y gyfres dan sylw. (Gweler y terfynau amser yn y Bennod hon.)

Caiff papurau wedi'u haddasu eu paratoi'n unigol i ymgeiswyr nad yw addasiadau eraill yn addas ar eu cyfer. Mae addasu'r papurau'n cynnwys adnoddau ychwanegol. Felly mae gofyn i'r canolfannau roi gwybod i'r cyrff dyfarnu'n fuan os oes angen papur wedi'i addasu ar ymgeisydd.

Ni ddylai canolfannau archebu papurau wedi'u haddasu ar gyfer ymgeiswyr oni bai eu bod yn bwriadu eu cofrestru am y gyfres arholiadau perthnasol.

Mae *Trefniadau mynediad ar-lein* yn caniatáu i ganolfannau gyflwyno archebion am bapurau wedi'u haddasu ar gyfer y mathau canlynol o gymhwyster:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- TLM
- FSMQ
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

Ceir ardal ar wahân o fewn y *Trefniadau mynediad ar-lein* sy'n galluogi canolfannau i wneud archebion ar gyfer papurau wedi'u haddasu. **Ni** chaiff canolfannau brosesu cais ar-lein gan ddefnyddio 'Arall'.

Er mwyn i'r addasiad fod yn un effeithiol, **rhaid** bod yr ymgeisydd wedi cael cyfleoedd priodol i ymarfer gan ddefnyddio cyn-bapurau'r corff dyfarnu wedi'u haddasu cyn ei (h)arholiad cyntaf.

Y fformatau sydd ar gael yw:

- A4 addasedig 18 pwynt trwm
- A3 addasedig 24 pwynt trwm
- A4 addasedig 24 pwynt trwm
- A3 addasedig 36 pwynt trwm
- Diagramau cyffyrddol gyda labeli print i'w defnyddio gyda phapurau wedi'u haddasu a'u mwyhau
- Papurau Braille gan gynnwys diagramau cyffyrddol gyda labeli Braille
- Iaith wedi'i haddasu (lle bo hynny ar gael)
- Papur cwestiynau electronig heb fod yn rhyngweithiol (PDF)
- Trawsgrifiad o brawf/cyfryngau gwrando

Dylai canolfannau nodi efallai na fydd yr opsiwn o bapur A3 wedi'i addasu a'i fwyhau, mewn print trwm 36 pwynt, ar gael ar gyfer pob pwnc.

Nid yw *Trefniadau mynediad ar-lein* wedi'u cysylltu â systemau cofrestru cyrff dyfarnu. Argymhellir bod canolfannau'n cynnal archwiliad i sicrhau bod archebion am bapurau wedi'u haddasu a'r cofrestriadau gwirioneddol a wneir i gorff dyfarnu yn cyfateb.

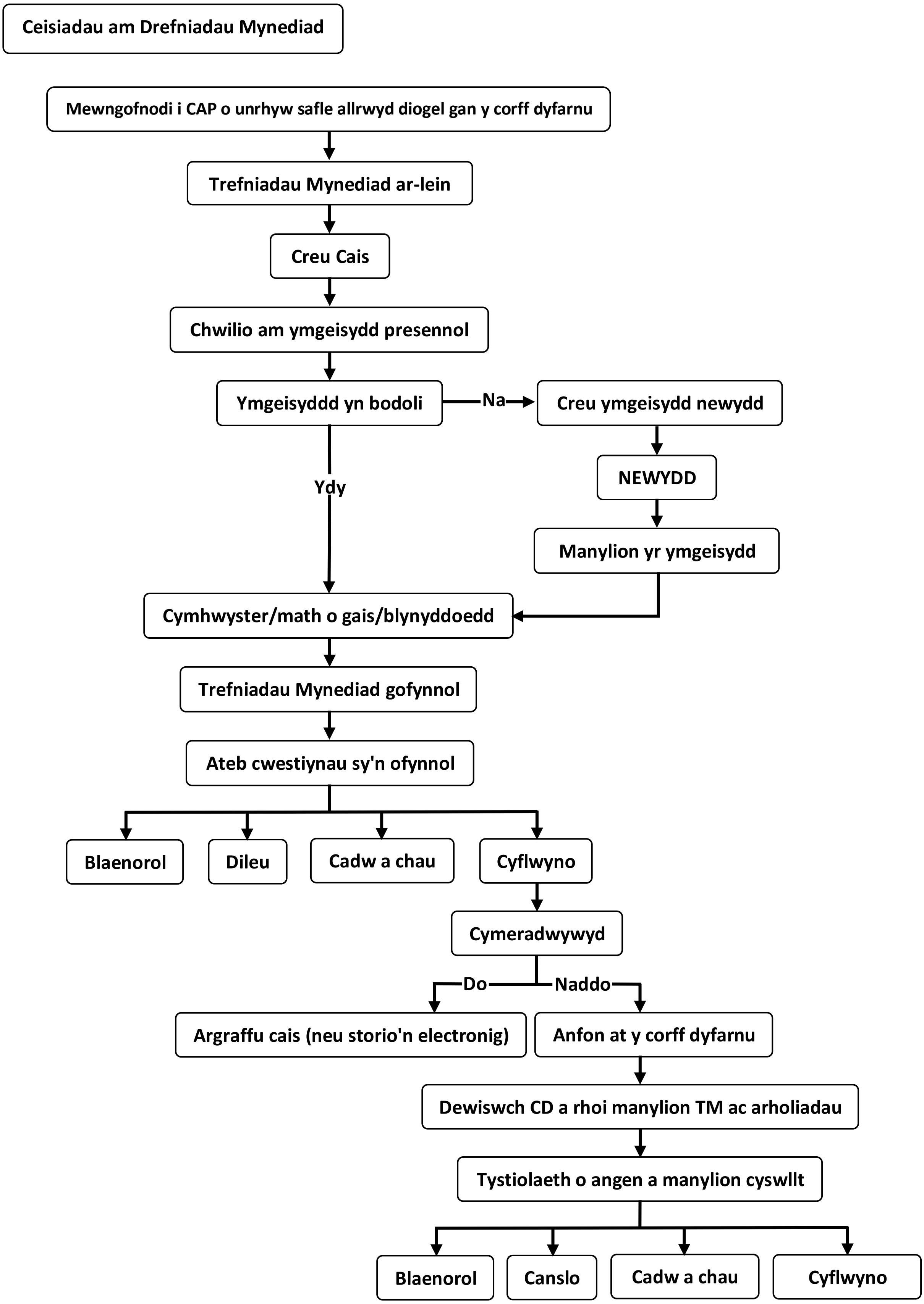
Ceisiadau am Drefniadau Mynediad
Mewngofnodi i CAP o unrhyw safle allrwyd diogel gan y corff dyfarnu
Trefniadau Mynediad ar-lein
Creu Cais
Chwilio am ymgeisydd presennol
Ymgeisyddd yn bodoli
Na
Creu ymgeisydd newydd
Ydy
NEWYDD
Manylion yr ymgeisydd
Cymhwyster/math o gais/blynyddoedd
Trefniadau Mynediad gofynnol
Ateb cwestiynau sy'n ofynnol
Blaenorol
Dileu
Cadw a chau
Cyflwyno
Cymeradwywyd
Do
Naddo
Argraffu cais (neu storio'n electronig)
Anfon at y corff dyfarnu
Dewiswch CD a rhoi manylion TM ac arholiadau
Tystiolaeth o angen a manylion cyswllt
Blaenorol
Canslo
Cadw a chau
Cyflwyno

Ceisiadau papurau wedi'u haddasu

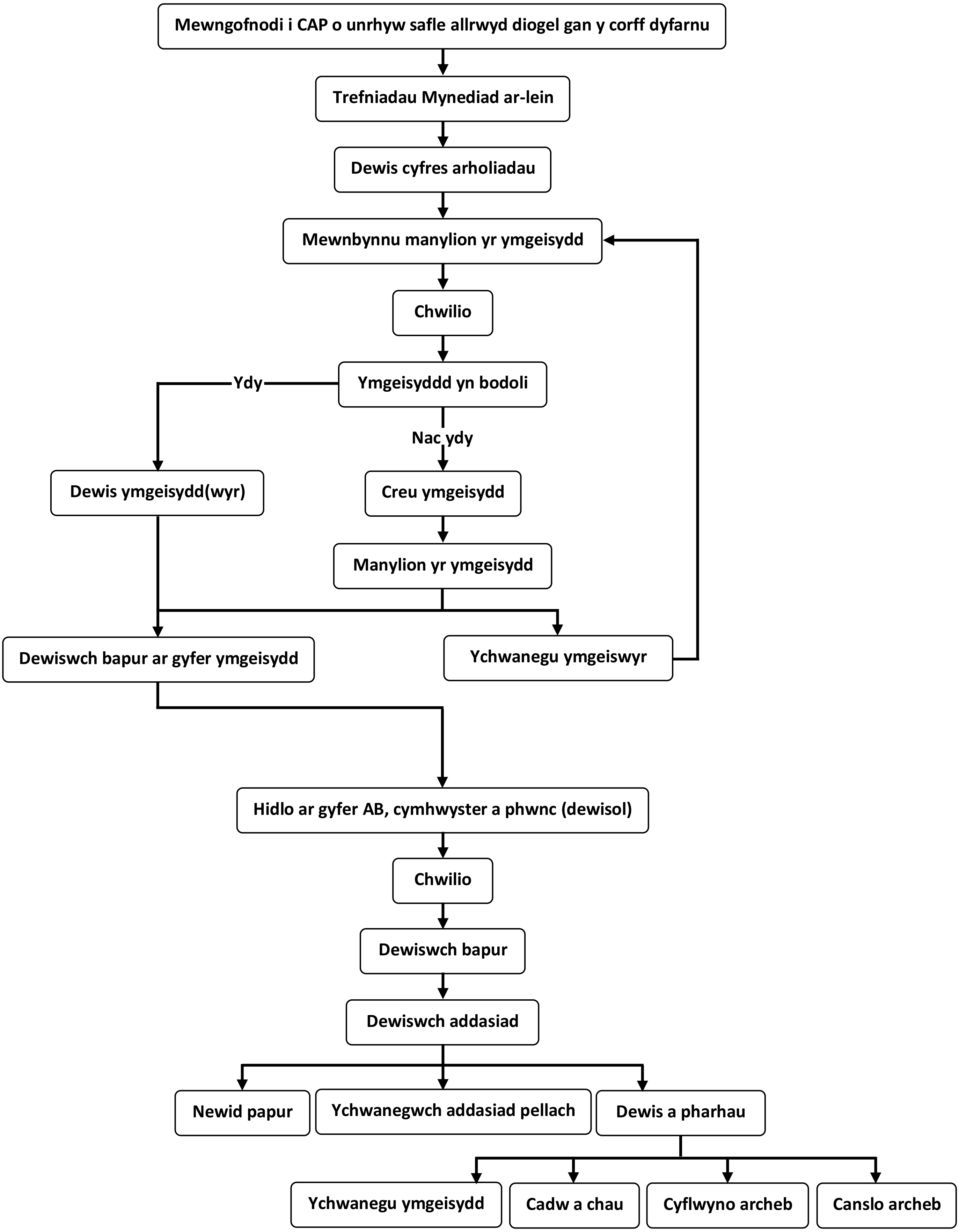

Mae'r cyrff dyfarnu'n cyfeirio at gyhoeddiad yr UKAAF *General and Vocational Examinations for Candidates with Visual Impairment - Best Practice Guidance for Modifiers and Producers* wrth gynhyrchu papurau Braille a phapurau addasedig wedi'u mwyhau. Gellir cyrchu'r cyhoeddiad hwn o wefan UKAAF: www.ukaaf.org/sectors/#education

Mae'n **rhaid** i Gydlynwyr AAA sicrhau bod ymgeiswyr yn gyfarwydd â fformat papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau neu bapurau Braille y gofynnir amdanynt ar gyfer arholiadau. Os bydd ymgeisydd yn bwriadu defnyddio papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF) yn ei arholiad(au), **rhaid** i'r CAAA sicrhau ei fod yn gyfarwydd â'r fformat.

6.2 Papurau Braille

6.2.1 **Ni chaiff papurau eu cynhyrchu ond pan wneir ceisiadau erbyn y dyddiad cau. Ni chânt eu cynhyrchu'n awtomatig. Nid** oes angen tystiolaeth o nam gweld yr ymgeisydd ar y cyrff dyfarnu.

6.2.2 Caiff y papur safonol ei addasu cyn cael ei gynhyrchu mewn Braille gan athro sy'n arbenigo mewn namau gweld. Caiff cynllun a dull cyflwyno'r papur safonol ei addasu'n unol â hyn.

6.2.3 Anfonir y papur wedi'i addasu at asiantaeth Braille er mwyn trawsgrifio'r cynnwys i fersiwn Braille Saesneg Unedol (UEB) gyda chyfangiadau Gradd 2.

6.2.4 Darperir diagramau a graffiau cyffyrddol lle y bo'n briodol gyda'r papur Braille.
Nid oes angen archebu diagramau cyffyrddol ar wahân.

6.2.5 Efallai y gall fod angen i ganolfannau ddarparu modelau ymlaen llaw ar gyfer rhai mathau o gwestiynau.

6.2.6 Gellir gofyn am fideos neu ffilmiau sy'n cael eu defnyddio mewn asesiadau gyda disgrifiad clywedol.

6.3 Papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau

6.3.1 **Dim ond pan fyddant wedi'u harchebu erbyn y dyddiad cau y caiff papurau wedi'u mwyhau eu cynhyrchu. Ni chânt eu cynhyrchu'n awtomatig.** Gan fod anghenion ymgeiswyr yn barhaus ac yn hirdymor, ac mae addasu deunydd wedi'i argraffu yn adlewyrchu ei ffordd arferol o weithio yn yr ystafell ddosbarth, **nid oes** angen asesiad o'r ymgeisydd i bennu ei angen am bapurau wedi'u haddasu a'u mwyhau.

6.3.2 Bwriedir papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau ar gyfer ymgeiswyr na allant ddarllen papur arholiad safonol. Caiff cynllun a dull cyflwyno'r papur safonol ei addasu er mwyn tynnu unrhyw gydrannau sy'n gymhleth yn weledol heb newid gofynion yr asesiad. Yn aml bydd darluniau a diagramau'n cael eu gwneud eto er mwyn iddynt fod yn haws yn weledol.

6.3.3 Dylai canolfannau nodi y gall weithiau fod yn angenrheidiol i gorff dyfarnu gynhyrchu tudalen mewn fformat mwy ar gyfer diagramau.

6.3.4 Efallai y gall fod angen i ganolfannau ddarparu modelau ymlaen llaw ar gyfer rhai mathau o gwestiynau.

6.3.5 Gall rhai ymgeiswyr â nam gweld sylweddol elwa o ddefnyddio chwyddhadur electronig neu optegol ynghyd â phapur wedi'i addasu a'i fwyhau. (**Nid** oes angen i ganolfannau brosesu cais ar-lein am chwyddhadur.)

6.3.6 Lle mae angen papur A4 print trwm 18 pwynt wedi'i addasu mewn fformat electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF) ar ganolfan, dylid cysylltu â'r corff/cyrff dyfarnu perthnasol.

Efallai **na** fydd papur wedi'i addasu a'i fwyhau ar ei ben ei hun yn addasiad digonol i ymgeisydd sydd â nam gweld difrifol ar gyfer rhai pynciau fel Archaeoleg, Daeareg, Daearyddiaeth a Cherddoriaeth. Gall fod angen cynorthwyydd ymarferol a/neu ddarllenydd hefyd.

6.4 Addasiadau rhesymol – papurau wedi'u haddasu a'u mwyhau

6.4.1 Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd y fformatau safonol ar gyfer papurau wedi'u haddasu yn galluogi ymgeisydd gyda nam gweld sylweddol a thymor hir i gael mynediad at ei arholiadau.

6.4.2 Fodd bynnag, mewn achosion prin ac eithriadol, gall fod angen i ymgeisydd y mae ganddo nam gweld sylweddol a thymor hir gael papurau cwestiynau sydd mewn fformat gwahanol. Mae angen addasiad rhesymol ar yr ymgeisydd oherwydd ei h/anabledd.

Fel arall, gall fod angen i ymgeisydd â nam amlsynhwyraidd sylweddol a thymor hir gael papurau cwestiynau gyda'r iaith wedi'i haddasu, yn ogystal â chynllun a chyflwyniad y papur i ddileu elfennau sy'n gymhleth yn weledol.

6.4.3 Pan fo angen papurau cwestiynau mewn fformat gwahanol ar ymgeisydd anabl, **rhaid** i'r ganolfan drafod ei ofynion penodol gydag Uned Papurau Wedi'i Haddasu y corff dyfarnu cyn gynted ag y gall wneud hynny, ar ddechrau'r cwrs yn ddelfrydol. **Rhaid** i'r CAAA ddangos i'r corff dyfarnu bod yr holl addasiadau priodol fel darllenydd cyfrifiadur, ysgrifbin darllen arholiad, chwyddhadur a darllenydd, ochr yn ochr â'r fformatau papur wedi'u haddasu a'u mwyhau safonol wedi cael eu hystyried yn llawn.

Bydd cymhwyso addasiad rhesymol, h.y. papurau cwestiynau mewn fformat gwahanol, yn dibynnu ar sawl ffactor yn cynnwys:

- anghenion yr ymgeisydd anabl; **a**c
- effeithiolrwydd yr addasiad a'r gost.

6.4.4 **Ni fydd** addasiad yn cael ei gymeradwyo os yw'n cynnwys costau neu gyfnodau amser afresymol neu'n effeithio ar ddiogelwch neu onestrwydd yr asesiad. Mae hyn oherwydd nad yw'r addasiad yn un 'rhesymol'.

6.5 Papur lliw/wedi'i helaethu (e.e. Papurau maint A3 heb eu haddasu wedi'u helaethu)

6.5.1 **Canolfannau AQA a Pearson**

Lle mae ymgeisydd angen papur cwestiynau ar bapur lliw a/neu wedi'i fwyhau o A4 i A3, argymhellir yn gryf bod copi PDF o'r papur cwestiynau safonol yn cael ei lwytho i lawr o AQA Centre Services neu Edexcel Online (SDS) un awr cyn amser dechrau cyhoeddedig y corff dyfarnu ar gyfer yr arholiad.

Canolfannau CCEA, OCR a CBAC

Lle mae ymgeisydd angen papur cwestiynau ar bapur lliw a/neu wedi'i fwyhau o A4 i A3, argymhellir yn gryf bod papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF) yn cael ei archebu drwy *Drefniadau Mynediad Ar-lein.*

Bydd defnyddio copi PDF o'r papur cwestiynau yn sicrhau gwell ansawdd argraffu ac yn lleihau'r posibilrwydd o wall dynol wrth goladu a styffylu.

Fel arall, gallai'r ganolfan agor pecyn y papur cwestiynau **yn yr ystafell ddiogel** o fewn 90 munud i amser dechrau cyhoeddedig y corff dyfarnu ar gyfer yr arholiad. **Nid oes** angen caniatâd ymlaen llaw.

Caniateir y gweithredoedd canlynol yn unig:

- copïo a mwyhau'r papur cwestiynau safonol o A4 i A3; **a/neu**
- copïo papur cwestiynau ar bapur lliw; **a/neu**
- cynhyrchu papur cwestiynau wedi'i argraffu ar un ochr.

Ni chaniateir unrhyw addasu pellach megis aildeipio'r papur cwestiynau. Efallai y bydd gweithredu fel hyn yn achos o gamymddwyn.

6.5.2 Dylai canolfannau fod yn ymwybodol bod mwyhau papur cwestiynau arholiad yn gallu effeithio ar gwestiynau'n ymwneud â graddfa. Rhaid ystyried hyn fel rhan o broses gynhyrchu'r ganolfan. Cyfrifoldeb y ganolfan yw sicrhau bod papur cwestiynau'r arholiad yn cael ei lungopïo i safon uchel.

6.6 Papurau â’r iaith wedi'i haddasu a thrawsgrifiad o brawf/cyfryngau gwrando

Papurau â'r iaith wedi'i haddasu

6.6.1 Lle nad yw papur cwestiynau wedi'i addasu wrth ei gynhyrchu (gweler 6.6.4), bydd cyrff dyfarnu'n derbyn archeb am bapur â’r iaith wedi’i haddasu ar gyfer ymgeisydd y bernir fod ganddo anawsterau parhaus a sylweddol yn cyrchu a phrosesu gwybodaeth.

Nid oes angen tystiolaeth o anawsterau’r ymgeisydd ar y cyrff dyfarnu.

6.6.2 **Ni chaiff papurau â'r iaith wedi'i haddasu eu cynhyrchu ond ar gyfer rhai manylebau os cyflwynir archebion erbyn y dyddiad cau. Ni chânt eu cynhyrchu’n awtomatig.**

6.6.3 Dim ond iaith yr holi a gaiff ei haddasu. Bydd ystyr y cwestiynau’n aros yr un fath a bydd angen yr un atebion â’r papur safonol. Ni chaiff unrhyw iaith dechnegol a phwnc-benodol ei newid.

6.6.4 Mae iaith llawer o bapurau cwestiynau wedi'i haddasu eisoes, gan fod arbenigwyr iaith wedi ymwneud â’r broses gosod papurau. Mae gan bob corff dyfarnu brosesau ar waith i sicrhau bod ei asesiadau yn addas at y diben a'u bod yn hygyrch a bydd naill ai'n defnyddio addaswyr BATOD neu ganllawiau BATOD.

Pan fydd y papur cwestiynau safonol yn hygyrch: nid oes angen papur â’r iaith wedi’i haddasu ac ni ellir ei archebu. (Ni fydd 'iaith wedi'i haddasu' yn ymddangos yn y ddewislen o fewn *Trefniadau Mynediad Ar-lein*.)

Trawsgrifiad o brawf/cyfryngau gwrando

6.6.5 Mewn arholiadau Gwrando Ieithoedd Tramor Modern, gellir gwneud cais am drawsgrifiad o’r recordiad a’i ddarllen i’r ymgeisydd, a fydd yn darllen gwefusau siaradwr byw.

Gall trawsgrifiad o'r trac Gwrando hefyd fod o fudd i ymgeiswyr sy'n cael anhawster parhaus a sylweddol i ddilyn llefaru ar gyflymder arferol. Bydd y siaradwr byw yn darllen i'r ymgeisydd ar wahân, ond ar gyflymder sy'n galluogi'r ymgeisydd i brosesu'r wybodaeth yn haws.

(Gweler Pennod 5, adran 5.12 ar ddefnyddio siaradwr byw mewn cydrannau arholiad wedi'u recordio ymlaen llaw).

6.6.6 Dylid gofyn am y cyfryngau a ddefnyddir mewn asesiadau gydag is-deitlau i ymgeisydd sydd wedi colli ei glyw. Dylid ceisio cyngor y corff dyfarnu perthnasol.

6.7 Papurau cwestiynau electronig heb fod yn rhyngweithiol (PDF)

6.7.1 Mae papurau cwestiynau electronig heb fod yn rhyngweithiol ar fformat PDF. Gellid eu darllen ar-sgrin ond nid yw'n bosibl teipio arnyn nhw. Mae'n bosib y bydd ar ymgeisydd angen papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol yn yr achosion canlynol:

- mae angen darllenydd cyfrifiadur (cais cymeradwy am ddarllenydd cyfrifiadur ar waith); **neu**
- mae ganddo nam gweld sylweddol a thymor hir ac mae'n well ganddo ddarllen ar sgrin nag ar bapur fel rhan o'i ffordd arferol o weithio. Gall hyn hefyd fod ar y cyd â throshaen lliw ar y sgrin/rhithwir.

Drwy archebu papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF), nid oes angen i'r ganolfan sganio papur cwestiynau at ddibenion darllen ar gyfrifiadur.

Lle bydd angen papur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF) ar sawl ymgeisydd ar gyfer yr un arholiad, dim ond un archeb ar-lein y mae angen i'r ganolfan ei gwneud.

Rhaid i'r ganolfan:

- cynnal cywirdeb a diogelwch papurau cwestiynau electronig nad ydynt yn rhyngweithiol (PDF);
- sicrhau mai dim ond aelodau awdurdodedig o staff y ganolfan all gael mynediad at bapurau cwestiynau electronig nad ydynt yn rhyngweithiol (PDF).

Ni ddylai'r ganolfan:

- ymgymryd ag addasiadau pellach i bapur cwestiynau electronig nad yw'n rhyngweithiol (PDF), er enghraifft, trosi'r papur o PDF i Word;
- defnyddio meddalwedd i ail-fformatio'r testun yn gyfan gwbl a dileu diagramau.

Efallai y bydd gweithredu fel hyn yn achos o gamymddwyn.

Cyfrifoldeb y ganolfan yw sicrhau bod y PDF yn gwbl gydnaws â'r pecyn meddalwedd o'u dewis.

Mae'n bosibl llwytho i lawr o wefannau cyrff dyfarnu'r dogfennau PDF parod i'w hargraffu safonol a ddefnyddiwyd mewn cyfresi arholiad blaenorol, y maent ar gael ar hyn o bryd i'w defnyddio fel cyn-bapurau.

6.8 Archebu papurau wedi'u haddasu

6.8.1 Ar gyfer y cymwysterau canlynol (**cydrannau ysgrifenedig ar yr amserlen**), **rhaid** i archebion gael eu gwneud gan ddefnyddio *Trefniadau Mynediad Ar-lein*:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- TLM
- FSMQ
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

6.8.2 **Rhaid** archebu ar gyfer pob cyfres arholiadau.

6.8.3 **Rhaid** archebu papurau wedi'u haddasu gan ddefnyddio cod cydran pob pwnc.

6.8.4 **Rhaid** i'r CAAA weithio gyda staff addysgu i nodi'r fformat cyhoeddi mwyaf priodol o bapurau wedi'u haddasu a fydd yn galluogi'r ymgeisydd/ymgeiswyr i gael mynediad at eu harholiadau.

6.9 Dyddiadau cau ar gyfer cyflwyno archebion am bapurau wedi'u haddasu

Cyfres arholiadau	Y dyddiad olaf y dylid gwneud archebion
Tachwedd 2022	20 Medi 2022
Ionawr 2023	4 Hydref 2022
Mehefin 2023	31 Ionawr 2023

Cyfres arholiadau TGAU mis Ionawr 2023 – nid oes manylebau TGAU ar gael i ganolfannau yn Lloegr.

Yn achos yr ymgeiswyr hynny sy'n penderfynu ailsefyll unedau TGAU ym mis Mehefin 2023, ar ôl cyhoeddi canlyniadau arholiadau TGAU mis Ionawr 2023, rhaid derbyn archebion am bapurau wedi'u haddasu erbyn 21 Mawrth 2023 fan bellaf.

(Gweler gwefan CCEA am wybodaeth am gymwysterau TGAU unedol yng Ngogledd Iwerddon ym mis Mawrth 2023.)

Mae archebion prydlon am bapurau wedi'u haddasu yn hanfodol. **Ni** fydd archebion hwyr yn cael eu derbyn yn rhwydd gan na ellir gwarantu y cânt eu cyflwyno mewn pryd.

Efallai na fydd ceisiadau hwyr yn cael eu cyflawni.

Cyfnod cyfyngedig iawn sydd ar gael, o dderbyn yr archeb gan y corff dyfarnu am bapurau wedi'u haddasu hyd at anfon y papurau hynny allan i'r canolfannau. Mae'r broses o sicrhau ansawdd y papurau wedi'u haddasu'n llawer mwy caeth; mae angen gwneud llawer mwy o wiriadau o ran ansawdd.

Pennod 7

Anawsterau dysgu

Mae amrywiaeth eang o anawsterau dysgu: nid yw rhai o'r goblygiadau i'r asesu'n amlwg bob amser. **Rhaid** i ymgeiswyr felly gael eu hasesu gan aseswr (gweler paragraffau 7.3.3 a 7.3.4). Mae hyn yn sicrhau bod y trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol a gymeradwywyd yn caniatáu i'r ymgeisydd gael mynediad i'r asesiad, ond nad yw'r ymgeisydd yn cael mantais annheg.

Dylid cofio, lle byddai'r amcanion asesu (Pennod 3) yn cael eu heffeithio gan unrhyw drefniant mynediad/addasiad, mai'r amcanion asesu a fydd bwysicaf ac **na** ellir eu hepgor. Mae hyn yn cynnwys dangos y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r sgiliau sy'n ofynnol yn y fanyleb. **Ni** ddylai'r trefniant effeithio ar gyfanrwydd yr asesiad

7.1 Atebolrwydd

7.1.1 **Rhaid** i'r CAAA wneud y canlynol:

- sicrhau bod ceisiadau'n cael eu prosesu **ar amser**, heb fod yn hwyrach na'r terfyn amser a gyhoeddwyd;
- sicrhau bod y dystiolaeth ategol **lawn** ar gael **cyn** prosesu cais ar-lein;
- adolygu'r dystiolaeth **cyn** prosesu cais ar-lein, gan sicrhau **bod** yr ymgeisydd yn bodloni'r meini prawf a gyhoeddwyd ar gyfer y trefniant dan sylw;
- dal yr holl dystiolaeth ategol a chyflwyno'r dystiolaeth i Arolygwr Canolfannau CGC ar gais; **a**
- sicrhau bod y trefniant mynediad y cytunwyd arno wedi'i roi ar waith **cyn** arholiad cyntaf yr ymgeisydd, e.e. profion ysgol mewnol a ffug arholiadau.

7.1.2 **Rhaid** i'r aseswr wneud y canlynol:

- cofnodi canlyniadau unrhyw brofion a gwblhawyd yn nodi bod y nam yn cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir** ar berfformiad yr ymgeisydd;
- gweithio o fewn ei faes arbenigedd ei hun yn unig **ac** yn foesegol;
- defnyddio **fersiynau cyfredol** o brofion a safonwyd yn genedlaethol sy'n briodol i'r ymgeisydd;
- nodi canlyniadau ei asesiadau yn Rhan 2 Ffurflen 8; **a**
- rhoi tystiolaeth i'r ganolfan o'u cymwysterau) **cyn asesu unrhyw ymgeisydd** (gweler paragraff 7.3.3).

7.1.3 Cyfrifoldeb staff y CGC a'r cyrff dyfarnu yw rhoi cyngor a gwybodaeth briodol i'r canolfannau. **Ni all staff y CGC a'r cyrff dyfarnu benderfynu a oes gan yr ymgeisydd anhawster dysgu ai peidio.**

7.2 Addasiadau priodol ar gyfer ymgeiswyr ag anawsterau dysgu sy'n cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir

Gwneir trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ar sail anghenion ymgeisydd unigol. **Rhaid** rhoi ystyriaeth o ran a yw'r addasiad arfaethedig yn effeithiol ac yn addas ar gyfer anhawster dysgu'r ymgeisydd. Er enghraifft, os gall ymgeisydd gwblhau papur yn y cyfnod arferol o amser ac os nad yw byth yn defnyddio'r amser ychwanegol a roddwyd, yna nid yw hyn yn addasiad effeithiol. **Ni** fyddai'n addas prosesu cais am amser ychwanegol. Yn yr un modd, os bydd ymgeisydd yn gofyn am gael defnyddio prosesydd geiriau ond na all deipio rhyddiaith ddealladwy, nid yw'n drefniant effeithiol i'w roi iddo/iddi. Ond gall fod angen ysgrifennydd arno/arni.

7.3 Penodi aseswyr i ymgeiswyr sydd ag anawsterau dysgu

7.3.1 Pennaeth y ganolfan sy'n gyfrifol am:

- ansawdd y trefniadau mynediad/proses addasiadau rhesymol yn ei ganolfan; **a**
- penodi aseswyr, gwirio cymwysterau'r rheini sy'n asesu ymgeiswyr (e.e. llungopi o'r dystysgrif neu gopi wedi'i argraffu o sgrinlun o gofrestriad HCPC neu SASC).

Ni all CGC gymeradwyo cymhwyster/cymwysterau aseswr ac **nid** yw'n cadw rhestr o gymwysterau priodol ar gyfer aseswyr.

7.3.2 **Rhaid** i benaethiaid canolfannau fod yn fodlon bod gan weithiwr proffesiynol y lefel ofynnol o gymhwysedd a hyfforddiant.

Rhaid i'r gweithiwr proffesiynol gyflwyno tystiolaeth o gwblhau cwrs ôl-raddedig mewn asesu arbenigol unigol yn llwyddiannus ar Lefel 7 neu gyfwerth.

7.3.3 Bydd pennaeth y ganolfan yn penodi:

- aseswr trefniadau mynediad sydd wedi cwblhau cwrs ôl-raddedig yn llwyddiannus, ar Lefel 7 neu lefel gyfwerth, gan gynnwys o leiaf 100 awr yn ymwneud ag asesu arbenigol unigol†. Gall aseswr trefniadau mynediad gynnal asesiadau i gael eu cofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8; **a/neu**

  †Byddai'r cyfeiriad at o leiaf 100 awr yn ymwneud ag asesu arbenigol unigol yn cynnwys amser mewn darlithoedd, seminarau a thiwtorialau, amser astudio, amser asesu ac amser a dreuliwyd yn cwblhau aseiniadau. Byddai cyrsiau sy'n cael eu hachredu ar lefel AMBDA neu APC yn bodloni'r gofyniad hwn, yn yr un modd â chyrsiau ôl-raddedig ar Lefel 7 neu lefel gyfwerth, sy'n darparu cymhwyster mewn asesu trefniadau mynediad.
- athro sy'n aseswr arbenigol sydd â Thystysgrif Ymarfer Asesiad SpLD gyfredol, fel y dyfernir gan BDA, y Dyslexia Guild neu Patoss a restrir ar wefan SASC, sy'n gallu cynnal asesiadau i'w cofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8 ac sy'n gallu ymgymryd ag asesiadau diagnostig llawn lle bo angen; **a/neu**
- seicolegydd cymwys sydd wedi'i gofrestru â'r Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal sy'n gallu cynnal asesiadau i'w cofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8 ac sy'n gallu ymgymryd ag asesiadau llawn lle bo angen.

7.3.4 **Rhaid** i aseswr trefniadau mynediad fod wedi cwblhau cwrs ôl-raddedig yn llwyddiannus, ar Lefel 7 neu lefel gyfwerth, gan gynnwys o leiaf 100 awr yn ymwneud ag asesu arbenigol unigol, y mae'n **rhaid** iddo gynnwys hyfforddiant **ym mhob un** o'r canlynol:

- y sail ddamcaniaethol i brofion seicometrig, fel cysyniadau dilysrwydd a dibynadwyedd; gwyriadau safonol a'r gromlin normal; sgorau crai, sgorau wedi'u safoni, cyniferyddion, canraddau a sgorau sy'n cyfateb i oedran; y cysyniad o wahaniaethau arwyddocaol yn ystadegol rhwng sgorau; gwallau mesur safonol a chyfyngau hyder;
- y defnydd priodol o brofion a safonwyd yn genedlaethol i'r grŵp oedran a brofir;
- gweinyddu profion cyrhaeddiad yn wrthrychol y mae'n bosibl eu gweinyddu'n unigol. **Rhaid** cynnwys yma brofion cywirdeb darllen, cyflymder darllen, darllen a deall a sillafu. **Rhaid** cynnwys dulliau priodol o asesu sgiliau ysgrifennu, gan gynnwys cyflymder, hefyd;
- dewis profion sgiliau gwybyddol yn briodol a'u defnyddio'n wrthrychol (gweler paragraff 7.5.12);
- gweinyddu profion yn foesegol gan gynnwys y gallu i ddeall pa mor gyfyng yw eu sgiliau a'u profiad eu hunain a diffinio pan mae angen cyfeirio'r ymgeisydd at weithiwr proffesiynol arall.

Rhaid i bob aseswr wneud y canlynol:

- bod â dealltwriaeth drylwyr o fersiwn **cyfredol** y ddogfen CGC *Trefniadau Mynediad ac Addasiadau Rhesymol* a'r egwyddorion, gweithdrefnau ac atebolrwyddau dan sylw;
- bod yn gyfarwydd â Deddf Cydraddoldeb 2010 (er nad yw'n swyddogaeth iddyn nhw benderfynu beth yw 'addasiad rhesymol', ond yn hytrach helpu i nodi trefniadau mynediad a allai fod o gymorth i'r ymgeisydd mewn arholiadau ac asesiadau ac felly sy'n addasiadau rhesymol o bosibl);
- bod â chymhwyster priodol i addysgu a gwneud argymhellion ar gyfer dysgwyr oedran uwchradd neu oedolion gydag anawsterau dysgu neu fod yn seicolegydd wedi cofrestru â HCPC.

Rhaid i bennaeth y ganolfan sicrhau y ceir tystiolaeth o gymhwyster/cymwysterau'r aseswr ar y pwynt ymgysylltu/cyflogaeth a chyn i'r aseswr ymgymryd ag asesu'r ymgeisydd.

Rhaid i dystiolaeth o gymhwyster/cymwysterau'r aseswr gael ei chadw ar ffeil at ddibenion arolygu a chael ei chyflwyno i Arolygwr Canolfannau CGC gan y CAAA.

7.3.5 Yn ddelfrydol dylai'r aseswr fod wedi'i gyflogi yn y ganolfan.

Fel arall, mae'r aseswr:

- wedi'i gyflogi mewn canolfan arall, e.e. o fewn cadwyn Academi; **neu**
- wedi'i gyflogi gan yr Awdurdod Lleol; **neu'n**
- aseswr allanol sydd wedi cysylltu â'r ganolfan **ac** wedi derbyn o leiaf 'sgerbwd' o Ffurflen 8 cyn asesu'r ymgeisydd, gan sefydlu perthynas weithiol â'r ganolfan.

7.3.6 **Ni** ellir defnyddio asesiad a gomisiynwyd yn breifat a gaiff ei gynnal heb ymgynghori ymlaen llaw gyda'r ganolfan i ddyfarnu trefniadau mynediad, ac **ni** ellir ei ddefnyddio i brosesu cais gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*.

Rhaid i'r CAAA gwblhau o leiaf 'sgerbwd' o Ran 1 Ffurflen 8 **cyn** i'r ymgeisydd gael ei asesu (Rhan 2 Ffurflen 8).

(Lle mae anhawster dysgu yn codi'n benodol o ganlyniad i gyflwr meddygol gweler paragraff 5.2.3 ac adran 5.7 – 25% o amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd.)

Lle caiff adroddiad a gomisiynwyd yn breifat, neu adroddiad gan weithiwr proffesiynol allanol, ei wrthod gan ganolfan, dylai pennaeth y ganolfan neu aelod o'r uwch dîm arweinyddiaeth ddarparu copi ysgrifenedig o'r rhesymau am eu penderfyniad i'r rhiant/gofalwr.

Dylai CAAA ac aseswyr sy'n gweithio yn y ganolfan bob amser ystyried yn ofalus unrhyw asesiad a gomisiynir yn breifat i weld a yw'r broses o gasglu darlun o angen, gan ddangos ffordd arferol o weithio yn y ganolfan ac yn y pen draw dylai asesu'r ymgeisydd ei hun gael eu cychwyn.

7.4 Adrodd am benodi aseswyr

7.4.1 **Rhaid** i Gydlynwyr AAA ddal tystiolaeth bod yr aseswr/aseswyr yn gymwys ar ffeil at ddibenion arolygu. Gall hyn ddod, er enghraifft, o'r ffynonellau canlynol:

- copi o Dystysgrif Ymarfer Asesu (APC) gyfredol wedi'i chyhoeddi gan Patoss, Dyslexia Guild neu'r British Dyslexia Association;
- copi o dystysgrif cymhwyster asesiad Lefel 7;
- sgrinlun o gofrestriad HCPC yn dangos y Rhif Cofrestru Unigryw;
- sgrinlun o restr SASC yn dangos y rhif cod APC a'r dyddiad dod i ben;
- sgrinlun o restr ar gyfer Graddedigion PAPAA yn dangos rhif y dystysgrif;
- sgrinlun o restr ar gyfer Deiliaid Tystysgrifau CPT3A yn dangos rhif y dystysgrif;
- sgrinlun o restr ar gyfer Deiliaid Tystysgrifau ETAAC yn dangos rhif y dystysgrif; neu
- sgrinlun o restr ar gyfer Deiliaid Tystysgrifau Patoss AAA yn dangos rhif y dystysgrif;

7.4.2 Yn achos seicolegwyr cymwys priodol (wedi'u cofrestru gyda'r Cyngor Proffesiynau Iechyd a Gofal) neu athrawon sy'n aseswyr arbenigol sydd â Thystysgrif Ymarfer Asesu ADA, sy'n cael eu cyflogi'n uniongyrchol gan y ganolfan, nid oes angen cofnodi enwau'r unigolion hyn yn y *Trefniadau mynediad ar-lein*.

7.4.3 **Rhaid** rhoi enwau pob aseswr arall, sy'n asesu ymgeiswyr sy'n astudio cymwysterau fel y'u rhestrir yn yr adran ar derfynau amser, yn *Trefniadau mynediad ar-lein* er mwyn cadarnhau ei statws.

7.5 Canllawiau asesu anawsterau dysgu'r ymgeisydd gan aseswr

7.5.1 **Rhaid** i'r CAAA drefnu mai aseswr penodedig y ganolfan fydd yn asesu'r ymgeisydd.

7.5.2 Cyn asesiad yr ymgeisydd, **rhaid** i'r CAAA roi gwybodaeth gefndirol i'r aseswr, h.y. peintio darlun o angen yn ôl Rhan 1 Ffurflen 8. **Rhaid** i'r CAAA a'r aseswr weithio gyda'i gilydd i sicrhau proses gydgysylltiedig a chyson.

7.5.3 **Rhaid** i aseswr annibynnol gysylltu â'r ganolfan i ofyn am dystiolaeth o ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio a gwybodaeth gefndirol berthnasol. **Rhaid** i hyn ddigwydd **cyn** i'r ymgeisydd gael ei asesu. Yn ogystal, **rhaid** i bennaeth y ganolfan gymeradwyo'r aseswr annibynnol i asesu'r ymgeisydd.

Rhaid i bob ymgeisydd gael ei asesu yn unol â'r darlun o angen a'r wybodaeth gefndirol, fel y nodir yn Rhan 1 Ffurflen 8.

Rhaid i aseswr annibynnol drafod trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol gyda'r CAAA. Y CAAA sy'n benodol gyfrifol am benderfynu ar drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol priodol ac ymarferol a gwneud cais amdanynt.

7.5.4 Mae gofyn i'r aseswr sefydlu a yw canlyniadau'r profion llythrennedd a/neu alluoedd gwybyddol yn dystiolaeth bod **nam** ar yr ymgeisydd **sy'n effeithio'n sylweddol ar ei berfformiad**.

7.5.5 **Rhaid** i'r aseswyr eu hunain gynnal yr asesiadau. **Ni** ddylent lofnodi asesiadau sydd wedi'u cynnal gan weithiwr proffesiynol arall.

7.5.6 **Rhaid** i'r aseswr gynnal y profion hynny sy'n berthnasol i gefnogi'r cais.

7.5.7 **Rhaid** defnyddio fersiynau **cyfredol** o brofion a safonwyd yn genedlaethol, sy'n cynhyrchu sgorau wedi'u safoni, lle maent wedi'u cyhoeddi.

7.5.8 **Rhaid** i oedran cronolegol yr ymgeisydd fod yn is na 'nenfwd' y prawf, onid oes prawf wedi'i gyhoeddi ar gyfer oedran yr ymgeisydd.

7.5.9 **Rhaid** rhoi canlyniadau fel sgorau wedi’u safoni sy’n defnyddio cymedr o 100 a gwyriad safonol o 15. (Sgorau safonol yw'r rhain). Disgrifir sgorau wedi’u safoni o 84 neu is fel rhai ‘is na’r cyfartaledd’. Disgrifir sgorau wedi’u safoni o 85-89 fel rhai ‘cyfartaledd isel’. **Ni** ddylid nodi canlyniadau profion ar gyfer Rhan 2 Ffurflen 8 fel canraddau, sgorau cudd, sgorau T na sgorau’n cyfateb i oedran. **Rhaid** i sgorau o'r fath gael eu trosi'n sgorau safonol.

7.5.10 **Sgiliau darllen**

Dealltwriaeth wrth ddarllen: ar gyfer ymgeiswyr y gallai fod angen Addasydd Iaith arnynt (gweler Adran 5.11), **rhaid** asesu dealltwriaeth wrth ddarllen gan ddefnyddio prawf cydnabyddedig o ddeall testun neu frawddeg.

Cyflymder darllen: gall ymgeisydd sydd â hanes o anawsterau darllen, y mae ei gywirdeb darllen (ar lefel un gair), neu ddealltwriaeth wrth ddarllen, o fewn terfynau arferol ei oedran, ddarllen yn araf oherwydd ei fod/bod:

- yn cymryd mwy o amser na'r disgwyl i ddatgodio'r geiriau, gan arwain at ddarllen araf (cyflymder darllen araf);

- angen ail ddarllen testun sawl gwaith er mwyn deall ei ystyr yn llawn (cyflymder dealltwriaeth wrth ddarllen araf).

Mae yna ffyrdd amrywiol o asesu cyflymder darllen ar lefel testun:

- prawf sy'n asesu cyflymder ar lefel testun (a elwir yn gyfradd ddarllen neu gyflymder darllen);
- prawf sy'n cyfuno cyflymder a chywirdeb ar lefel testun (a elwir weithiau yn rhuglder darllen);
- prawf sy'n asesu'r amser a gymerir i ddarllen y testun ac i ateb cwestiynau ar yr hyn a ddarllenwyd. **Rhaid** i'r prawf roi sgôr ar gyfer cyflymder dealltwriaeth wrth ddarllen, nid dim ond ar gyfer dealltwriaeth wrth ddarllen.

Lle mae ymgeisydd yn darllen drosto'i hun, gellir defnyddio mesur o gyflymder darllen testun fel un o'r ddau fesur gofynnol ar gyfer 25% o amser ychwanegol. Caiff y canlyniadau eu cofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8 o dan 'Cyflymder Darllen’.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio darllenydd cyfrifiadur/darllenydd neu ysgrifbin darllen arholiad, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder darllen fel tystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol.

Nid yw profion sy'n mesur cyflymder ac effeithlonrwydd darllen geiriau unigol yn briodol yn y cyd-destun hwn. Fodd bynnag, gallant gyfrannu at fesurau prosesu gwybyddol am amser ychwanegol, fel y'u cofnodir yn Rhan 2 Ffurflen 8 o dan brosesu gwybyddol neu mewn 'Gwybodaeth berthnasol arall’.

7.5.11 **Sgiliau ysgrifennu**

Caniateir ysgrifennydd, prosesydd geiriau gyda’r gwirydd sillafu wedi’i alluogi, neu dechnoleg adnabod llais, mewn rhai pynciau lle mae nam ymgeisydd yn cael **effaith andwyol sylweddol a thymor hir**.

Fel arfer, at ddibenion arholi, caiff nam sylweddol ei ddehongli fel ymgeisydd â'r canlynol:

- sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cywirdeb sillafu (sgôr wedi'i safoni o 84 neu lai) gydag ymgeisiau sillafu amhosibl i’w adnabod; **neu**
- sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cyflymder ysgrifennu (sgôr wedi'i safoni o 84 neu lai).

Mewn rhai achosion, mae ysgrifennu'r ymgeisydd yn annarllenadwy neu'n annealladwy yn ramadegol, ond mae'n gwella'n sylweddol pan ddefnyddir ysgrifennydd. Os na cheir tystiolaeth o'r anawsterau hyn gan sgôr cywirdeb sillafu wedi'i safoni is na'r cyfartaledd, neu sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd ar gyfer cyflymder ysgrifennu, ni fydd *Trefniadau Mynediad Ar-lein* yn cymeradwyo'r cais. Gall y CAAA wedyn benderfynu cyfeirio'r cais at y corff/cyrff dyfarnu.

Lle y bydd ymgeisydd yn ysgrifennu â llaw, gellir defnyddio asesiad o gyflymder ysgrifennu fel un o'r ddau fesur gofynnol ar gyfer 25% o amser ychwanegol. Caiff y canlyniad ei gofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8 o dan 'Cyflymder Ysgrifennu'.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn defnyddio ysgrifennydd, technoleg adnabod llais neu brosesydd geiriau, **ni ellir** defnyddio mesur o gyflymder ysgrifennu fel tystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol.

7.5.12 Prosesu gwybyddol

Byddai gwahanol feysydd o asesiadau prosesu gwybyddol yn cynnwys y canlynol:

- cof llafar tymor byr/gweithio
- cof gweledol tymor byr/gweithio (gellir cyfuno cof llafar a chof gweledol tymor byr/gweithio fel rhan o sgôr gyfansawdd)
- ymwybyddiaeth ffonolegol
- cof ffonolegol
- cyflymder prosesu ffonolegol/enwi cyflym
- cyflymder prosesu gweledol
- prosesu gweledol/echddygol
- mesurau eraill y penderfynwyd eu bod yn briodol i'r ymgeisydd gan aseswr, er enghraifft, rhwyddineb darllen geiriau/effeithlonrwydd geiriau golwg, rhwyddineb dadgodio/effeithlonrwydd darllen di-eiriau, rhwyddineb cysylltiadol/llafar
- prosesu mathemategol†.

†Yr amser a gymerir i brosesu cysyniadau Mathemategol, a elwir weithiau'n rhuglder Mathemategol. **Ni** dderbynnir asesiad o gyfrifiant na chyrhaeddiad mathemategol wedi'i amseru. Gellir defnyddio asesiad o allu prosesu mathemategol fel un yn unig o'r ddau fesur gofynnol ar gyfer rhoi 25% o amser ychwanegol mewn arholiadau Mathemateg . **Rhaid** i'r sgôr prosesu mathemategol fod yn is na'r cyfartaledd. **Ni** all asesiad o allu prosesu mathemategol gyfrannu at y dystiolaeth ar gyfer 25% o amser ychwanegol mewn arholiadau ac eithrio Mathemateg.

Os oes gan ymgeisydd anawsterau prosesu gwybyddol sy'n cael effaith **andwyol sylweddol a thymor hir** ar gyflymder gweithio, gellir dyfarnu 25% o amser ychwanegol. (Gweler Pennod 5, paragraff 5.2.2.) Caiff yr anawsterau hyn eu dangos gan brofion sy'n arwain at ganlyniad lle ceir o leiaf:

- dwy sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is; **neu**
- un sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 84 neu'n is **ac** un sgôr wedi'i safoni cyfartaledd isel (85-89);

sy'n ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio. Gall hyn gynnwys dau faes gwahanol o brosesu gwybyddol.

Mewn amgylchiadau prin ac eithriadol gallai corff dyfarnu roi 25% o amser ychwanegol lle mae gan ymgeisydd o leiaf ddwy sgôr cyfartaledd isel (85-89) yn ymwneud â dau faes gwahanol o gyflymder gweithio. Gall hyn gynnwys dau faes gwahanol o brosesu gwybyddol.

Gall corff dyfarnu ganiatáu hyd at 50% o amser ychwanegol mewn amgylchiadau eithriadol iawn – gweler Pennod 5, paragraff 5.3.2.

7.5.13 **Mesurau gallu gwybyddol eraill**

Nid oes gofyn cynnal profion o alluoedd gwybyddol cyffredinol yn y rhan fwyaf o achosion. Fodd bynnag, mewn amgylchiadau prin ac eithriadol, efallai y bydd angen i'r CAAA gyfeirio ymgeisydd at weithiwr proffesiynol arall, fel seicolegydd sydd wedi'i gofrestru â HCPC neu athro sy'n aseswr arbenigol sydd â Thystysgrif Ymarfer Asesiad SpLD **gyfredol**, lle mae cyfiawnhad dros wneud ymchwiliad pellach, a allai gynnwys profion gallu gwybyddol cyffredinol. Efallai bod yr asesiad cychwynnol wedi nodi anghenion dysgu penodol/cyffredin, pryderon iechyd meddwl neu bryderon datblygiadol.

7.6 Llenwi Ffurflen 8 – JCQ/AA/LD, Proffil o Anawsterau Dysgu

Rhaid defnyddio Ffurflen 8 – JCQ/AA/LD i gofnodi gwybodaeth am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ymgeisydd a'i chyflwyno gan y CAAA i'w harchwilio. **Rhaid** i enw'r ymgeisydd gael ei gofnodi ar bob un o dudalennau Ffurflen 8 ac os oes copi caled o'r ffurflen yn cael ei gadw, mae'n rhaid styffylu tudalennau'r ffurflen at ei gilydd. **Rhaid** sicrhau mai dim ond ar gyfer ymgeiswyr sydd ag anawsterau dysgu neu y mae angen Addasydd Iaith ar eu cyfer y caiff y ffurflen ei defnyddio.

Mae Ffurflen 8 – JCQ/AA/LD ar gael o:
Dogfennau CGC (cbac.co.uk)
Fel arall, mae fersiwn ar-lein o Ffurflen 8 hefyd ar gael ar gyfer Cydlynwyr AAA ac aseswyr a gyflogir yn y ganolfan drwy Borth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu CAP drwy unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

Dim ond Ffurflen 8 sy'n dderbyniol. **Nid** yw taenlenni, negeseuon e-bost, ffurflenni tebyg i Ffurflen 8 sydd wedi'u creu gan y ganolfan, adroddiadau seicolegwyr addysgol nac adroddiadau eraill yn dderbyniol at ddibenion prosesu ac arolygu.

7.6.1 Gellir trosglwyddo Ffurflen 8 – JCQ/AA/LD **wedi'i chwblhau'n llawn** pan fydd yr ymgeisydd yn symud ymlaen o gymwysterau TGAU i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch (gweler isod), boed yn yr un ganolfan neu mewn canolfan wahanol.

Gall Ffurflen 8, gyda Rhan 2 wedi'i chwblhau **yn ddim cynharach na dechrau Blwyddyn 9** ar gyfer cymwysterau TGAU, drosglwyddo i gymwysterau TAG UG a/neu Safon Uwch lle mae angen i'r ymgeisydd gael:

- 25% o amser ychwanegol; a/neu
- ysgrifennydd.

Lle y bydd yr ymgeisydd yn newid canolfan, **rhaid** darparu'r Ffurflen 8 wreiddiol wedi'i chwblhau neu gopi PDF ohoni, ynghyd â thystiolaeth o gymhwyster yr aseswr. Disgwylir y bydd Cydlynwyr AAA yn darparu'r dystiolaeth hon er mwyn helpu eu cymheiriaid mewn colegau AB.

Rhaid i'r CAAA, neu aelod cyfatebol o staff o fewn coleg AB, sicrhau bod cynnig 25% o amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd yn parhau'n briodol, yn ymarferol ac yn rhesymol.

Rhaid edrych ar Ffurflen 8 i sicrhau bod pob rhan o'r ffurflen wedi'i chwblhau, ei bod wedi'i llofnodi a'i dyddio a bod yr ymgeisydd yn bodloni'r gofynion tystiolaeth **cyfredol cyn** prosesu cais ar-lein newydd am 25% o amser ychwanegol a/neu ysgrifennydd.

Fel lleiafswm, **rhaid** cwblhau 'sgerbwd' o Ran 1 Ffurflen 8 **cyn** yr asesiad gan y CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan yn manylu ar gefndir yr ymgeisydd a hanes y cymorth a gafodd. **Rhaid** rhoi sylw i'r tri chwestiwn yn Rhan 1 Ffurflen 8.

Portread cryno o anghenion yr ymgeisydd yw Rhan 1 Ffurflen 8. Mae'n caniatáu i'r CAAA 'nodi darlun cyfannol o angen', gan gadarnhau ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio, gan gyfuno'r canlynol:

- os ydynt yn hysbys, trefniadau a wnaed ar gyfer profion Cyfnod Allweddol 2;
- sylwadau ac arsylwadau gan staff addysgu a staff cefnogi (h.y. Cynorthwywyr Cefnogi Dysgu, Cynorthwywyr Addysgu a Gweithwyr Cefnogi Cyfathrebu);
- strategaethau ymyrryd (e.e. cynlluniau addysg/dysgu unigol) sydd ar waith ar gyfer yr ymgeisydd;
- dangosyddion premiwm disgyblion;
- canlyniadau profion sgrinio;
- defnyddio data sylfaenol ac olrhain y disgybl;
- gwybodaeth am unrhyw wahaniaethu yn yr ystafell ddosbarth;
- ffordd arferol o weithio yn yr ystafell ddosbarth (lle bo'n briodol);
- trefniadau a wnaed ar gyfer profion ysgol mewnol/ffug arholiadau diwedd blwyddyn.

Bydd defnyddio systemau sgrinio a monitro effeithiol yn ystod Blynyddoedd 7 i 9 yn galluogi'r CAAA i ddarparu tystiolaeth digon manwl o angen. Gall profion yn yr ysgol nodi'r ymgeiswyr hynny y mae angen eu hasesu am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol.

Os mai ychydig iawn o wybodaeth sydd ar gael, gall y CAAA ddefnyddio rhai o'r canlynol i beintio darlun o angen yn Rhan 1 Ffurflen 8, er enghraifft:

- canlyniadau profion sgrinio;
- anawsterau y mae'r ymgeisydd ei hun wedi adrodd eu bod ganddo;
- sylwadau ac arsylwadau gan staff addysgu a staff cefnogi (h.y. Cynorthwywyr Cefnogi Dysgu, Cynorthwywyr Addysgu a Gweithwyr Cefnogi Cyfathrebu) sydd wedi nodi anawsterau'r ymgeisydd;
- sylwadau mewn adroddiadau ysgol a/neu ddata olrhain disgyblion;
- gwybodaeth sy'n cael ei chyfleu dros y ffôn, gan gymryd nodiadau, neu lungopi o Ffurflen 8, lle mae ymgeisydd wedi symud, er enghraifft, o ysgol 11 i 16 i Goleg Addysg Bellach.

Rhaid i'r CAAA lenwi Rhan 3 Ffurflen 8 ar ôl i'r aseswr gwblhau'r profion **a** chadarnhau bod gan yr ymgeisydd nam sy'n cael effaith sylweddol ar ei berfformiad.

Rhaid i Ran 3 Ffurflen 8 wneud argymhellion am drefniadau mynediad/addasiadau gan ystyried y canlynol:

- y wybodaeth o'r asesiad (Rhan 2 Ffurflen 8);
- gofynion y manylebau; **a**
- ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio yn y ganolfan (Rhan 1 Ffurflen 8).

7.6.2 Bydd llenwi Ffurflen 8, Rhannau 1, 2 a 3 yn galluogi Arolygwr Canolfannau CGC i weld yn glir ac yn gryno **ffordd arferol yr ymgeisydd o weithio** yn y ganolfan a chanlyniadau asesiad.

7.6.3 **Rhaid** i bob aseswr, fel y'i penodwyd gan bennaeth y ganolfan ac felly, sydd wedi meithrin perthynas â'r ganolfan, ddefnyddio Ffurflen 8, Rhan 2, i gofnodi canlyniadau ei asesiad. Ar yr un pryd, mae'n **rhaid** i'r aseswr lofnodi a dyddio Rhan 2.

7.6.4 Ar ôl cwblhau Ffurflen 8, gall aseswyr sy'n cael eu cyflogi yn y ganolfan brosesu'r cais gan ddefnyddio *Trefniadau Mynediad Ar-lein* (gweler y cymwysterau a restrir yn yr adran ar derfynau amser). **Rhaid** iddynt gadw copi cyflawn o Ffurflen 8 (Rhan 1, 2 a 3) wedi'i llofnodi a'i dyddio yn y ganolfan at ddibenion arolygu. Gallai hwn fod yn gopi caled ar bapur neu fersiwn electronig.

7.6.5 **Rhaid** i aseswyr a gyflogir y tu allan i'r ganolfan dderbyn o leiaf 'sgerbwd' o Ran 1 Ffurflen 8 gan y CAAA **cyn** asesu'r ymgeisydd a chwblhau Rhan 2 Ffurflen 8 wedyn.

7.6.6 **Rhaid** i'r aseswr wneud y canlynol:

- llofnodi a dyddio Ffurflen 8, Rhan 2;
- bod wedi gweinyddu pob asesiad ei hun.

Ni ddylai'r aseswr lofnodi asesiadau a gyflawnwyd gan athro neu weithiwr proffesiynol arall.

Ni ellir derbyn asesiadau heb eu llofnodi a'u dyddio fel tystiolaeth briodol. Y llofnod sy'n cadarnhau bod yr aseswr wedi cwblhau'r asesiadau a'i fod yn cefnogi'r argymhelliad a wnaed.

Caniateir llofnod electronig neu lofnod wedi'i deipio.

Nid yw llungopïau o Ffurflen 8 yn dderbyniol at ddibenion prosesu ac arolygu.

Pennod 8

Prosesu ceisiadau ar gyfer trefniadau mynediad ac addasiadau

8.1 Gwybodaeth gyffredinol

Ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser, mae *Trefniadau mynediad ar-lein* yn galluogi canolfannau i wneud un cais ar-lein i ymgeisydd y mae angen trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol arno gan ddefnyddio unrhyw un o wefannau allrwyd diogel y cyrff dyfarnu. Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* yn rhoi ymateb ar unwaith ac yn caniatáu uchafswm o 26 mis yn unig am unrhyw drefniant. Mae rhagor o wybodaeth am *Trefniadau mynediad ar-lein* ar gael o [TMA – Cwestiynau Cyffredin - CGC Cyd-gyngor Cymwysterau]

I gael mwy na 25% (26% i 50%) o amser ychwanegol a/neu Addasydd Iaith, **rhaid** bod profion wedi'u cofnodi yn Rhan 2 Ffurflen 8, sydd â dyddiad **o fewn 26 mis i'r arholiad(au) terfynol**.

8.2 Rheoliadau CGC /JCQ a *Threfniadau mynediad ar-lein*

Nid yw *Trefniadau mynediad ar-lein* yn rhoi manylion rheoliadau CGC na sut i ddefnyddio rheoliadau CGC. **Rhaid** i ganolfannau ddefnyddio rheoliadau CGC ynghyd â *Trefniadau mynediad ar-lein*. Ar ôl i drefniant gael ei gymeradwyo ar-lein, **rhaid** iddo gael ei roi ar waith yn unol â'r rheoliadau hyn a heb effeithio ar gyfanrwydd y cymhwyster.

8.3 Diagnosis hwyr o anabledd, amlygiad hwyr o nam neu anaf/nam dros dro

Gellir prosesu trefniadau ar gyfer diagnosis hwyr o anabledd neu amlygiad hwyr o nam wrth i'r angen godi. Fodd bynnag, bydd angen tystiolaeth o angen o hyd, i'r un safon â phe bai cais yn cael ei brosesu erbyn y terfyn amser a gyhoeddwyd. Dylech gyfeirio at y diffiniad o dystiolaeth o angen yn yr adran Diffiniadau ac adran(nau) perthnasol Pennod 5 am fanylion llawn ynglŷn â beth yw'r dystiolaeth graidd/tystiolaeth o angen ar gyfer pob trefniant. Mae'n bwysig bod y dystiolaeth briodol yn cael ei chynhyrchu a'i phrosesu gyda'r cais. **Rhaid** dal y dogfennau priodol (lle bo angen), yn unol â Phennod 5, ar ffeil i gefnogi'r trefniant/trefniadau sy'n cael ei brosesu/eu prosesu a rhaid iddynt fod ar gael i'w harchwilio.

Rhaid defnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* hefyd ar gyfer y cymwysterau hynny a restrir yn yr adran ar derfynau amser ar gyfer ymgeiswyr ag anaf neu nam dros dro, fel braich wedi'i thorri. Gellir prosesu'r trefniadau hyn yn ôl yr angen. **Rhaid** dal y dogfennau priodol (lle bo angen) ar ffeil i gefnogi unrhyw drefniant mynediad dros dro a wneir.

Enghreifftiau o drefniadau mynediad dros dro

Enghraifft 1

Syrthiodd ymgeisydd TGAU blwyddyn 11 oddi ar ei feic ac anafodd ei llaw ysgrifennu ychydig ddyddiau cyn ei harholiad TGAU cyntaf. Nid yw'r ymgeisydd yn gallu ysgrifennu na theipio. Mae'r CAAA yn prosesu cais dros dro ar gyfer defnyddio ysgrifennydd gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Gan nad yw’r ymgeisydd fel arfer yn defnyddio ysgrifennydd wrth weithio ac nad yw'n gwbl gyfforddus nac mewn gwirionedd yn gyfarwydd ag arddweud ei hatebion wrth berson arall, rhoddir 25% o amser ychwanegol iddi.

Mae'r CAAA yn teipio nodyn i gefnogi'r cais am ysgrifennydd ac amser ychwanegol o hyd at 25% ac, ynghyd â'r daflen gymeradwyaeth gan Trefniadau Mynediad Ar-lein, yn eu cadw ar ffeil at ddibenion arolygu'r ganolfan. Ddeuddydd yn ddiweddarach, daw'r ymgeisydd â nodyn i mewn gan ei meddyg teulu sy'n cadarnhau'r anaf i'w llaw ac ychwanegir hwn at ffeil y CAAA. Unwaith y bydd wedi gwella, bydd yr ymgeisydd yn llofnodi ffurflen caniatâd data personol yr ymgeisydd i gadarnhau ei bod yn cytuno i gais am ysgrifennydd.

Ar ddiwrnod ei harholiad TGAU cyntaf, mae’r ymgeisydd yn bryderus iawn ac yn teimlo dan bwysau, gan nad yw wedi arfer gweithio gydag ysgrifennydd. Oherwydd hynny, mae ei swyddog arholiadau’n prosesu cais am ystyriaeth arbennig.

Enghraifft 2

Mae ymgeisydd TAG Safon Uwch Blwyddyn 13 wedi dioddef anaf i'w gefn wrth chwarae rygbi. Ni all yr ymgeisydd ddod i'r ysgol i sefyll ei arholiadau. Mae'r CAAA yn cysylltu â'r swyddog arholiadau ynglŷn â'r ymgeisydd yn sefyll ei arholiadau gartref drwy drefniant safle arall. (Gweler adran 11 o gyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau*.) Yn ogystal, mae'r CAAA yn prosesu cais i gael egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth gan fod eistedd am gyfnod estynedig o amser yn gwneud i'r ymgeisydd deimlo'n anghysurus iawn.

Mae'r goruchwyliwr yn mynd â'r papur cwestiynau mewn amlen nad yw'n dryloyw wedi'i selio i gartref yr ymgeisydd ac yn cynnal yr arholiad yn ôl cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau*. Fodd bynnag, yn ystod yr arholiad, mae'r ymgeisydd mewn llawer o boen ac mae'r goruchwyliwr yn nodi hyn. Ar ôl derbyn cofnod digwyddiadau'r goruchwyliwr, mae'r swyddog arholiadau wedyn yn cyflwyno cais ar-lein am ystyriaeth arbennig i'r corff dyfarnu perthnasol.

Enghraifft 3

Mae ymgeisydd TGAU Blwyddyn 11 yn cyrraedd yr ysgol ar ei fore cyntaf ar ôl gwyliau hanner tymor y Sulgwyn.
Mae brech yr ieir wedi bod arni. Mae'n amlwg nad yw'r ymgeisydd yn teimlo'n dda a'i bod o bosibl yn heintus, felly mae'n cael ei hanfon gartref. Mae'r ganolfan yn penderfynu y bydd yn trefnu i'r ymgeisydd sefyll ei harholiadau yn ei chartref.

Yn ogystal, mae'r CAAA yn prosesu cais am egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth, gan na fydd eistedd am gyfnod estynedig o amser, tra'n teimlo'n sâl, yn ffafriol i'r ymgeisydd gyrraedd ei llawn botensial.

Gan fod yr ymgeisydd wedi cael clefyd heintus, mae'r swyddog arholiadau'n gofyn am gyngor meddygol gan un o'r meddygfeydd lleol, yn bennaf o ran y risg i bobl eraill, sef y goruchwyliwr yn yr achos hwn.
Mae'r swyddog arholiadau hefyd yn darllen y cyngor yn *adran 11 cyhoeddiad y CGC* Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau.

Penderfynir mai bychan iawn yw'r risgiau. Mae'r goruchwyliwr yn mynd â'r papur cwestiynau mewn amlen nad yw'n dryloyw wedi'i selio i gartref yr ymgeisydd ac yn cynnal yr arholiad yn ôl cyhoeddiad CGC *Cyfarwyddiadau ar gynnal arholiadau*.

Fodd bynnag, yn ystod yr arholiad, mae'r ymgeisydd yn dechrau teimlo'n sâl ac ni all fynd ymlaen â'r arholiad am y 45 munud sy'n weddill.

Mae'r goruchwyliwr yn nodi'r ffaith mai ond awr gyntaf yr arholiad yr oedd yr ymgeisydd wedi gallu ei gwblhau.

Mae'r swyddog arholiadau, gan ddefnyddio cofnod digwyddiadau'r goruchwyliwr, yn cyflwyno cais ar-lein am ystyriaeth arbennig i'r corff dyfarnu. Hysbysir y corff dyfarnu na wnaeth yr ymgeisydd gwblhau'r arholiad.

Ni all yr ymgeisydd sefyll unrhyw arholiadau eraill yr wythnos honno. Mae'r swyddog arholiadau yn cyflwyno mwy o geisiadau am ystyriaeth arbennig.

Er y bydd y cyrff dyfarnu yn ceisio darparu ar gyfer unrhyw drefniadau ar gyfer diagnosis hwyr neu amlygiad hwyr, efallai y bydd achlysuron lle na ellir gwneud addasiadau a fyddai'n rhesymol fel arall, oherwydd yr amser cyfyngedig sydd ar gael.

8.4 Achosion na chânt eu cymeradwyo

Mae *Trefniadau mynediad ar-lein* yn cymeradwyo tua 90% o'r holl geisiadau a wneir gan ganolfannau yn y Deyrnas Unedig, gan roi un ymateb awtomatig i ganolfannau.

Mae'n anochel na chaiff rhai anghenion unigol eu derbyn gan y system gyfrifiadur, na all ddelio â phob addasiad rhesymol y gall fod eu hangen mewn achosion penodol. Er enghraifft:

- ymgeisydd a gafodd anaf i'r ymennydd yn ddiweddar y gall fod angen technoleg sylliad llygaid arno;
- ymgeisydd y mae angen iddo ddefnyddio dyfais sy'n monitro cyfradd curiad ei galon neu lefelau siwgr y gwaed; neu
- ymgeisydd y mae angen iddo ddefnyddio amserydd unigol oherwydd anhawster dysgu.

Os oes gan ymgeisydd anghenion sylweddol iawn nas darperir ar eu cyfer gan y system ar-lein, efallai fod hyn oherwydd eu bod yn ymwneud ag addasiadau rhesymol nad ydynt wedi'u rhestru. Fel arall, efallai y bydd angen ymchwilio ymhellach i'r trefniant/trefniadau mewn perthynas â'r cymhwysedd sy'n cael ei brofi yn y fanyleb/manlylebau. Dylid trafod yr achosion hyn gyda'r corff dyfarnu perthnasol. Dylai Cydlynwyr AAA gadw cofnod ysgrifenedig o drafodaethau o'r fath. Gall fod angen gwaith papur ychwanegol er mwyn cyfiawnhau'r cais a wneir.

Os na chaiff cais ei gymeradwyo, rhaid i'r CAAA neu'r aseswr sy'n gweithio yn y ganolfan ystyried a yw hyn am nad yw'r ymgeisydd wedi bodloni'r meini prawf a gyhoeddwyd am un o'r trefniadau y gofynnwyd amdanynt ac nad oes ganddo nam sylweddol a thymor hir ar gyfer y trefniant angenrheidiol.

Enghraifft 1

Mae ymgeisydd ag anawsterau dysgu wedi defnyddio darllenydd ac ysgrifennydd drwy gydol ei gwrs ac wedi gofyn am ddarllenydd ac ysgrifennydd yn ei arholiadau. Mewn prawf sillafu, mae'n cyflawni sgôr wedi'i safoni is na'r cyfartaledd o 77. Gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*, mae'r CAAA yn nodi'r sgôr o 77 ar gyfer sillafu. Fodd bynnag, mae'r ymgeisiau sillafu yn gredadwy'n ffonig ac yn ddarllenadwy. Ni chaiff y cais ei gymeradwyo. Mae'r CAAA yn gwneud cais ar-lein newydd ar gyfer yr ymgeisydd, y tro hwn am ddarllenydd yn unig. Caiff y cais ei gymeradwyo.

Enghraifft 2

Mae ymgeisydd sydd â dyslecsia yn cael anawsterau parhaus gydag ysgrifennu. Dywed ei athrawon pwnc fod ei gyfraniadau llafar yn y dosbarth yn dangos dealltwriaeth dda o'r pwnc dan sylw. Fodd bynnag, mae ei ymatebion ysgrifenedig yn y dosbarth ac mewn profion mewnol yn yr ysgol ar lefel a ddisgwylir gan fyfyriwr llawer iau ac yn gyffredinol ramadegol annealladwy. Pan fydd yn arddweud i ysgrifennydd mae ansawdd ei waith yn gwella'n sylweddol ac mae'n briodol i oedran.

Mae'r ymgeisydd yn cael ei asesu ac yn cyflawni sgorau wedi'u safoni cyfartalog isel (85-89) ar asesiadau sillafu a chyflymder ysgrifennu. Mae'r CAAA yn gwneud cais am ysgrifennydd ond ni chymeradwyir y cais gan nad yw'r un o'r sgoriau yn is na'r cyfartaledd. Mae'r CAAA yn penderfynu gwneud atgyfeiriad ar-lein i'r cyrff dyfarnu gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*. Gan ei bod yn gallu dangos bod ysgrifennu annealladwy'r ymgeisydd yn gwella'n sylweddol pan fydd yn arddweud wrth ysgrifennydd, mae'r cyrff dyfarnu yn cymeradwyo'r defnydd o ysgrifennydd.

8.5 Cymwysterau a threfniadau y mae *Trefniadau mynediad ar-lein* yn berthnasol iddynt

Rhaid defnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein* ar gyfer y cymwysterau canlynol:

- Cymwysterau Cyffredinol Cymhwysol AQA
- Cymwysterau Technegol Lefel 1, Lefel 2 a Lefel 3 AQA
- Cymwysterau Cenedlaethol Caergrawnt
- Cymwysterau Technegol Caergrawnt
- FSMQ
- TAG (UG a Safon Uwch)
- TGAU
- Tystysgrifau Lefel 3 OCR
- Cymhwyster Bagloriaeth Cymru (CBC)
- Cymwysterau Cyffredinol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Galwedigaethol Lefel 1 a Lefel 2 CBAC
- Cymwysterau Cymhwysol Lefel 3 CBAC.

Gellir dewis mathau o gymwysterau heblaw TAG neu TGAU drwy glicio ar Math o Gymhwyster 'Arall' wrth brosesu cais ar-lein.

Rhaid gwneud cais ar-lein ar gyfer y trefniadau canlynol:

- Geiriadur dwyieithog gyda 10% o amser ychwanegol (ar gyfer y cymwysterau hynny sydd wedi'u rhestru ym Mhennod 5, paragraff 5.18.2 yn unig)
- Darllenydd cyfrifiadur/darllenydd
- 25% o amser ychwanegol
- Mwy na 25% o amser ychwanegol†
- Cynorthwyydd Ymarferol†
- Ysgrifennydd/technoleg adnabod llais.

†Bydd y trefniant yn cael ei wrthod yn awtomatig. Dylid cyfeirio ceisiadau ar-lein i'r corff dyfarnu perthnasol.

Nid oes angen prosesu'r trefniadau canlynol ar-lein:

(**Peidiwch** â dewis 'Arall' wrth ddefnyddio *Trefniadau Mynediad ar-lein*.)

- Offer mwyhau
- Geiriadur dwyieithog
- Trawsgrifiad Braille
- Peiriannau Braille
- Teledu Cylch Cyfyng (CCTV)
- Enwi lliwiau gan y goruchwyliwr ar gyfer ymgeiswyr sy'n lliwddall
- Troshaenau lliw
- Cyfathrebydd Proffesiynol (ar gyfer ymgeiswyr sy'n defnyddio Iaith Arwyddion)
- Arholiad ar bapur lliw / wedi'i fwyhau
- Teganau ffidlan a pheli straen
- Siaradwr byw ar gyfer cydrannau arholiadau wedi'u recordio ymlaen llaw
- Cymorth golwg isel / chwyddhadur
- Amddiffynwyr clustiau/plygiau clustiau nad ydynt yn electronig
- Sganwyr Darllen Nodau Optegol (OCR)
- Anogwr
- Darllen yn uchel (sy'n gallu cynnwys ysgrifbin darllen mewn arholiad)
- Goruchwyliaeth ar wahân yn y ganolfan (sefyll yr arholiad y tu allan i'r brif neuadd/ystafell arholiadau, e.e. ystafell ar gyfer grwp llai o ymgeiswyr)
- Papur sgwariau ar gyfer anawsterau gweledol gofodol
- Egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- Prosesydd geiriau.

Sut i gyrchu'r system *Trefniadau mynediad ar-lein*:

- www.aqa.org.uk
- www.ccea.org.uk
- http://qualifications.pearson.com
- www.ocr.org.uk
- www.cbac.co.uk

Mae *Trefniadau mynediad ar-lein* wedi cael ei gynllunio'n benodol i fod yn hawdd i ganolfannau ei ddefnyddio, ar draws ystod eang o'r **fersiynau diweddaraf** o borwyr y rhyngrwyd drwy gyfrifiaduron personol a llechi. **Rhaid** i ganolfannau bob amser ddefnyddio'r fersiwn mwyaf diweddar/modern o'u porwr o ddewis, a sicrhau nad yw eu porwr rhyngrwyd wedi'i osod yn y modd gwedd gydnaws. **Rhaid** i ganolfannau ddefnyddio Microsoft Edge neu fersiwn cyfredol o Chrome, Safari neu Firefox.
Sylwer bod yn **rhaid** i'r fersiwn diweddaraf o TLS fod wedi'i galluogi.

8 .6 Sut i ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*

Dechrau arni

Cyn mewngofnodi i *Trefniadau mynediad ar-lein* gan ddefnyddio un safle allrwyd diogel un o'r cyrff dyfarnu, bydd angen y canlynol ar ganolfannau:

- cydsyniad yr ymgeisydd (ffurflen caniatâd data personol yr ymgeisydd wedi'i llenwi) i gofnodi ei ddata personol ar-lein; (Wrth symud ymlaen o gymwysterau TGAU i TAG UG a/neu Safon Uwch, bydd angen i'r ymgeisydd lofnodi ffurflen cydsyniad data personol ymgeisydd newydd.)
- gwaith papur yn pennu anghenion yr ymgeisydd;
- manylion mewngofnodi ar gyfer safle allrwyd diogel corff dyfarnu, e.e. AQA Centre Services.

Rhaid i'r CAAA gadw cofnodion manwl, p'un a yw'n electronig neu ar fformat copi caled ar bapur, o'r holl wybodaeth hanfodol ar ffeil. Mae hyn yn cynnwys copi o gais cymeradwy'r ymgeisydd, tystiolaeth briodol o angen yr ymgeisydd (lle bo angen hynny) a ffurflen cydsyniad data personol yr ymgeisydd wedi'i llofnodi, i'w harchwilio gan Wasanaeth Arolygu Canolfannau CGC.

Canllaw cyflym i wneud cais am drefniadau mynediad/addasiadau rhesymol gan ddefnyddio *Trefniadau mynediad ar-lein*:

Cam 1 Mewngofnodi

manylion mewngofnodi ar gyfer safle allrwyd diogel corff dyfarnu, e.e. AQA Centre Services a llywio at *Trefniadau mynediad ar-lein*. Dewiswch yr opsiwn *Creu cais* o'r hafan.

Cam 2 Manylion yr ymgeisydd

Nodwch fanylion yr ymgeisydd (* yn dynodi bod mewnbwn yn orfodol).

Cam 3 Y math o gymhwyster a hyd y cais

Dewiswch y math o gymhwyster sy'n berthnasol i gais yr ymgeisydd a dewiswch naill ai:

- *Cyflwr tymor hir* = yn para am gyfnod cyfan cwrs dwy flynedd; **neu**
- *Cyflwr dros dro* = yn para am gyfnod un gyfres arholiadau.

Cam 4 Y flwyddyn academaidd

Dewiswch y flwyddyn/blynyddoedd academaidd pan gaiff y trefniant (trefniadau) mynediad/addasiad (addasiadau) rhesymol ei ddefnyddio/eu defnyddio.

Cam 5 Trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol

Dewiswch y trefniant (trefniadau) mynediad/addasiad (addasiadau) rhesymol sydd ei angen/eu hangen ar gyfer yr ymgeisydd o'r rhestr a ddangosir. Gellir dewis mwy nag un trefniant, ond **rhaid** darparu tystiolaeth ategol, lle bo angen, ar gyfer pob un a ddewisir er mwyn cael cymeradwyaeth.

Cam 6 Tystiolaeth o angen

Atebwch bob cwestiwn am y dystiolaeth sydd ar gael ar ffeil i gefnogi'r cais.

Cam 7 Rhan 2 Ffurflen 8

Bydd angen nodi manylion o Ran 2 Ffurflen 8 ar rai ceisiadau er mwyn cadarnhau'r dystiolaeth o angen. **Rhaid** i ganolfannau nodi pwy wnaeth gyflawni'r asesiad a phryd.

Cam 8 Cadarnhad

Mae'r broses gyflwyno bellach wedi'i chwblhau. Ticiwch y blwch *Cadarnhau* i nodi eich bod wedi darllen a'ch bod yn derbyn y datganiadau cyfreithiol a chliciwch *CYFLWYNO*.

Cam 9 Canlyniad

Bydd canlyniad y cais yn cael ei arddangos yn awr, ynghyd â manylion y cais.

Os na chafodd eich cais ei gymeradwyo, gellir ei atgyfeirio ar-lein at y corff dyfarnu perthnasol i'w ystyried gan ddefnyddio adran atgyfeirio'r corff dyfarnu. Fodd bynnag, **rhaid** i ganolfannau **bob amser** ailwirio rheoliadau CGC i weld a yw'r ymgeisydd yn bodloni'r meini prawf a gyhoeddwyd ar gyfer y trefniant/trefniadau.

Cam 10 Cadw a Chau

Cadwyd eich cais a gallwch edrych arno ar unrhyw adeg gan ddefnyddio'r cyfleuster chwilio. Cliciwch ar CADW a CHAU i ddychwelyd i'r hafan.

Mae diagram llif o'r broses i'w weld ym Mhennod 6.

8.7 Blaengynllunio cyn y gyfres arholiadau

Gellir cofnodi ceisiadau a gaiff eu prosesu a'u cymeradwyo ar-lein fel ffeil CSV. Drwy ddefnyddio Excel, gellir creu rhestr gyflym o ymgeiswyr sydd â threfniadau mynediad/addasiadau rhesymol. Bydd y wybodaeth hon yn amhrisiadwy i ganolfannau. Bydd yn galluogi swyddogion arholiadau, cyn cychwyn pob cyfres arholiadau, i gynllunio a nodi'r canlynol:

- nifer yr ystafelloedd ychwanegol mae'n angenrheidiol i'r ganolfan eu cael er mwyn darparu ar gyfer ymgeiswyr â threfniadau mynediad;
- adnoddau goruchwylio; **a**
- nifer y darllenwyr cyfrifiadur, darllenwyr ac ysgrifenyddion y bydd eu hangen.

Bydd *Trefniadau mynediad ar-lein* hefyd yn galluogi canolfannau i gynhyrchu dalenni clawr wedi'u llenwi ymlaen llaw.

8.8 Cymwysterau Tystysgrif Lefel Mynediad (TLM)

Lle y caniateir gan y fanyleb, gall y ganolfan ganiatáu'r trefniadau canlynol ac **nid** oes angen eu cofnodi. **Nid** oes angen cadw tystiolaeth o angen ar ffeil:

- Offer mwyhau sain, cwestiynau ac ymatebion wedi'u tapio
- Geiriadur dwyieithog
- Trawsgrifiad Braille
- Peiriannau Braille
- Llunio fersiwn Braille o ddeunydd asesu nad yw'n ddiogel
- Teledu Cylch Cyfyng (CCTV)
- Enwi lliwiau gan y goruchwyliwr ar gyfer ymgeiswyr sy'n lliwddall
- Troshaenau lliw
- Cyfathrebydd Proffesiynol ar gyfer cwestiynau ysgrifenedig ac ymatebion (ond **nid** mewn asesiadau siarad ITM)
- Mwyhau neu lungopïo'r papur cwestiynau ar bapur lliw
- Teganau ffidlan a pheli straen
- Siaradwr byw ar gyfer cydrannau arholiadau wedi'u recordio ymlaen llaw
- Cymorth golwg isel / chwyddhadur
- Amddiffynwyr clustiau/plygiau clustiau nad ydynt yn electronig
- Sganwyr Darllen Nodau Optegol (OCR)
- Anogwr
- Darllen yn uchel (sy'n gallu cynnwys ysgrifbin darllen mewn arholiad)
- Goruchwyliaeth ar wahân yn y ganolfan (sefyll yr arholiad y tu allan i'r brif neuadd/ystafell arholiadau, e.e. ystafell ar gyfer grwp llai o ymgeiswyr)
- Papur sgwariau ar gyfer anawsterau gweledol gofodol
- Egwyliau gorffwys dan oruchwyliaeth
- Prosesydd geiriau.

Lle y caniateir hyn gan y fanyleb, gall y ganolfan ganiatáu'r trefniadau canlynol **heb gymeradwyaeth ymlaen llaw** gan gorff dyfarnu:

- Geiriadur dwyieithog gyda 10% o amser ychwanegol (i ddefnyddio'r geiriadur)
- Darllenydd cyfrifiadur/darllenydd
- Amser ychwanegol mewn cydrannau wedi'u hamseru
- Cynorthwyydd ymarferol
- Ysgrifennydd.

Fodd bynnag, **rhaid** cwblhau Ffurflen 11 – CGC/EL/NF ar-lein.

Gellir cael gafael ar Ffurflen 11 ar-lein drwy'r Porth Gweinyddu Canolfannau (CAP). Gellir cyrchu'r Porth Gweinyddu Canolfannau gan ddefnyddio unrhyw un o safleoedd allrwyd diogel y cyrff dyfarnu.

8.9 Addasiadau eraill

Gall fod angen addasiadau eraill nad ydynt wedi'u rhestru ar ymgeisydd y mae ei anabledd yn cael effaith andwyol sylweddol a thymor hir arno. Dylai'r ganolfan yn y lle cyntaf gysylltu â'r corff dyfarnu perthnasol cyn gynted ag y gall er mwyn trafod anghenion yr ymgeisydd.

8.10 Cymwysterau Technegol a Chymwysterau Project Caergrawnt a gaiff eu hasesu'n fewnol

Ar gyfer cymwysterau Technegol a chymwysterau Project Caergrawnt a gaiff eu hasesu'n fewnol (gan gynnwys y Project Estynedig), **nid** oes angen i ganolfannau wneud cais i'r corff dyfarnu unigol dan sylw.

Fodd bynnag, **ni** ddylai trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol effeithio ar ddibynadwyedd na dilysrwydd canlyniadau asesu. **Ni** ddylent roi mantais i'r dysgwr dros ddysgwyr eraill sy'n gwneud yr un asesiadau neu rai tebyg.

Argymhellir y dylai canolfannau drafod defnyddio trefniadau mynediad/addasiadau rhesymol ar gyfer unedau a gaiff eu hasesu'n fewnol gyda'r corff dyfarnu dan sylw.

Atodiad 1

Cymorth cof i ddarllenydd

Rydw i yma i ddarllen i ti yn dy arholiad.
Rhaid i ti ddweud yn glir beth rwyt ti am i mi ei ddarllen.

Dim ond darllen y cyfarwyddiadau a'r cwestiynau rwy'n gallu ei wneud.

Rydw i'n gallu ailadrodd cyfarwyddiadau, ond **dim ond** os byddi di wedi dweud yn glir pa gyfarwyddiadau rwyt ti am i mi eu darllen.

Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pa gwestiynau i'w dewis.
Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pryd i symud ymlaen i'r cwestiwn nesaf.
Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pa gwestiynau i'w gwneud gyntaf.

Rydw i'n gallu sillafu geiriau os byddi di'n gofyn i mi, ond **dim ond** geiriau ar y papur cwestiynau.

Rydw i'n gallu darllen dy ateb yn ôl i ti, ond **dim ond** os byddi di'n gofyn i mi wneud hynny.

Arholiadau TGAU Saesneg Iaith:

Rydw i'n gallu darllen y cwestiynau yn adrannau ysgrifennu'r papur, ond **ni** allaf ddarllen unrhyw gwestiwn yn yr adran darllen.

Rhaid i ganolfannau sicrhau bod goruchwylwyr a'r rhai sy'n gweithredu fel darllenydd wedi derbyn hyfforddiant priodol a'u bod yn gyfarwydd â'r rheolau yn adran 5.5.

Mae'n hanfodol bod yr ymgeisydd yn ymwybodol, cyn ei arholiad cyntaf, o'r hyn y gall neu na all darllenydd ei wneud, e.e. profion ysgol mewnol neu ffug arholiadau.

Atodiad 2

Cymorth cof i ysgrifennydd

Rydw i yma i deipio/ysgrifennu i ti yn dy arholiad.

Rhaid i fi deipio/ysgrifennu yn union beth y byddi di'n ei ddweud.

Rydw i'n gallu llunio mapiau, graffiau a diagramau, ond dim ond lluniadu'n **union** beth y byddi di'n ei ddweud wrtha i.
Dydw i **ddim** yn gallu lluniadu i ti mewn arholiad Dylunio.

Rydw i'n gallu newid beth rydw i wedi'i deipio/ysgrifennu, ond **dim ond** os byddi di'n gofyn i mi wneud hynny.

Os cawn ni broblemau wrth gyfathrebu, mae'n **rhaid** i mi ddweud wrth y goruchwyliwr.

Dydw i **ddim** yn gallu rhoi unrhyw help gydag atebion.
Dydw i **ddim** yn gallu awgrymu pryd mae ateb wedi'i orffen.

Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pa gwestiynau i'w dewis.
Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pryd i symud ymlaen i'r cwestiwn nesaf.
Dydw i **ddim** yn gallu dweud wrthot ti pa gwestiynau i'w gwneud gyntaf.

Os oes hawl gennyt i gael egwyliau gorffwys, dydw i ddim yn gallu teipio/ysgrifennu yn ystod yr egwyliau hynny.

Rydw i'n gallu darllen yn ôl beth rydw i wedi'i deipio/ysgrifennu, ond **dim ond** os byddi di'n gofyn i mi wneud hynny.

Rhaid i ganolfannau sicrhau bod goruchwylwyr a'r rhai sy'n gweithredu fel ysgrifennydd wedi derbyn hyfforddiant priodol a'u bod yn gyfarwydd â'r rheolau yn adran 5.7.

Mae'n hanfodol bod yr ymgeisydd yn ymwybodol, cyn ei arholiad cyntaf, o'r hyn y gall neu na all ysgrifennydd ei wneud, e.e. profion ysgol mewnol neu ffug arholiadau.

Atodiad 3

Cymorth cof i Addasydd Iaith

Gallaf **ond** newid geiriau neu ymadroddion os byddi di'n dweud yn glir dy fod angen cymorth â'r rhain.

Dydw i **ddim** yn gallu newid geiriau neu ymadroddion y mae'r arholwr yn credu y dylet ti fod wedi'u dysgu.

Dim ond pethau y mae'r arholwr wedi eu hysgrifennu y gallaf eu newid, e.e. Dydw i ddim yn gallu newid testun o lyfr, mapiau, tablau, ac ati.

Dim ond os byddi di'n nodi'n glir yr hyn sy'n achosi problem y galla i wneud newidiadau.

Rydw i'n gallu siarad, ysgrifennu neu arwyddo unrhyw newidiadau.

Rydw i'n gallu darllen i ti os byddi di'n dweud yn glir yr hyn rwyt ti am i mi ei ddarllen.

Arholiadau TGAU Saesneg Iaith:
Rydw i'n gallu darllen geiriau, ymadroddion a brawddegau yn adran ysgrifennu'r papur ond **dydw i ddim** yn gallu darllen na newid dim yn yr adran darllen, heblaw'r cyfarwyddiadau.

Rhaid i ganolfannau sicrhau bod goruchwylwyr a'r rhai sy'n gweithredu fel Addasydd Iaith wedi derbyn hyfforddiant priodol a'u bod yn gyfarwydd â'r rheolau yn adran 5.11.

Mae'n hanfodol bod yr ymgeisydd yn ymwybodol, cyn ei arholiad cyntaf, o'r hyn y gall neu na all Addasydd Iaith ei wneud, e.e. profion ysgol mewnol neu ffug arholiadau.

Atodiad 4

Cymorth cof i Gyfathrebwr Proffesiynol

Rydw i yma i arwyddo cwestiynau yn Iaith Arwyddion Prydain.

Dydw i **ddim** yn gallu arwyddo geiriau neu ymadroddion y mae’r arholwr yn credu y dylet ti fod wedi’u dysgu, ond rydw i’n gallu eu sillafu â bysedd.

Dydw i **ddim** yn gallu arwyddo unrhyw beth nad yw’r arholwr wedi’i ysgrifennu (e.e. testun o lyfr, mapiau, tablau, ac ati).

Rydw i’n gallu arwyddo'r cwestiynau fwy nag unwaith ond dydw i **ddim** yn gallu egluro’r cwestiynau.

Dydw i **ddim** yn gallu egluro beth mae’r arholwr am i ti ei ysgrifennu.

Rwyt ti'n gallu ateb trwy sillafu â bysedd, neu arwyddo ateb os un gair yn unig ydyw a bydda i’n ei ysgrifennu i ti.

Arholiadau TGAU Saesneg Iaith:
Rydw i'n gallu arwyddo'r cyfarwyddiadau, ond **nid** y cwestiynau.

Rhaid i ganolfannau sicrhau bod goruchwylwyr a'r rhai sy'n gweithredu fel Cyfathrebydd Proffesiynol wedi derbyn hyfforddiant priodol a’u bod yn gyfarwydd â'r rheolau yn adran 5.13.

Mae’n hanfodol bod yr ymgeisydd yn ymwybodol, cyn ei arholiad cyntaf, o'r hyn y gall neu na all Cyfathrebydd Proffesiynol ei wneud, e.e. profion ysgol mewnol neu ffug arholiadau.